פרשת **חיי שרה** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתתקע"ב שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

ואברהם זקן בא בימים

באחת הערים היה בית הקברות שגיל הנפטרים שהיה חקוק על המצבות היה נמוך, על מצבה אחת נחרת שהנפטר היה כבן עשרים שנה, על אחרת נחקק נפטר בן שלושים שנה, וכן הלאה.

פעם הגיע שם איש אחד מארץ נכריה ונכנס לבית הקברות והשתומם למראה עיניו, ועצר את העוברים ושבים ושאלם לפשר הדבר: מדוע נפטרים בעיר זו בני אדם כה צעירים

השיבו לו: במקום זה נוהגים לציין את מידת אריכות הימים של הנפטרים, כלומר, את החיים שהאנשים פעלו בהם פעולות טובות ומילאו את תפקידם בעולם.

אמנם גם בעיר זו חיים האנשים שנים ארוכות, אולם שנים אלו אינן נחשבות אלא אם כן עשו בהן מעשים טובים, לימוד תורה וקיום מצוות, ושאר הימים אינם נחשבים כלל.

והנמשל מובן, דהנה בספרי קודש כתבו לפרש מאמה"כ "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", דאברהם בא עם כל ימיו, כיון שניצל כל יום, ואף יום אחד מחייו לא הלך לאיבוד, אלא בכל יום ויום עשה ופעל משהו, עד שבאו כולם בחשבון, ולעת זקנה ב"א עם הימי"ם, היינו שלא היה חסר אף יום אחד ממצות ומעש"ט.

קיומת אריכות ימים ושנים וקיימת אריכות שנים בלבד, אריכות שנים שיש בה גם אריכות ימים, כוונתה היא לשנים ארוכות אשר כל הימים שבהן היו מנוצלים, ולכן גם הם נחשבים לארוכים, ועל כגון זה נאמר בפסוק (משלי ט יא) כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים.

לעומת זאת, אדם שימיו מבוזבזים וריקים מתוכן אין לו אריכות ימים, אם הוא הגיע לזקנה, אפשר לומר עליו שזכה לאריכות שנים בלבד.

אצל אברהם אבינו שימיו היו מלאים, נאמרה עליו הכפילות הנזכרת: "ימי שני חיי אברהם אשר חי" שנותיו של אברהם אבינו וימיו היו זהים, הוא ניצל את כל ימיו ושנותיו למען מטרות נעלות.

אשרי האיש אשר הולך בדרכו של אברהם, ובהתקרבו לקץ ימיו ניתן לומר עליו שהוא זקן ושבע ימים, ואינו נחשב כאדם צעיר או כילד שרק מעט מחייו היו מנוצלים למען עבודת ה'.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפילה ..... ג
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ד
קדוש יאמ"ר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ט
שברה"ר רפלבן ..... י
פיתי יקרת ..... יב
למעיין הפרשה ..... טו
חוקים להורותם ..... יח
פשיב כהלכה ..... כ
צדקה כהלכתה ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שבת ..... ל
פשולחן מלכים ..... לו



להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ וכדו':
אצל הר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

בס"ד



ח'שי"ת זרד"ע קדשי"ך

ברגשי ידידות והוקרה, נפתח בברכה מרובה, ונחרוט מזמור לתודה בזאת השורה, קדם ידידינו החשוב הנעלה, חיי"ם שיש בו כל מעלה ומדה נכונה, איש חי ורב פעלים לכל דבר שבקדושה, ידוע לשם ולתהילה, מלא מדע חכמה ותבונה, משובח ומפואר בכל עבר ופינה ה"ה

הרה"ח חיים שלמה פישער הי"ו

משב"ק וייד ימינו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

על זאת שבחו אהובים שעמד לימיננו שיצא הדבר מכח אל הפועל שזכינו לחסות בצל התומר בביקור המרומם של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א בעירינו בוענאס איירעס ביום ג' וירא העל"ט

מגיד שבחו שלא שינ"ה

ומעומק לבנו פנימה, נשגר הכרת טובה, וברכה כדת נתונה, נכח ידידינו המפואר כהלכה, נפתל"י אילה שלוחה, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה, כביר המעש ורב פעולה, אוצר כל כלי חמדה ה"ה

מוה"ר נפתלי הירצקא ששיין הי"ו

מנאמני ביתו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בזמירות נריע לו להללו לשבחו על כל מעשיו לתפארה כאשר בא לקראתינו לסדר פרטי הביקור המרומם שיצא הכל עצהיו"ט

איחולינו הנאמנים ברגשי הערכה, שבכל פעולתם הטובים תשרה ברכה, מתוך בריאות גופא ונהורא זכה, לראות הצלחה רבה אלף פעמים ככה, תורה וגדולה על שולחנכם יחד כריכה, ויזכו להמשיך עשות גדולות לתפארה, נחת ותענוג דקדושה, בבנים ובני בנים עוסקים בתורה הקדושה, עדי נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן

TGD 845.208.9882

גבריאל אלי' זגיל, יואל סעיד
בשם ועד עסקני ביקורי המרומם
והנהלת הקהלה והמוסדות



על אף גודל צדקתו היה מתחדש בכל יום וההתחדשות ממשכת חסדים

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. יאמר, כי הכתוב אומר לנו צדקתו של אברהם אבינו ע"ה, שאף שאז היה זקן והלך כבר בכל המדריגות ובכל הבחינות, **עם כל זה בא בימים, שהיתה עבודתו ית"ש דומה עליו בכל יום כחדש,** וזהו: **'בא בימים',** ע"ד שדרשו חז"ל על פסוק (דברים ח, א) **'אשר אנכי מצוך היום'** שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ועי"ז היה ממשיך חמדים חדשים בכל פעם, כמ"ש (איכה ג, כג:) **'חדשים לבקרים'** בחי' בוקר הוא חסד (זוה"ק ח"ג כב:) מתחדש בכל יום 'ברן יחד כוכבי בוקר' (איכה לח, ז).

זרע קודש

וה' ברך 'את' הטפלים להצדיק, 'בכל' שמתברכים ממילא בכל טוב, כי השכינה הק' עם הצדיק

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. הנה, הצדיק יש שיוכל להרכין עצמו ומטה שכמו לסבול עם בני ישראל הבאים אליו להגביהם ולהאירם, וכמו שמצינו באברהם אע"ה מגייר האנשים ושרה את הנשים. אבל יש ימים אשר תקשה עליו טרדת בני אדם להרכין עצמו אליהם, **רק מחמת שהשכינה עמו תדיר, ממילא נפעל כל עניני בני אדם הנטפלים אל הצדיק.** וזה הפי': **"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם"** פירוש הטפל לאברהם ('את' טפל הוא. סוכה ו:), **כלומר זה שהיה מדבק ומחבר עצמו לאברהם היה מתברך: "בכל" מחמת שהשכינה היה עם אברהם.**

אור לשמים

מעלת ימי הבחרות הוא החמימות, ומעלת ימי הזקנה הוא הדעת, וצריך להיות שניהם משמשים בכל עת

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. הנה כתוב (פר' ברכה) "וכימיך דבאך", ופירש"י ז"ל: 'כימיך' הם ימי הבחרות, ו'דבאך' הם ימי הזקנה. כי ימי האדם נחלקים לימי זקנה וימי בחרות, וכל אחד יש לו מעלה וחסרון. בימי הבחרות האדם הוא בכוחו, בזריזות והתלהבות, ואין חוזק כחסידות בתחלתו, אך עם כך גוברות בו מאוד התגברות התאוה ורתיחות הדמים. ובימי הזקנה הוא להיפך, כי רתיחות והתאוות אינן בחוזק, ויש לו דעת שלמה לעבודתו, אך הוא קרוב לתשות ועצלות רח"ל. ולכן צריך אדם לאחוז בשתי הדרכים, שתי בחינות הימים ביחד, דהיינו **שבימי הבחרות ישתמש גם בימי הזקנה, לענין קרירות התאוה והדמים, שתהיה לו דעת שלמה,** ויהדיו יהיו תמים הבחרות והזקנה, וכמו כן **בימי הזקנה יחזק עצמו בכל עוז בהתלהבות בהשתדלות העבודה, ויהיו יחד הזקנה והבחרות ויתחדשו כנשר נעוריו.** וזהו: **"וכימיך דבאך"** שיהא ביחד ילדות ושיבה. וזהו: **"ואברהם זקן בא בימים",** ימים רומז על ימי הבחרות (כפירש"י על "וכימיך" כנ"ל) ור"ל **שגם בימי הזקנה היתה לו המעלה של הבחרות.** וזהו גם **"ויהיו חיי שרה מאה שנה"** רומז שגם לעת זקנתה היתה **בת ק' ככת כ',** שהיו לה שתי בחינות "חיים" ביחד. וזהו: **"שני חיי שרה" שתי בחינות של חיים, הזקנה והילדות ביחד.** ועל כך פירש"י ז"ל: **"כולן שוין לטובה",** שכל ימיה היו שוין, **כי מתחלה היו לה ילדות וזקנה ביחד, ולעת זקנתה היו לה זקנה וילדות ביחד.**

אמרי נועם

אליעזר שינה הסדר כדי שלא יראו את רוח קדשו

ואשאל אותה ואומר בת מי את וגו' **ואשים הנזם על אפה** וגו' פירש"י: "שינה הסדר, שהרי הוא תחלה נתן ואחר כך שאל, אלא שלא יתפשוהו בדבריו ויאמרו ואיך נתת לה ועדיין אינך יודע מי הוא". לכאורה יפלא על אליעזר, שהיה דולה ומשקה מתורת רבו, מי התיר לו לשנות דיבורו מחשש שלא יתפשוהו בדבריו, והלא מצינו בגמרא (סנהדרין צז.) **"החוא מרבנן דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא חוי משני בדיבוריה"** כו'. ותו, הלא באמת חפץ ה' הצליח בידו ונתנם לאשר אלה לה, ואם כן למה חשש שיתפשוהו בדבריו, אדרבא יראו וילמדו כי רוח הקודש שרתה עליו. **ונראה, שבאמת מהאי טעמא גופיה שינה הסדר כדי שלא יתפשוהו בדבריו ויחזיקוהו לבעל מופת ובעל רוה"ק, כי דרך הצדיק הוא להיות נחבא אל הכלים.** ולפיכך שינה הסדר ואמר בלבו מוטב אהיה משנה בדיבור ולא אתפרסם לבעל מופת ובעל רוה"ק, ובאמת על שינוי דיבור כזה אמרז"ל (ב"מ נג:) "בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במיליהו במסכת" ופירש"י: "מדת ענוה היא" עיי"ש. וזהו ששבחו חז"ל ואמרו **"יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים" 'יפה שיחתן של עבדי אבות',** היינו השינוי סדר שהיה משנה דיבורו כדי שלא יתגדל ויתפרסם, הוא יפה **'מתורתן של בנים'** היינו מאותן הלומדים להתגדל ולהתפרסם, כגון בשביל שאקרא רבי וכדומה.

דברי ישראל

עיכוב הגאולה מחמת שאין עוברין להש"י בהתלהבות

בהפטרה, **והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו** (מלכים–א, א). **"יחמלך דוד"** רומז על מלך המשיח (עי' סנהדרין צח:) **"בא בימים",** היינו, כבר הגיע זמנו לבוא, ומה הטעם שביאתו מתעכבת, על זה אמר: **"ויכסוהו בבגדים", היינו, המצוות שנקראות 'לבושים'** (זהר חדש ח"א רכ"ו), **שאכן מקיימים מצוות, אך "ולא יחם לו", כלומר, שעושים אותן בלא חמימות.**

באהל חמים

[להרה"ק הרבי ר' צבי הירש מריימינוב זי"ע]

תורה ותפילה

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים רכוחות לאיתנים
בתורה ותפילה לעמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י עסק התורה זוכה להכניע החומר והגשמיות, ונעשה לו התורה ערב ומתוק, ונשפע על ידו שפע לישראל

ויברך את הגמלים אל באר המים לעת ערב לעת צאת השואבות, 'ויברך' הוא לשון 'הברכת אילן' שכופף ומשבר עצמו שהוא משבר עצמו על כל גמוליו ומדותיו, והמדרגה הזאת בא לו הכל בשביל **'באר המים'** היא התורה הקדושה שעוסק בתורה לשמה ונעשה כמעין המתגבר הנובע. **'לעת ערב'** פירוש **שהוא מקדש ומטהר עצמו על ידי התורה הקדושה לשמה עד שנעשית אצלו ערוב ומתוק מדבש וכל טעם. 'לעת צאת השואבות' עד שמשפיע השפעות גדולות וטובות רבות לישראל בלי הפסק וחשם יזכנו לעבדו באמת ביראה ובאהבה רבה אמן.**

נועם אלימלך

הסימן לפשט אמיתי שמביא שמחה ובהירות

ויצחק בא מבוא באר לחי רואי. כתיב בתהלים **"פקודי ה' ישרים משמחי לב"**, ויש לפרש הכוונה, כי האדם אשר הוא בעל עיון, ומחדש בתורה סברות וחידושים, ידע שאין זה העיקר, "רק כשבא בלבו סברא ועמה מרגיש שמחה ויוגבה לבו ומרגיש בהירות, אז ידע שהסברא ישרה ונפלאה, ומאת ה' היתה לו זאת, מתת אלקים היא. וזה ברור ואמיתי, וידוע קצת לבעלי עיון, וביותר לחסידים עוסקים לשמה". **וזהו 'פקודי ה' ישרים' אימתי, כאשר הם 'משמחי לב', "רמובן למשכיל מאליו".** וזהו הרמז: **"ויצחק בא"** הדוה וצחוק באה לאדם, **"מבוא באר"** כשהוא בא על ביאור ופירוש, הן בתורה שבע"פ בגפ"ת והן בתורה שבכתב, **"לחי רואי" וחידושי תורתו ראויים לבוא לפני חי עולמים, וחם "פקודי ה' ישרים" שמזה 'יצחק בא' חדוה ושמחת הלב.**

נועם מגדים

תפילה

צריך להתחזקות ולהתחדשות תמיד לעבודת ה', וצריך שיהיה בשמחה רבה, וגודל הפעולה הנעשית עי"ז, ועוד

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. איתא במדרש ע"ז הפסוק **ילמדנו רבינו כו', ומה ראו לתקן שלשה תפלות כדי שיוסיף אדם בתפלתו** כו' **ולא בתפילה בלבד אלא אף בתורה ואף בבנים.** ונוכל לומר כי פי' הפסוק כך הוא **'ויוסף אברהם ויקח אש"ה ושמה קטורה'** היינו שאברהם לקח לעצמו לעבדות הש"י, כי 'אשה' רומזת על 'אשה יראת ה" כידוע. **'ושמה קטורה'** היינו שהתקשר עצמו להשי"ת כדאיתא (בזה"ק) **'בחד קטירא אתקטרנא בקוב"ה'** (פי' 'בקשר אחד התקשרתי בהקב"ה'). וע"ז קאמר המדרש ע"ז הפסוק 'ויוסף אברהם' כי **בעבודת השי"ת אין לעמוד על מקום אחד רק יוסף ויחזור ויוסף ובכל תפלה צריכים להוסיף חיות חדש.** ממ"נ אם מתפללין כראוי וכנכון אז בוודאי מוסיף ומוסיף בלי שיעור וערך. **ומי שאינו יכול להתפלל ע"ז האופן צריך בוודאי לראות להתחזק עצמו בקשר אמיץ וחזק ולהתפלל בכל מאמצי כחו ומוחו בכדי להוסיף מה שצריך להוסיף החיות של הקב"ה בזה התפלה כנ"ל.**

ורש"י ז"ל פי' בחומש ב' פירושים על פסוק ושמה קטורה פי' אחד שנאים מעשיה בקטורת, ופי' השני שקשרה פתחה, כי כשאדם מתחיל להתדבק בעבודתו הקדושה מתחילה צריך לראות לפרוש א"ע מכל החיצונים והמקטריגים שהם מעכבין אותו מלהתפלל ומלהלל להקב"ה, **ובמה, בתשובה ובשברון לב מאוד לפני השי"ת ולהתחרט מכל רע שעשה מנעוריו עד היום הזה חרטה גמורה וחלוטה שלא יחזור עוד לאוולתו ואח"כ יראה לקשר עצמו לעלות למעלה למעלה** כמ"ש ובו תדבק הדבק במדותיו, וזה שאנו אומרים בתפלה ב' פעמים קטורת כו', **היינו ההתקשרות למעלה ולא יפרידו ח"ו שום דבר מן הבורא ב"ה, ועיקר התקשרות העולמות הוא ע"י התפלה.**

ומצינו אצל ר' עקיבא **כשהיה מתפלל בצבור היו מתפלל כדרכו כי בתפלה בציבור ממילא נתקנו כל הבחי' וכל העולמות כי תפלה בצבור דבר גדול מאוד שכן כתיב הן אל כביר ולא ימאס וכיון שאינו ממאס אזי הוא נמצא שם, כי כל בי עשרה שכינתא שריא וממילא מתקן הוא בעצמו כל התיקונים שצריך להתתקן.**

"גם בכל תפלה שמתפללין נעשה הולדה, וצריכים להאמין בזה מאד, ואימתי נעשה הולדה כשמתפללים בשמחה", אבל ח"ו כשמתפללים בעצבות רח"ל אינו עושה פירות **אך כשהעיר ה' את רוחו ונפשו להתפלל בשמחה, אזי הוא מעלה כל התפלות הקודמים, וז"ש 'לא בתפלה בלבד אלא אף בבנים' להתפלל בשמחה שנעשה הולדה בתפלה.**

וזהו ויוסף אברהם וכו' היינו שיראה כל איש ישראלי לעסוק בעבודת הש"י ולהוסיף חיות חדש בתוכו בכל עת מתפלה ותורה ובכל דבר שבעולם לא יהיה כוונתו לשום דבר בלתי ה' לבדו כו', וכל מה שהאדם עושה מעש"ט הוא זריעה שנזרע למעלה ועושה פירות ופירי פירות זורע צדקות מצמיח ישועות בורא רפואות אכיה"ר.

בית אהרן



ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר וגו'. ובמדרש מהיכן יצא, מהר המוריה, וי"ל בהקדם דברי הגמי בת היה לאברהם, והקשו בתוס' למ"ד בן נח מותר באחותו, למה לא השיאה ליצחק, ותי' בפרשת דרכים כי הלא אברהם אבינו קיים כל התורה לכוי"ע להחמיר, ושמא תאמר כהרמב"ן דדוקא בארץ ישראל שמרו התורה קודם שניתנה, הא יצחק אסור היה לצאת מארץ ישראל משום שהוא עולה תמימה, וזאת כוונת המדרש כי מבנות כנעני אין לו ליקח כי אין ברוך מדבק בארור, רק דהיה יכול לקחת אחותו, והיינו מהיכן יצא, והשיב מהר המוריה יצא ואי אפשר לו לצאת לחוץ לארץ, ובארץ ישראל שומרי התורה הן, לכך ע"כ לא נוכל דבר רע או טוב.

(ישמח משה)

☆

והי' ברך את אברהם בכל'. יש לפרש עפ"י דברי מוזלחי"ה דמה שאחז"ל אין ברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, היינו שהברכה בבחי' הסתרה תחת הטבע, בבחינת שם שדי וכדומה, אבל ברכה הבא משם הוי"ה שהוא מורה על עשותו נסים נגלים, זהו מצוי אפילו בדבר המדוד והשקול והמנוי על דרך נם נגלה, וזש"ה וימצא בשנה ההוא מאה שערים, ותרגומו מאה בשערוהו, כי הלא ויברכהו הוי"ה דייקא ע"י"ש, וזש"ה והוי"ה ברך את אברהם בכל, כלומר שהיה הברכה מצויה בכל אפי' בדבר המדוד והמנוי, לאשר השיג הברכות מאת הוי"ה, לזה זכה לנם נגלה.

(ויטב לב)

והי' ברך את אברהם בכל'. ובמדרש מי יעלה בהר ה' זה אברהם ומי יקום וגו' זה אברהם, וצדקה מאלקי ישעו שנאמר והי' ברך את אברהם בכל, ויש לפרש בהקדם מ"ש בקדושת יו"ט כי נודע שיש שני מיני נסיונות נסיון העושר ונסיון העוני, והנה אף כי עניות מעביר על דעת קונו, עכ"ז נמנו וגמרו שגדול נסיון העושר מן העוני, ואיתא בספה"ק אשר זה אינו רק בהעשירות הבא מידי מערכות השמים אשר מזליה גרם ליה, אמנם מי שזכה להעשירות בגזירות האומר ועושה לא על פי מזליה ומנהג העולם, זה לא יטה לבו מדרכי ה' כי מאתו לא תצא הרעות, ובלתי ספק אשר ה' הנותן לו כסף וזהב ישמרהו ג"כ שלא יזיק לו לעבודתו, וע"ז נאמר ברכת ה' תעשיר ע"כ, וזש"ה מי יעלה בהר ה' זה אברהם ומי יקום וגו' זה אברהם, כלומר שעמד בנסיונו אף שהיה לו עושר רב ונתקיים במקום קדשו ובמדתו אשר עמד בו ולא הזיק לו נסיון העושר, והטעם הוא כי וצדקה מאלקי ישעו שנאמר והי' ברך את אברהם בכל, דכיון שברכתו באה לו מאת ה' ומאתו לא תצא הרעות, וע"ז עמד בנסיון העושר.

(עצי חיים)

☆

שני חיי שרה. ופירש"י כולן שוין לטובה, וי"ל לפי מ"ש בחובת הלבבות שע"כ נתן הקב"ה התורה לעמו ולא הניח אותם על דרך המחקר שישיגו בעצמם הדברים הטובים, כי הקב"ה רצה לזכות את ישראל שיהיו כל ימיהם שלימים, כי בדרך המחקר אינו מקיים המצות עד שישיג בשכלו, ונמצא שכל אותם השנים שעוסק

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

רבינו קרא לפני השליח בענין השידוך פרשת אליעזר

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. בשב"ק פרשת חיי שרה שנת תרצ"ז הי' משובתי שבת בעיר סאטמאר מו"ה יעקב צבי פר"מ שו"ב הי"ד מטארנא, וקראו אותו לתורה, ורבינו זי"ע קרא לפניו כל הפרשה של אליעזר עבד אברהם שהלך ליקח אשה ליצחק בהתעוררות גדול, כן הי' אצל רבינו זי"ע הכל בכוונה מיוחדת, והנה העולם לא ידעו על מה ירמזון הדברים, אבל אנחנו ידענו זאת מבית אבינו. וביום הראשון בבוקר, שם לדרך פעמיו אודות זיווג רבינו זי"ע ביחד עם הרבנית מרת רויזא ע"ה בתו היחידה של רבינו זי"ע, ובאותה י"ג לחודש אלול היתה החתונה עם הרבנית ע"ה.

תמר יפרה (אות ל"א)

ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון

זה לשון אגרת קודש ממרן הקדוש בעל ייטב לב זללה"ה: **ברוך השם, א' תולדות תרל"ו לפ"ק סיגוט שלום לכבוד אוהבי ידיד נפשי, הרב הגאון החריף ובקי, החסיד המפורסם, מורינו הר ישראל אשר בך אתפאר, יוסף ידו עמו שאר ולא יראה לו שאר, יזרח אור. געימות ימינו הגיענו יום ה' העבר... ומדי דברי אודיעך מרגליות טובה אשר אמרתי בשבת קודש, שאמרה רבקה: גם תבן גם מספוא "רב" עמנו** (דלכאורה תיבת 'רב' היי לשפת יתר) **ויקוד האיש וישתחו לה' ויאמר ברוך ה'** (בראשית כד כו) **כי ידוע מה שאמר האר"י ז"ל על הפסוק הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל** (ישעיה יט א) **וזה סוד ברכ"ו, ואני הוספתי נופך.**

בהחקירה קודם שיבוא לדעת הדברים הנרצים הוא חי בלי מצות, ע"כ צוה הקב"ה תורתו לעם ישראל שגם בנעוריהם קודם שיגיעו לזך השכל ולהבין ע"י חקירה הדברים הנרצים שיעשו רצון קונם ע"כ, ולכן כפלה התורה שני חיי שרה אחר שכבר נאמר מאה ועשרים וגו' לרמוז שכולם שוין לטובה, פי' ששרה אמנו עשתה רצונו של מקום ע"פ דרך אמונה ולא ע"ד המחקר, וממילא היו כולן שוין לטובה, כי בימי נעוריה קודם שהשיגה ע"פ דרך החקירה, ג"כ קיימה המצוות בשלימות, וז"ש יודע הי' ימי תמימים, דתמים נקרא מי שעושה המצות בתמימות בלי חקירה כמו שפירשי' עה"פ תמים תהיה עם ה'א, התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ואל תחקור אחר העתידות, וכיון ששרה אמינו עשתה רצון הבורא באמונה ע"כ מסמיך לכאן הכתוב יודע הי' ימי תמימים.

(יד יקותיאל)

☆

שני חיי שרה. ופירשי' כולן שוין לטובה, ונראה עפ"ד הישמח משה לפרש המדרש חביב קרבנו של אהרן לפני הקב"ה כקרבנו של נשיאים, כי באמת אין לך אדם מישראל שאין לו שעה שחושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשוב, אלא שאין חסידות כחסידות בתחלתן, ואחר שעה נתקרר וחוזר לקדמותו, אבל הבני עליה אצלם כל שעה ושעה כראשונה, שבכל עת נדמה לו כאילו מעתה מתחיל לעבוד להשי"ת, ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, והנה קרבן הנשיאים שהיתה לחנוכת הבית בודאי היה בהתלהבות גדול בראותם כבוד ה' מלא את המשכן והיה חנוכה ראשונה, ובודאי היה חביב מאד לפני הקב"ה, ועי"ז אמר במדרש כי גם קרבן אהרן שהיה בכל יום פעמיים, חביב לפני השי"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה כל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה ע"כ, וזה שדרש רשי' ואמר שני חיי שרה כולן שוין לטובה, ללמדינו שבכל שנות חיי שרה אמנו עבדה עבודתה באותה התלהבות כמו בשעה ראשונה, וכל השנים כולן שוין לטובה.

(ברך משה)

☆

אחותינו את היי לאלפי רבבה. ואפשר לפרש לפי מה שחקרו המפרשים היכי הוי מצי אליעזר להיות שליח לקדש רבקה, הא אין עבד יכול לקדש את האשה, וכתב בשויית תירוש ויצהר לחדש דאברהם שיחרר את אליעזר קודם ששלחו לקדש את רבקה ולא הוי שליח ע"כ, ולכאורה קשה האיך שיחרר אברהם את עבדו, הא איכא עשה דלעולם בהם תעבודו, וי"ל עפי"ד הגמי שרה כיון דרבים קאתי מינה כרבים דמי, הכי נמי רבקה כיון דרבים קאתי מינה כרבים דמי, וזה דוחה מ"ע דלעולם בהם תעבודו משום דהוי מצוה דרבים וכמבואר במסי גיטין, ולכן היה יכול אברהם לעבור אעשה ולשחרר עבדו, וע"כ צ"ל דשפיר קידש אליעזר את רבקה כיון דשחררו אברהם אבינו ועבר אעשה כיון דרבים קאתי מינה, ועל כן אמרו אחותינו את היי לאלפי"י רבב"ה שרבים קאתי מינה וכרבים דמי, ולכן שפיר היה יכול אברהם לשחרר את אליעזר משום מצוה דרבים שאני.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ק עצי התמרים

מתוך שיחת קודש שהתקיימה בין כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ובין כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע בשנת תשכ"ח לפ"ק

כ"ק אדמו"ר מהו"א זללה"ה אמר: דער ייטב לב ברעגט, אז דאס וואס אברהם אבינו האט מתפלל געווען אויב עס וועט זיין עשרה צדיקים, דאס האט ער מתפלל געווען אויף אלע דורות, אז עשרה צדיקים זאלן מגין זיין, כו'.

וענה לו מרן רביה"ק זללה"ה: דאס שטייט נאך פריער דער פשט, חלילה לך מעשות כדכר הזה. עס האט פשוט גארנישט קיין אנדערן פשט. בדברי חכמינו ז"ל איתא (בפרש"י שם) חלילה לך לעולם הזה, ולעולם הבא, וואס עפעס לעולם הבא? לעולם הבא וועלען נישט זיין קיין רשעים!. עוד איתא חלילה לא הוא ולא כיוצא בו, וואס איז דער 'כיוצא בו'?, זעט מען אז די תפילות זענען געגאנגען אויף ווייטער.

דער ייטב לב טייטשט נאר צו דעם קישור אין פסוק, המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול (בראשית יח- יח) המכסה אני מאברהם אי", ער וועט דאך גארנישט אויפטאן?, אבער ואברהם היו יהיה לגוי גדול, ער וועט דארפען די תפילה שפעטער, פאר אידע'ס וועגען וועט מען ברויכען די תפילה.

איך האב אמאל געזאגט נאך מער, דער אר"י הקדוש זאגט דאך אז די אנשי סדום זענען מגולגל געווארען נאכאמאל. קודם זענען זיי געווען אין דור המבול, אין דור הפלגה, און דערנאך פון די יוצאי מצרים, און פון דעם זענען ארויסגעקומען, זענען נצטרף געווארען די ששים רבוא וואס האבען מקבל געווען די תורה. קומט דאס אויס, אז די גאנצע אנשי סדום, זיי זענען געווארען זרע אברהם. פון דעם גלגול זענען זיי נתגלגל געווארען אין די יוצאי מצרים. ואברהם היו יהיה לגוי גדול, מיט די אליין, פון די וועט ער ווערען א גוי גדול. מוז ער דאך וויסען וואס עס טוט זיך מיט זיי, ברויך ער מתפלל זיין אויף זיי. האט אברהם מתפלל געווען טאקע אויף אידען. ווייל דאס זענען דאך געווען די זעלבע מענטשען. ומיושב בזה גם המדרש חלילה לך לעולם הזה ולעולם הבא.

(שיחת קודש - שיחה ב', אות ט')

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון. על שם מרבע זוגות שנקברו שם, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה (הס"י). יש להדקדק למה נקט קרא קריית ארבע שנקראה כן רק לעתיד, והרי עתה נשתע מיתתה העיר שמתה חברון שמה. ורלוה לתמהו (כתובות קג:): אחר פטירתו של רבי, היה רגיל לבוא לביתו בכל ערב שבת והיה עושה קידוש, ואחר כך על ידי זיוה מעשה פסק מלבוא; ופשטר שגם התמהות היו בחיים לביתם אחר הסתלקותם. ולזה אמר **ותמת שרה**, ולא תטעה לומר שמתה לגמרי, כי רק **נקריית ארבע** ידעו שמתה, אבל בביתה **הוא חברון** היתה מוזכרת ונאה לביתה, והיתה חיה לכל עניניה, ואם היה כתיב רק 'ותמת שרה בחברון', אז היה הכוונה שמשמיענו רק מקום מיתתה לחוד, על כן הדגיש לומר **נקריית ארבע**, שרק זוה הבחינה שנקראת על שם המערה שם נדמה שמתה. (לרשות)

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. שלשה לבכי, שנאמר להספד (מועד קטן מ:). **נמיס יחזקאל** (לרבי יחזקאל קאליניבויגן) כתב: לכאורה לפי זה הרי ימי ההספד נמשכין יותר מימי הבכי, ואם כן למה הקדים בקרא את ההספד לבכי. ולא אמרו (עפרה מאמרות ע): העקידה היתה ביום הכיפורים, ולפי זה גם אברהם לביתו סמוך לסוכות, כי היה מהלך של שלשה ימים עד חברון, ובהגיע ימי החג הדין הוא דרגל מבטל גזירת שבעה (יו"ד שפט), אם כן ההספד והבכיה היו כולם בזמן אחד; ולכאורה גם על פי דבריו שניהם היו בזמן אחד, ולמה הקדים את ההספד לבכי. ורלוה על פי דפסקינן (שם תפ): בימים שבין יום כיפור לסוכות אסור ההספד, ורק מכס בפניו מותר להספידו; ומתרינן (שבועות ג:): אמת אבר כאבר; ולפי זה הולרך אברהם דוקא לבוא לביתו כדי להספידה, דרק בפניה היה מותר לו להספידה. וזהו מה שהמיך הביתה להספד **ויבא אברהם לספוד לשרה**, שמתחת ההספד הולרך לבוא לביתו. (טיב לבב)

ולבכותה, כי קטנה, שלא בכה אלא מעט לפי שזקנה היתה (בעל הטורים). אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת, אמרו ליה וכי בכדי ספדיה וחנטו תנטיא וכו', אמר להו מקרא מי דורש וכו' מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחייה אף הוא בחייה (תענית ה:). והאי לחנטו תנטיא, סבורים היו שמת (הס"י). **השמות יעקב** כתב: לכך כתיב בקרא לספדו ספדניא, כדי שלא להוציא לעז על הנדיקים הרשעים; וכמו כן נראה לאברהם ידע והשיג שלא מתה שרה, וכל מה שעשה לא עשה אלא לפנים, כדי שלא להוציא לעז על נדיקים הרשעים, ועל כן **לא בכה אלא מעט.** ופשטר דמה שכתב **לפי שזקנה היתה** זה היה הטעם בפני הבריות, וזהו **ותקברה ממי מלפני**, אבל בתוכיות לבבו ידע והשיג שלא מתה אלא **מלפני**. (דברי יואל)

גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחוזת קבר. לכאורה 'תנו לי' הוא לשון ממנה, והלא אברהם רלה לקנותו ממנו בכסף מלא. ורלוה לתמהו (בבא מציעא פז.): רשעים חומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים; ועל כן חשש אברהם שלא יבטיח לו עפרון שיתן לו המערה, לבסוף לא יתננה לו, על כן ביקש אברהם ממנו יותר ממה שהולרך בחמת לקוברו, כדי שלבסוף אם יחזור מדעתו, יתן לו על כל פנים כדי לרכו. וזה התחכם אברהם ואמר **'תנו לי אחוזת קבר** עמתנה, כדי שאם יחזור אחר כך ויאנה בדיבורו, יהיה חופן האוזה רק ממתנה לגקיתה, שיבקש בסף מלא, וזה יקויס רשעים חומרים הרבה ואפילו מעט אינם **עושים.** (דברי יואל)

וישמע אברהם אל עפרון. אי אית בעי למיתן ארבע מאה קנטרין דכסף מן קמורעא דבישתך, אית יכיל יהיב לי (ילקוט). משמע מזה שעפרון רלה עוד יותר מארבע מאות שקל כסף. ולכאורה הרי אמרו (בבא מציעא פז.): עפרון אמר ארץ ארבע מאות שקל כסף בינו ובינך

מה הוא, ולפי רוב עושרו אינו שוה לו ואינה רוצה בשלומיו; ורואה **דבעטם מלילך** (ישעיה ד״ה לו) כתב: הלדיק בדבריו עם אנשים, אזי הוא מדקדק בדבריו להשכיל שיהיו דבריו נשמעים כפשוטן לשים המדבר עמו, אמנם עיקר ותוכן כוונת הדיבורים הם תפלה ותחנונים לה׳; נמצא שופט דיבורי של לדיקים משתמשים לחרי אנפין, ולהבדיל גם מידת הרשעים קן הוא, להלנים דבריהם שיהיו סובלים משמעות הרבה, אבל תוכן דבריהם המה רעה ומרמה. וגם עפרון היה מדבר בשופן כזה, שאמר בלשון שישתמע שאינו רוצה בשלומיו כלל, אבל תוכן כוונתו היה שארבע מאות שקל כסף אינו נחשב בעיניו לכלום ורצה יותר, אמנם **אברהם** הבין תוכן כוונתו, וזהו **וישמע אברהם אל עפרון**, מלשון (בראשית מג): תשמע חלום לפתור אותו, ועל כן נתן לו המעות. (דברי יואל)

ויקם שדה עפרון. תקומה היתה לו, שיצא מיד הדיוט ליד מלך. ופשוטו של מקרא, ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה (רש״י). לכאורה אין זה לדך רש״י לפרש את הכתוב בדרך דרש, זולת אם קשה לו על פשוטו. ואפשר להדרש והפשט מקושרים יחדיו, להנה אברהם שילם לעפרון ארבע מאות שקל כסף עבור המערה, ונחמת לו נחשב כסף זה נגד יקר ערכו. ולכאורה היה מקום לעפרון לטרוח על המכירה, כדכתב **חמור חמיש הק׳**: אף לאין תועלה לקרקעות, אבל יש לאדם לים תומרים (תוספות קידושין מב:): דזה דוקא בחונת שמות, אבל בחני דמיסם יש להם תועלה; אמנם אמרו (זהר חדש קכח.): מימיו לו רצה עפרון במערה זולת תוכך ובהלה; ורק אחר שאברהם לאברהם, אז נודע לו גודל ערכה, ומעתה לו יכול עפרון לטרוח עוד בטענת תועלה, כי יטעון אברהם שבשותי השנית. וזהו **ויקם שדה עפרון**, שנגמר הקנין בחופן המועיל **לאברהם למקנה לעיני בני חת בכל בחי שער עירו**, ואחר שנגמר הקנין **מקומה היתה לו**, שנודע יקרת ערכה, ולא קודם לכן, ולמלמ כן לא היה מועיל הקנין, ועד שלא נשלם הקנין לא היה לו מקומה, ואחי שפיר להדרש והפשט מקושרים. (דברי יואל)

ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחוזת קבר מאת בני חת. לכאורה ממשמעות הפסוקים נראה שהשדה היתה של עפרון, וממנו קנה אברהם, והכני חת לא עשו רק השתלות. ונראה לחמרו (מדרש): עפרון לא רצה למוכרה לאברהם, עד שאמרו לו בני חת, אם אין אתה עושה, אנו מעבירין אותך מן הסטרטוגוס שלך; ואפשר דבני חת רצו והכינו, שלא יהיה אפשר לקנות מידו ברצונו כי אם בדמים מרובים מאוד, ואברהם לא רצה ליקחה כי אם ברצון, כדאמרו (מדרש): מערת המכפלה זה אחד משלשה דברים שאין האומות יכולים להשות את ישראל לומר גזולים הם בידכם; על כן התחכמו בני חת, וקנוהו הם מידו של עפרון, ומכרוהו אחר כך לאברהם. (דברי יואל)

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו. אליעזר היה זקן יושב בישיבה, וזו אינה שלו דומה לאברהם, ושליט בירכו כאותו (יומא כח:). לכאורה מה ענין דרשות אלו לשלשות זו. ועוד, למה הוצרך אברהם להשביעו. ונראה שהקדים הכתוב בשבחו, לומר לפי שהיה לאליעזר כל המעלות הללו, מעתה היה טעם גדול שיעץ ימלך את בתו, ולא נמצא תלמיד חכם ולדיק גדול כמותו בכל הדור, אלא שהנשואים הגידה שאי אפשר להיות כן, לפי שרצתה היא זיווגו, ונמצא שהיה מקום להיות אליעזר משוחד אל הרצון ההוא, ומטעם זה הוצרך להשביעו, כדי שיצא מכשלון הנגיעה ההיא, וגם אליעזר בעצמו היה מתירא פן לא יוכל לקיים שליחותו בשלימות, על ידי כשלון הנגיעה. (דברי יואל)

לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו. הטעם הוא להכנעים היו מקולקלין ביותר, ואף שענר ואשכול וממרא לא היו כל כך מקולקלין, כיון שהיו בעלי ברית אברם, אבל מכל מקום לא ממקור טוב נמו. ואף שגם לבן לא היה ממקור טוב שהיה עובד עבודה זרה, אבל מצית לבן נלקחה לגמרי ממשפחתה ומצית אביה וממדינתה, אבל אם היה לוקח אשה מהכנעים שהיה יושב ביניהם, הרי זו היתה נשארת במדינתה, ובהכרח יהיה לה שייכות עמהם. ועל כן אמר **לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני**, והטעם הוא **אשר אנכי יושב בקרבו**, ועל ידי זה יהיה לה שייכות עמהם. (תשיח)



סיפורי צדיקים, בגיאוגרפיה הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר

מעשה שהיה וגביר אחד נפטר בכפר הסמוך לפרעשבורג, ורצו היורשים שיקברו את אביהם - שלא היה בר הכי – באותה שורה בה מנוחתו כבוד של הגה"ק ר' משולם איגרא זי"ע, ביקשו אנשי החברה קדישא הון רב עבור אחוזת הקבר, סכום שלא היה ברצון המשפחה לשלמו, נמנו וגמרו לבוא אל החתם סופר זי"ע ולערוך בפניו טענותיהם, וככל היוצא מפיו יעשו, שמע החת"ס טענותיהם ואמר: מצינו בדברי חז"ל שאמרו "איש רע עין" (משלי כ"ח, כ"ב) זה עפרון, שלקח מאברהם עבור המערה ארבע מאות שקל כסף, ולכאורה יותר היה ראוי לתואר זה עשו הרשע, שנטל מיעקב כל הכסף והזהב שהביא מבית לבן עבור חלקו במערה, אך באמת ראוי ונכון הוא תואר זה לעפרון, כי בשעה שמכר את המערה לאברהם לא ידע כל חשיבותה, כי לא ידע מי טמון בה, ואם לקח סכום עצום כזה עבורה, הרי הוא "רע עין", לא כן עשו שידע גם ידע מי הם הטמונים הקדושים אשר בארץ המה, וכל כסף וזהב לא ישוו בה... סיים החת"ס: דעו, כי אם רוצים להקבר בשורה אחת עם צדיקים צריכים לשלם עבורה בכסף מלא.

יפה שיחתן של עבדי אבות

עובדא ידענא דפעם ישב הגה"ק בעל קדושת ציון מבאבוב זי"ע הי"ד בשולחנו הטהור בשב"ק פר' חיי שרה, ועל ידו ישב ר' רפאל ע"ה שהיה המשמש בקודש אצל הגה"ק מצאנז זי"ע, ושח על ענינים וסיפורים מהדברי חיים, והגה"ק מבאבוב הקשיב ושתה בצמא את דבריו, ושאל ודרש על כל קוץ ותג בפרטי הדברים, והנה אחד הרבנים המסובין גחין לחיש ליה לאזני היושב בצדו לאמר: "איננו יודע מדוע רבינו להוט כל כך אחר שיחות רפאל, וטפי הייתי נהנה אילו היה רבינו אומר דברי תורה לפנינו" הגה"ק מבאבוב שהיה מחונן בהרגש קולט נפלא פנה תיכף אל הרב ושאל: "הגידו נא לי מה אמרתם", וידום הרב, הפציר בו הרה"ק עד שהודה ולא בוש, "אמרתי כי טפי הייתי נהנה אילו היה רבינו אומר תורה", ענה הגה"ק מבאבוב: "שכחתם רש"י מפורשת בפרשתינו", הרהר הרב ושאל, "איזה רש"י", השיב לו הגה"ק מבאבוב: "על הפסוק ואבוא היום אל העין מביא רש"י, א"ר אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, ורפאל עבדו של אבי זקני מצאנז הוא", כששמע הרב זאת הפטיר ואמר: עכשיו כבר זכיתי לשמוע תרויהו הן שיחתן של עבדי אבות והן תורתן של בנים.

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב

בשב"ק פר' חיי שרה שנת תרע"ט, עת מלחמת העולם הראשונה כששהה הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע בראצפערט, נאלץ הרה"ק להפסיק באמצע ולסיים עריכת השולחן הטהור אשר לפני ה' בעת רעוא דרעווין, אחר שכבר פתח פה קדשו לומר דברי תורה על הפסוק "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", ופתאום נשמעו קולות זעקה מהרחוב, ונאמר להרה"ק שחיילים מסתובבים ברחוב ומכים עוברי אורח, וסיים אז בחפזה בהפטירו בלשונו הק': "ויצא יצחק לשוח בשדה" לשפוך שיח לפני הקב"ה, "לפנות ערב" שהערב היינו חשכת הגלות כבר יפנה מאתנו, "וירא והנה גמלים באים" שהגאולה בא תבוא בזכות גמילות חסדים שבני ישראל עושים ביניהם.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

רקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת. שמעתי על דרך צחות, על פי מעשה שהיה אצל החת"ס זצ"ל, שבעל הבית אחד בא בקובלנא על בחור א' ואמר עליו שהוא בחור בלא חי"ת (היינו 'בור' ועם הארץ), והשיב לו החתם סופר ז"ל הנה אם הבחור הוא בלא ח' אין זה חיזק כל כך רק נשאר 'בור', אבל אם הבעה"ב שצריך להיות ממחזיקי תורה הוא מחזיק בלא חי"ת אז הוא 'מזיק' ויש בו חיזק יותר. וזה שאמר 'ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ' וקשה איך השתחוה לעם הארץ, ועל זה אמר לבני חי"ת, לעם הארץ שהם מחזיקים עם חי"ת, להם ראוי להשתחוות ולחלוק להם כבוד, שכן התוה"ק הקדימה זבולון ליששכר, וא"ש.

ילקוט הגרשוני

נתתי כסף השדה קח ממני. פירש"י הלואי נתתי לך כבר. וראיתי בשם הג"מ שמואל זאב אבד"ק באיום ע"ד ההלצה, כי עפרון אמר ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא. יש לומר שרמז לו בזה הסימן כי אות אמצעי של אברהם הוא 'ר' ואות אמצעי של עפרון ג"כ 'ר' והם יחד ארבע מאות, וזה שאמר ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך. כי כן מרמזין אמצע אות של שמי ושל שמך, ולכך אמר אברהם אבינו הלואי שנתתי לך כבר מזמן קודם בעת שעדיין היה שמו אברם ואז לא היית יכול לרמוז כן, והייתי ניצל מרמיותך וגזלנותך.

דעת זקנים

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. במדרש איתא (ב"ר נ"ח ה') מהיכן בא מהר המוריה, וצריך ביאור, ונראה על פי מה דאיתא בגמרא (תענית כ:) ג' ימים לבכי וז' ימים להספד, עוד איתא בגמרא (ברכות כו.) טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים, הראשון לחיוב תפלת ערבית והשניה לתשלומין למנחה, והנה מזמן מיתת שרה עד שבא אברהם להספיד הם ג' ימים שהמרחק מהר המוריה עד ביתו של אברהם היה הליכה של ג' שנים כדכתיב "ויהי ביום השלישי וירא את המקום מרחק", נמצא שכאשר בא אברהם אז כבר עברו ימי הבכי והיה ההספד לחיוב והבכי לתשלומין, וז"ש "ויבא אברהם" מהיכן בא מהר המוריה שהוא מהלך ג' ימים כמנין ימי הבכי, לפיכך קאמר מקודם "לספוד לשרה" ורק אח"כ "ולבכותה" לתשלומין.

(אסיפת יהודה)

☆

גר ותושב אני עמכם. פירש"י אם תרצו הריני גר ואם לאו הריני תושב, וי"ל על פי מה דאיתא במדרש דבזכות עשרה נסיונות שנתנסה אברהם ועמד בהם זכה לירש עשר עממין, והנה אחד מן הנסיונות היה למצא מקום קבורה לשרה ולא הרהר אחר מדותיו של הקב"ה, והשתא אם היו נותנים לו מיד מקום לקבור את שרה אז היה חסר מעשרה נסיונות ולא היה זוכה רק בתשעה עממין ויתכן שהארץ שהיה נחסר מהעשרה היא ארץ כנען, וז"ש להם אברהם "אם תרצו" וחסר נסיון אחד "הריני גר" ולא מגיע לי ארץ כנען "ואם לאו" אז יש עשרה נסיונות ותגיע לי ארץ כנען "הריני תושב".

(טעם מן)

דורש טוב

ויען לבן ובתואל הנה רבקה לפניך קח ולך. ויוצא העבד כלי כסף וכו' ומגדנות נתן. ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים וגו'. ויאמר אליעזר אל תאחרו אותי וד' הצליח דרכי וגו'. הנה תמוה מה שבתחילה הסכימו תיכף ומיד ואמרו 'הנה רבקה לפניך קח ולך', ודוקא אחר שנתן להם מתנות ומגדנות חזרו בהם ואמרו 'תשב הנערה אתנו'. **עוד צריך ביאור** מה השיב להם אליעזר באמרו 'אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי', הלא סוף סוף אין רצונם לשלחה.

ונראה דמקודם אמרו הנה רבקה לפניך קח ולך, כי זאת קבלו מאליעזר דהיות מקום מגורם בארם הוא חוצה לארץ, **ויצחק הוא עולה תמימה שאסור לו לצאת מארץ ישראל, על כן אין עצה אלא שרבקה תלך אליו למקומו בא"י להנשא לו.**

אך באמת בדין מקומם 'ארם', אם יש לו דין א"י או חו"ל, הוא מחלוקת רבן גמליאל ורבי אליעזר במס' חלה (פ"ד מ"ז, בדין סוריא שהיא ארם) ולכן כשנתן להם אליעזר מפירות ארץ ישראל שהביא עמו, ראו הם מזה דס"ל לאליעזר שדין ארם כא"י, כי אם היה מחזיק דין ארם כחו"ל הרי אסור להוציא פירות מא"י לחו"ל. **ולכן אחר שנתן להן המגדנות חזרו ואמרו תשב הנערה אתנו, ואם ירצה יצחק יוכל לבא מהתם להכא להנשא לה.**

וע"ז השיב להם אליעזר דטעות הוא בידכם, כי באמת ארם דינו כחו"ל, ומה שראיתם שהבאתי לכאן מפירות א"י, זה רק מחמת כי 'וה' הצליח דרכי' שקפצה לו הארץ. אבל באמת מחשבתי בעת לקיחת הפירות היה שאגמור אכילתם בעודי בדרך בגבול ארץ ישראל, וע"י קפיצת הארץ הגיעו הפירות בו ביום מא"י לחו"ל, אבל לעולם דין מקומכם הוא דין חו"ל ואסור לו ליצחק לבא לכאן.

חתם סופר (חלק ו' בשם הגאון מהר"מ באנעט זצ"ל)

ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני וביניך מה היא. ויל"פ דהנה ידוע שבמכירה שייך דינא דמר מיצרא והשכן על המיצר קודם למכירה אבל במתנה אינו שייך דינא דבר מיצרא ועפרון היה חכם להרע ובכדי שבני חת לא יהיה להם טענת בר מיצרא לכן התחכם ואמר "השדה נתתי לך והמערה וכו' לעיני בני נתתיה לך" לעיניהם יהיה בתורת מתנה שלא יוכלו לטעון בר מיצרא, אך "ארבע מאות שקל כסף ביני וביניך" שרק שנינו נדע שהוא במכירה ולא במתנה, "וישמע אברהם לעפרון" הבין כוונת עפרון לכן "וישקול אברהם לעפרון את הכסף".

(פרח לבנון)

☆

ויקם שדה עפרון. פירש"י תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך ופשוטו של מקרא ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה וגו'. ויש לדקדק על מה שכתב רש"י תחילה את הדרש ורק אח"כ כתב פשוטו של מקרא, ונראה שאם לאו הדרש יהיה קשה איך אמר הכתוב ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה, היינו שע"י קניית השדה קנה גם וכל העץ הלא הדין הוא מכר את השדה לא קנה את האילן, אלא צריך לומר שבגלל שאברהם אדם גדול היה ואגב חביבות שלו מכר לו ע"י השדה גם את האילנות, לכן הקדים רש"י וכתב הדרש "תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך" לפיכך ויקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה".

(טללי אורות)

וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ אֲשֶׁר בִּקְצֵה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתוֹכְכֶם לַאֲחֻזַּת קָבֶר: (פרק כג פסוק ט)

רש"י – בְּכֶסֶף מָלֵא. מֻשְׂפָּם פָּל עָוְיָה, וְכֵן דָּוִד אָמַר לַמַּלְכוֹנָה בְּכֶסֶף מָלֵא (לְקַמֵּי הַיָּמִים–ס כלא, כל.):

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל: (פרק כד פסוק א)

בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. פְּעָשָׁר וּבָסִים וְכָכוֹד מִקְרָךְ יָמִים וּבָנִים, וְזֹאת לָכָל חֻמְּדַת הָעוֹלָם. וְהִזְכִּיר הַפָּתוּב זֶה, לְמַמֵּר, כִּי הָיָה שָׂלֵם בַּפֹּל, לֹא חָסֵר דָּבָר, זוֹלְתִי שֶׁיִּרְאֶה בָּנִים לְבָנָיו. שֶׁיִּנְחֵלוּ מַעֲלָתוֹ וּכְבוֹדוֹ, וְלָבֵן הַמָּקוֹם לָזֶה:

וּלְרַבּוֹתֵינוּ בָּזֶה עִנְיָן נִפְלָא. חָמְרוּ (כ"ב טז:) וַה' בֵּרַךְ אֶת מַבְרָהָם בַּכֹּל, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ בַּת, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בַּת הָיְתָה לוֹ. חֲכָמִים אוֹמְרִים, בַּת הָיְתָה לוֹ וּ'בַּכֹּל' שְׁמָהּ. דָּבָר רַבִּי מֵאִיר שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ בַּת לְמַכְרָהָם, וְזוֹ לוֹ לְמַכְרָהָם, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַשִּׂיחָהּ רַק לִבְנֵי עָנֵעַן הָמֳרוּסִים, וְחֹם יִשְׁלָחֶנָּה לְמַרְלוֹ גַּם בֶּן תַּעֲבֵל שֶׁם עֲבוֹדָה זָרָה כְּמוֹתָם, כִּי חָמְשָׁה כְּרָשׁוּת בַּעֲלָה, וְמַכְרָהָם לֹא יְחַפֵּץ שֶׁיֵּצֵא זַרְעוֹ מִכֶּשֶׁר מִשְׁרָה חוּצָה לָאָרֶץ, [ג] וְאַף כִּי יַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה. וְרַבִּי יְהוּדָה דָּבָר כִּי בַּת הָיְתָה לוֹ, אֲחֹתוֹ כְּרָחָה לֹא יְחַפֵּץ שֶׁיֵּצֵא (שֶׁם חֹמָה), וְהִיא הַכְּרָחָה בְּכָל, כִּי הָיָה לוֹ כָּל שֶׁכֵּן יְחַמְּדוּ הָמֳנָשִׁים, לֹא חָסֵר דָּבָר. וְכָלוּ חֲמָרִים וְהִזְכִּירוּ שֶׁם הַבַּת:

וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹקֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ: (פרק כד פסוק ג)

וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה'. הָיָה רָמוּי לְמַכְרָהָם שֶׁיְּצַוֶּה [ד] אֶת יִצְחָק בְּנוֹ שֶׁלֹּא יִקַּח מִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנַעַן, לָכֶל הָיָה רְמוֹנוֹ לַשְׁלֹחַ בְּחָמָיו אֶל מַלְמוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, וְהִשְׁבִּיעַ הָעֶבֶל לַעֲשׂוֹת בֵּן בְּחָמָיו מוֹ בְּמוֹתוֹ. וְלָבֵן הֵמִיר עַל כָּל פָּנִים לְהַשְׁבִּיעַ לְעֶבֶל לָעֶלֶת שָׁם, וְהֵמִיר לְחָמֹר חֲנִי מְעָרַת

מעשה חש"ב

א מבואר בפסוקים הקודמים שעפרון רצה ליתן את מערת המכפלה בחינם, ואברהם לא רצה לקבלו בחינם, רק לקנותו בכסף מלא.

ואפ"ל הטעם דהנה ידע אברהם שהמקום יהיה מקום לתפילה, וכמו שמצאנו שכלב הלך להתפלל שם. וכן אומרים בקינות של תשעה באב (כו), 'אז בהלך ירמיהו על קברי אבות', לכן לא רצה שישאר איזה זכות לעפרון במערת המכפלה. ואם היה מקבלו מעפרון בחינם, היה נשאר לעפרון איזה זכות באותו מקום. לכן רצה לקנותו בכסף מלא. בכדי לסלק כל קשר של עפרון לאותו מקום.

והטעם שסיפר לנו הכתוב שעפרון רצה ליתנו בחינם, ואברהם לא רצה לקבלו בחינם, וקנה אותו בכסף מלא, הוא כמו שכתב רבינו (בראשית פרק יב פסוק ו) "אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב. והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בלשון קצרה, אמרו כל מה שאירע לאבות סימן לבנים. ולכן יאריכו הכתובים בספור המעשים וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשב בהן כאלו הן דברים מיותרים אין בהם תועלת. וכלם באים ללמד על העתיד, כי כשבא יבוא המקרה לנביא משלשה אבות, יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבוא לזרעו".

ב ולפי"ז מבואר מה שמצאנו בדוד המלך, שארונה רצה ליתן לו את גורנו בחינם כדי לבנות מזבח, ודוד אמר לארונה (שמואל ב פרק כד פסוק כד) "ויאמר המלך אל ארונה לא, כי קנו אקנה מאותך במחיר וגו' ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים", והטעם למה לא רצה דוד לקחת הגורן בחנם, אפשר לומר משום שמעשה אבות סימן לבנים, וכמו שאברהם לא רצה שישאר חלק לעפרון במערת המכפלה, מכיון שהוא יהיה מקום תפילה, כמו כן לא רצה דוד שישאר חלק לארונה במזבח. שהוא מקום עבודת הקרבנות. ולכן קנה ממנו בכסף מלא.

וזה אפשר לפרש כוונת רש"י (שם, ד"ה בכסף מלא) "וכן דוד אמר לארונה בכסף מלא". שכוונת רש"י לומר, שהטעם שלא רצה דוד לקבל הגורן בחנם, הוא מאותה טעם שאברהם לא רצה לקחת השדה מעפרון בחנם. ומעשה אבות סימן לבנים.

ג מלשון רבינו 'ואברהם לא יחפוץ שיצא זרע הכשר משרה אשתו לחוץ לארץ', משמע שהטעם על דרך הפשט שלא רצה אברהם לשלוח את יצחק לחו"ל, הוא משום שלא רצה שזרעו הכשר משרה תצא לחו"ל, שהרי אפילו לשלוח את בתו לא רצה, כש"כ את בנו יצחק. אבל לפי דרשת חז"ל הטעם שלא רצה לשלוח את יצחק משום שהיה עולה תמימה, ואין חו"ל כדאי לך, וטעם זה שייך אלא ביצחק ולא בבת.

שֶׁלֹּא תִּקַּח אִשָּׁה לִבְנוֹ מִבְּנוֹת כְּנַעַן וְשֶׁתֵּלֵךְ אֶל מְקוֹמוֹ מֵאֵת אָבִיו, וְכֵיוָן שֶׁהִשְׁבִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ עַל זֶה, לֹא הֵצֵרַךְ לְנַוּוֹת אֶת יִצְחָק דָּבָר. כִּי יוֹדֵעַ הוּא שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל לְוֹן אָבִיו וְעַל הַשְׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ, כִּי הָיָה הָעִנְיָן נוֹגֵעַ לְיִצְחָק בְּמֻחָשׁ. גַּם יִתָּכֵן שֶׁהָיָה הָעֶבֶד מַפְוִטְרוֹפּוֹס עַל נְכָסָיו, וְלֹא מוֹתוֹ שֶׁיִּשְׂיֵא יִצְחָק לִרְצוֹנוֹ, וְיַנְחִיל מוֹתוֹ נְכָסָיו עַל מְנָת כֵּן, וְזֶה טַעַם הַמִּשְׁפָּט בְּכָל חֻשָּׁד לוֹ.

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְמַלִּים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל אֲרַם נַהֲרַיִם אֶל עִיר נָחוֹר: (פרק כד פסוק י)

*

וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב: (פרק כד פסוק סב)

בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי. יִמַּה כִּי יִצְחָק בָּא עַתָּה מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי, שֶׁשָּׁב מִבְּאֵר לַחַי רֹאִי, שֶׁשָּׁם הָיָה נִרְאֶה לְהָגָר כְּשֶׁבָּרְחָה מִפְּנֵי שָׂרָה גְּבִרְתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא. וְלָמָּה הָלַךְ לְשָׁם עַתָּה, לְפִי שֶׁהָיָה מְצַפֶּה לְבוֹאָן שֶׁל גְּמַלִּים, וְלָמָּה לֹא הָלַךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל אָבִיו, לְפִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁאָבִיו הָלַךְ לְחָרָן לְהָבִיא אִשָּׁה לְיִצְחָק, וְלֹא הָיָה רוֹצֶה לְהַכְלִים פָּנָיו בְּפָנֶיהָ שֶׁל כַּלָּה, וְלָמָּה בָּא עַכְשָׁו מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיָּבוֹא אֶל הַמָּקוֹם הַהוּא, כִּי הוּא לוֹ מְקוֹם תְּפִלָּה כַּעֲכוּר הָרְמוּת שָׁם הַמִּלְחָמָה, וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב קְרוֹב מִשָּׁם. [ה]

מעשה חש"ב

ג מלשון רבינו 'שהיה ראו לאברהם **'שיצוה'** את יצחק בנו', משמע שלא היה צריך 'להשביע' את יצחק, והיה סגי 'לצוותו' שלא יקח אשה מבנות כנען, וזה א"ש למש"כ הרמב"ן (ויהי פרק מו פסוק לא) עה"כ 'ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברנו במצרים וגו' ויאמר השבעה לי', וכתב רבינו "לא היה יעקב חושד בבנו הצדיק האהוב שימרה על מצות אביו, ועל הדבר שהבטיחו ואמר אנכי אעשה כדבריך. אבל עשה כן לחזק הענין בעיני פרעה, אולי לא יתן רשות להפרד ממנו וכו', ולכן השביעו". וא"כ כאן ביצחק שלא היה מי שיפריע בעדו שלא יקח אשה מבנות כנען, לא היה צורך בשבועה, אלא היה סגי שיצוותו על זה. ובזה מדויק הלשון 'שיצוה' את יצחק בנו.

ה והטעם שהוצרך להשביע את אליעזר, הרי היה עבדו, והעבד חייב למלא רצון אדונו, כתב רבינו 'והשביע העבד לעשות כן בחייו או **במותו**', וכוונתו אפשר לפרש לפי מש"כ רבינו (פרק כד פסוק א) עה"כ ואברהם זקן בא בימים. "הזר הכתוב לאמר כן. להודיע הסבה שבעבורה השביע את עבדו, ואמר כי ראה עצמו זקן מאד, וחשב בלבו שאם ישלח לארץ מולדתו, אולי טרם יחזור השליח, ילך אל בית עולמו. ולכן השביע את עבדו אשר ילך יצחק אחרי עצתו, כי הוא המושל בכל אשר לו, שלא יקח לו אשה מבנות כנען". וזה כוונת רבינו באומרו 'במותו', שעיקר הטעם שהשביעו היתה על לאחר מותו, שמכיון שאברהם היה זקן בא בימים, והיה מתירא שמא לא יספיק ללכת עד לאחר פטירתו, ואז כבר לא יהיה עבדו, ולא יהא חייב למלאות שליחותו. לכן השביעו על זה, שיהא חייב גם לאחר מותו למלאות שליחותו.

ד מבואר בפסוקים שאברהם שלח אליעזר לקחת אשה לבנו יצחק, והשביעו שיקח אשה רק מבנות משפחתו. ובפסוק דידן מסופר שאליעזר הלך ל'ארם' אל עיר נחור.

ולכאורה צ"ב למה הלך דווקא אל ארם, הרי בסוף פרשת וירא, מסופר תולדות נחור אחיו של אברהם, שהיה לו שנים עשרה בנים, וכתב רבינו (שם פרק כב פסוק כד) שלכן הודיע הכתוב כל יחוס נחור, להודיע כי כולם ראויים להדבק בזרעו של אברהם, ועל כולם אמר לאליעזר אם לא אל בית אבי תלך לקחת אשה ליצחק. וא"כ צ"ב למה בחר אליעזר דוקא ארם.

ואפשר לומר לפי מש"כ רבינו (שם פסוק נב) לפרש הכתוב המספר מבניו של נחור 'ואת קמואל אבי ארם', למה נזכר שקמואל היה אבי ארם. וכתב רבינו "לא הזכיר ארם, רק להודיע ולהכיר קמואל, כי ארם היה נכבד מאביו". ולפי"ז א"ש למה הלך אליעזר דווקא אל ארם, כיון שארם היה נכבד מאביו. ולפי"ז א"ש נמי למה הודיענו הכתוב שארם היה נכבד מאביו, למאי נפ"מ לנו מי היה החשוב ביותר. אמנם לפי הנ"ל א"ש, שעי"ז ידע אליעזר לילך אל ארם לקחת אשה ליצחק.

ח לפי רש"י הסיבה שהלך יצחק לבאר לחי רואי לאחר מיתת שרה, הוא כדי להחזיר את הגר לאברהם כדי שישאנה. ולפי"ז הלך רק פעם אחת לשם. ורבינו [בויתכן] אינו מפרש כרש"י דלפי רש"י שהלך פעם אחת, היה צריך לכתוב 'מבואו' [עם ו"ו בסופו], שמשמע שהלך פעם אחת, אבל מדכתיב 'מבוא' [בלי ו"ו בסופו], שהוא לשון הוה, שהוא המקור, משמע שהלך שם תמיד, לכן מפרש שהיה רגיל ללכת לבאר לחי רואי, שהיתה לו למקום תפילה קבוע, משום שבה נראה המלאך להגר.

ואפ"ל שרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו. דהנה בסוף הפרשה (פרק כה פסוק א) 'ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה'. פירש רש"י 'קטורה' זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטורת וכו'. אבל דעת רבינו (שם פסוק ו) כי קטורה לא היתה הגר, שהרי כתב שם "כי הגר שפחת שרה פילגשו היתה, אבל קטורה לאשה לקח".

ולפי"ז רש"י לשיטתו שאברהם נשא אחר כך עם הגר, סובר שיצחק הלך לבאר לחי רואי להביא את הגר כדי שאברהם ישאנה. ולכן לא היה צריך ללכת אלא פעם אחת. אבל רבינו לשיטתו שנשא אשה אחרת, ולא הגר, אינו יכול לפרש כרש"י שהלך להביא את הגר, לכן מפרש רבינו שהלך לשם **תמיד** להתפלל, שזה היתה לו מקום קבוע להתפלל.

שש אנכי על אמרתך, זו מילה (ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת וירא מצינו (בראשית כא, ח) כשנולד יצחק לאברהם: **ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק**, וב'פרקי דרבי אליעזר' (פ' כ"ט) איתא: "רבי ישמעאל אומר לא עכב אברהם מכל אשר צוהו, וכשנולד יצחק בן שמונה ימים הגישו למילה שנאמר וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים, והגישו למנחה ע"ג המזבח, ועשה משתה ושמחה, מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו היום שזכה למול את בנו כאברהם אבינו, שנאמר, ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק", עי"ש.

והנה בשו"ע נפסק (יו"ד סימן רס"ה סעי' י"ב) "נוהגין לעשות סעודה ביום המילה" עי"ש. ומדויק הלשון השו"ע "**דנוהגים** לעשות סעודה וכו', וכן מבואר ב'רבינו בחיי' פ' וירא על הפסוק (בראשית כא, ח) ויעש אברהם משתה גדול, וזל"ק: "**מנהג העולם** שיעשה אדם סעודה ביום שנולד לו בן או ביום המילה לכבוד המצוה, ומה שאיחר אברהם לעשות משתה יצחק עד יום הגמל אותו, יתכן לפרש שמיום גמלו הניחו לתלמוד תורה, ואין לתמוה שהרי בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו, על כן לא רצה לעשות הסעודה לא ביום הלידה ולא ביום המילה והניח הדבר עד יום הגמל אותו, כדי שישמח בבנו בשמחת התורה שכתוב בה פקודי ה' ישרים משמחי לב וכו', ובמדרש ביום הגמל את יצחק ביום ה"ג מל את יצחק, ומכאן יש סמך **למנהגנו** שאנו עושים סעודה ביום המילה, שהרי לפי המדרש הזה עשה אברהם משתה גדול ביום ח' למילת יצחק ומנהג כשר הוא, ועליו אמר דוד אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח", עי"ש. הרי מבואר דהוא מנהג לעשות סעודה, אולם בדבריו מבואר דהמנהג הי' לעשות או ביום שנולד לו בן, או ביום המילה.

ויל"ע אמאי הי' נוהגין לעשות סעודה ביום שנולד לו בן, ואולי דכיון דקיים המצוה דפ"ו, אולם ע"ז ראוי לתמוה אמאי לא עשו סעודה ביום הולדת הבת, וכנראה הי שמחה מיוחד כשנולד לו בן, דבבן איכא יותר שמחה מבבת, ויש להאריך בזה, ואכ"מ [וע"ע בספר שרשי מנהגי אשכנז ח"א מנהג מתן שם בעריסה 'חול קריישי'].

מרן החתם סופר ז"ל בספרו 'תורת משה' (פ' וירא עמוד יא) כתב חידוש בענין זה, וזל"ק: "חכז"ל (פרקי דר"א פכ"ט ועי' תוס' שבת קל. ד"ה ששי) דרשו בם ה'ג' היינו ביום שמיני מל אז עשה משתה, וצ"ע הא פשטי' דקרא לא מיירי מיום המילה, ונראה ביום מילתו עשה סעודה וכן בכל שנה כדרך שמלכים עושים ביום הולדת את פרעה כן עשה אאע"ה בכל שנה ביום מילתו של יצחק שהוא יום אחרון של פסח בחוצה לארץ, שהרי ביום ראשון של פסח נולד והנה הניקתו כ"ד חודש מיום ליום וכלה זמן ההנקה ביום א' של פסח ולא רצתה לגמלו בפסח שלא יצטרך להשקותו ולהאכילו חמץ בפסח, והמתינה לגמלו עד יום אחר פסח שנזדמן ביום שמחת יום מילתו ונצטרפו ב' שמחות ביום א', ע"כ עשה משתה גדול יותר משארי ימי הגמ"ל", עי"ש. ומבואר דיום הלידה הוא יום מילתו, ועשה כן בכל שנה ושנה.

וב'דרשות חתם סופר' (ח"ב ערב ר"ה) כתב בזה דבר נפלא מאד, וזל"ק: "וביום השביעי עצרת לה' אלקיך לא תעשה מלאכה, יל"ד מ"ט בסוכות העצרת הוא בשמיני וכ' עצרת תהיה 'לכם', ובפסח בשביעי וכתיב 'לה' אלקיך', י"ל כי ביום השמיני הי' מילת יצחק אע"ה שנולד ביום א' של פסח ועשה אברהם אבינו משתה ביום ה"ג מל את את יצחק וכו', **וכן נהגו ישראל מעולם לעשות סעודה ביום ההוא לזכר**, ולא ניכר עצרת שהוא לחג, ע"כ הקדימו ליום הז' שהוא עצרת לה' אלקיך, ויען רגילים להרבות בסעודה ביום ח' ויש לחוש שיעשה מלאכה בז' לצורך סעודת ח' כדחיישינן פ"ק דכתובות (ה.) שמא ישחט בן עוף, ע"כ אמר לא תעשה מלאכה", עי"ש.

ויסוד הדברים דהמילה הוא הלידה כבר מבואר בשו"ת 'מהרש"ל' (סי' ע') על השאלה באונן על אמו ויש לו בן לימול איך יתנהג, ופסק דימול בנו עי"ש הראיות לזה שמביא, ומסיק בזה"ל: "ועוד עיקר שפטרו אותו מכל המצות משום כבוד המת הוא כדי שיעסוק עם מתו וזה הוא כבודו, כמו שאמרו רז"ל בירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ו) מת אחד במשפחה ידאגו כל המשפחה,

נולד בן זכר נתרפאה כל המשפחה **והכנסתו לברית היא לידתו** דהא גר במילתו אמרינן כקטן שנולד דמי, ואם כן כבוד המת הוא ושפיר דמי", עי"ש.

ובספר 'בן איש חי' (פרשת ראה אות י"ז) כתב, וז"ל: "שמעתי שיש מקומות נוהגים לעשות בכל שנה סעודה ביום שנכנס בו האדם בבריתו של אברהם אבינו ומנהג יפה הוא וערב לי מאד אך לא נהגנו בזה בביתנו, ורק אנא עבדא נהגתי לומר בכל שנה ושנה ביום שנכנסתי בבריתו של אברהם אבינו בקשה זו: רבש"ע גלוי וידוע לפניך כי בהיום הזה שהוא יום כך לחודש פ' שהוא היה יום שמיני ללידתי נכנסתי בבריתו של אברהם אבינו עליו השלום בשנה הראשונה שנולדתי בה, וקיים בי עבדך אבי מצות מילה ופריעה כאשר צוית אותנו בתורתך הקדימה ונתגלה הכלי השלישי של חיסוד האמיתי הנקרא" וכו', עי"ש שהאריך.

וב'פתח תשובה' (סימן רס"ה סקט"ז) מביא בשם תוס' שבת (או"ח סי' ר"נ) דמצוה בו יותר מבשלוחו ראוי ליזהר גם בסעודת ברית מילה וחתונה, ע"ש, דהיינו שצריך בעצמו להכין הסעודה, אולם שם בתוס' שבת מביא ממגן אברהם, והוא ז"ל חולק ע"ז, וזל"ק: "כתב מג"א וה"ה בכל מצוות מצוה בו יותר מבשלוחו ולפ"ד ראוי ליזהר בזה גם בסעודת מילה וחתונה וכיוצא בזה ולא מצינו זה בשום מקום, גם בתשובת חות יאיר סי' ר"ה גמגם קצת על הא דמצינו לחז"ל שהקילו בכבודם לכבוד שבת, והוא נגד מה שאמרו גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה, ומסיק שם דשבת שאני דגדולה קדושתה ע"ש סי' ר"ה וא"כ הבו דלא לוסיף עלה", עי"ש. ועיין בשערי תשובה שם סק"ב דהאריך בזה.

אולם כבר מצינו ענין זה דבסעודת ברית ישמש בעצמו את המסובין, ובספר 'אמרי אמת' להרה"ק ר' לייבעלע איגר ז"ל בפרשת תרומה [תרכ"ט] כתב בזה בזה"ל: "ענין המנהג שהבעל ברית עומד ומשמש בהסעודה, י"ל שנצמח ממה שנאמר ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם, ואמרו רבותינו ז"ל ומשה היכן הי' אלא שהי' עומד ומשמש עליהם, ועיקר הדבר נלמד מאאע"ה בעת שנכנס בפועל לקדושת הברית ועשה הסעודה להמלאכים, נאמר עליו והוא עומד עליהם, ותרגום אונקלס והיא משמש עלויהון, והטעם הוא כי קדושת היסוד נקרא עומד כי הוא המעמיד את הכל וכל המדות של הקדושה נשענים על ידו, והוא המקיים את כל הבנין, וגם משרע"ה הי' המרכבה לפנימיות קדושה זו וע"ז נאמר כי המקום אשר אתה עומ"ד עליו אדמת קודש הוא", עי"ש.

ובספר 'כללי המילה' [לרבינו יעקב הגוזר ומובא גם ב'כללי המילה' לרבינו גרשום ב"ר יעקב הגוזר] כתב בזה"ל: "ביום שמחת המילה אבי הבן **מרבה שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות למגדול ועד קטן**, לחמניות וברצדיל וביצים משום חביבות המצוה ולכבוד המילה ומתוך השמחה יבקשו רחמים מגדול ועד קטן על האם שתעמוד לחיים ועל הנער שיגדל בתורה ובמעשים טובים" עי"ש.

ועי' בספה"ק 'שם משמואל' (תבוא תרע"ו) שכתב דבר נפלא על מה שאין אומרים שהכל ברא לכבודו באסיפת ברית מילה לאסיפת העם הנאספים, כי בסעודת שמחת נישואין שהיא שמחה בטבע שהרי אף זולתנו עושין משתה על זה אנו אומרים שאצלנו חוזר הכל לכבוד השם יתברך, אך שמחת ברית מילה שאין זה ענין טבעי כלל ולא עוד אלא דאית ליה צערא לינוקא, אזי הסעודה בעצמה בלא אומר ובלי דברים מעידה על עצמה שהיא לכבוד השם יתברך, והיא הלל והודאה להשם יתברך שזיכנו לזה לכן אין אנו נזקקים להזכיר זה בפה", עי"ש.

ובספר 'עוללת אפרים' להגאון הכלי יקר ז"ל (מאמר תע"ה) כתב דסגולת הסעודה הוא להשפיע עשירות וזת"ד: בזכות המילה יזכו אל השובע וזהו שאמרו חז"ל שהמילה היא מקום שעושה פירות היינו בזכותה יהיו הפירות בעולם, ומטעם זה מזכירין בברכת המזון על בריתך שחתמת, ולפי שהמילה היא סיבת השובע על כן נהגו להרבות בסעודה ביום המילה, לכך דרש רבי יצחק (נדה ל"א:) כיון שבא זכר לעולם בא שלום לעולם, לפי שזכר אותיות "זה כר" ככרו וסעודתו עמו בזכות המילה, לכך הוא מביא השלום לעולם כשהשובע בעולם, כי השובע היא סיבת השלום בעולם, וענין זה כולו מבואר בפרשת אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם ועץ השדה יתן פריו ונתנה הארץ יבולה וכו' ונתתי שלום בארץ וכו', וכבר הוא ידוע שהמילה נקראת **חק** כמו שאנו אומרים וחק בשארו שם וכו', עיין שם.

וכעין זה מצאתי בספר 'אות שלום' להרה"ק ממונקאטש ז"ל (סימן רס"ה סקכ"ט) וז"ל: "ושמעתי מכ"ק אאמו"ר [הרה"ק בעל הדמ"ס תשובה ממונקאטש] זי"ע שהגיד בסעודת ברית מילה שזהו מסוגל להמשיך פרנסה, כי המילה הוא המצוה בחת"ך והוא שם הפרנסה, והוא תיקון היסוד שמשם באים כל ההשפעות על כן והיית אך שמח סופי תיבות חת"ך, על דרך שאמרו רז"ל בפרק רבי אליעזר דמילה 'כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה עדיין עושים בשמחה זה מילה' על כן הוא רמוז בסופי תיבות והיית אך שמח", עי"ש.

ועי' בספר 'שפתי צדיק' שמביא טעם לעשיית סעודה בברית מילה, כיון שנזכרו בברכת יעקב אבינו ע"ה 'הרועה אותי' וגו' יחד עם 'יברך את הנערים', וחז"ל דרשו (פסחים קיח.) קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה, דאילו בגאולה כתיב 'המלאך הגואל אותי מכל רע', מלאך בעלמא, ואילו במזונות כתיב 'הא'ל הרועה אותי' וגו' וכאן גואלים את הילד ע"י שמכניסים אותו בברית הקדוש, וע"י גאולה בא פרנסה שמתקרב למלכו של עולם, ומאן דקריב לבי מלכא לא חסר דבר, לכך עושין סעודה כדי להראות שע"י זה נמשך פרנסה.

והגאון הגדול רבי שלמה קלוגער ז"ל בספרו 'מי נידה' מפרש עד"ז הפסוק 'שש אנכי על אמרתיך כמוצא שלל רב' דאמרו חז"ל (נדה לא, ב) זכר שבא ככרו בידו, ויש לפרש היינו דע"י סעודת ברית מילה משפיעין פרנסה, וזוכה לפרנסה טובה ע"י הסעודה שעושין, וכמבואר במדרש פ' תצוה (שמו"ר לו, ג)

דבזה שעושה סעודה ואף אם אין לו הוא לוה, מראה גודל שמחתו ועי"ז הוא זוכה לפרנסה טובה.

ועל זה רומז פסוק הנ"ל, דהוא דומה לאחד שמצא שלל רב עמוק עמוק בבור תחתיות, ומוכרח לשכור פועלים להוציא המטמון הלז ולו אין אפילו שוה פרוטה, הוא לווה מאחרים על ההוצאות, ואם לא ילוה ילך לאבדון כל המטמון, נמצא דע"י ההלואה יגיע לאוצר רב וישלם ג"כ מה שלוה. כמו כן הוא אצל סעודת ברית מילה דע"י שילוה ויעשה סעודה וישמח, יזכה לפרנסה מרווחת ויפרע אח"כ כל חובותיו, וזה שאמר דוד 'שש אנכי על אמרתיך' - אף שצריך אני ללוות עליה, 'כמוצא שלל רב', ומסיים הגר"ש קלוגער ז"ל: "וכל המאמין בדברי חז"ל יעשה כן" עכ"ד, ודפח"ח.

ובתורתו של מרן רבינו שליט"א מצאתי את שאהבה נפשי בדרך דרוש, שלא רק מעצם קיום מצות מילה נשפע עשירות, אלא גם מכל ענפי המצוה נשפע עשירות, בהקדם מה שכתב הרמ"א (יורה דעה סימן רס"ה סי"א) בשם המהרי"ל, דכל סנדק הוי כמקטיר קטורת ורגליו כמזבח, ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים לבעל ברית אחד כדאמרינן גבי קטורת חדשים לקטורת מפני שמעשרת. ומרן החתם סופר בתשובותיו (או"ח סימן קנ"ח) העלה כי סגולה זו יש גם במוהל עצמו, ובסימן שלאחריו (סימן קנ"ט) כתב כי הטעם שהזכיר המהרי"ל דוקא הסנדק משום דמכל מקום יש מעלה בסנדק יותר ממוהל, כי רגליו הם כרגלי המזבח, ואף גם שהוא מסייע להמוהל בשעת המצוה ונטפל לו, עי"ש בדבריו כי נעמו. וראוי להתבונן בטעם הדבר שמצות מילה מעשרת.

ויתבאר על פי מה שכתב רשי"ז"ל (ר"פ בראשית) אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. והקשה השל"ה הקדוש איך קאמר ברצונו נטלה מהם, וכי דינא כך אם נתן מתנה לחבירו שיכול לחזור וליטלה, ותירץ משום דהקב"ה נקרא מלך, וקיי"ל (סנהדרין כ:) כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו, וכתיב בפרשת מלך (שמואל-א ח יד) שדותיכם יקח ונתן לעבדיו, עכ"ד. ובזה כתב ביושב אהלים (פ' בהר) דמהאי טעמא יכולים אנו להנות מטוב עוה"ז ולא הוי גזל מחלקו של עשו, כי על ידי שאנחנו עבדיו שאנו עוסקים במלאכתו מלאכת שמים בתורה ובמצות, אם כן מן הדין יכול ליקח וליתן לעבדיו, עכ"ד.

והנה כתב החינוך (מצוה ב) בטעם מצות מילה, שצונו השי"ת לרשום אותנו שאנחנו עבדיו מיוחדים לו יותר מכל אומה ולשון כמו המלך הרושם את עבדיו למען יזכירו ויכירו וידעו שהם עבדיו, עכ"ד.

ומעתה י"ל בטעם הדבר שמצות מילה מעשרת, דלכאורה יהיה לו לעשו טענה רבה דגזל הוא מחלקו, אולם כיון שהמילה רומז שבני ישראל הם עבדים למקום, אם כן יכול הקב"ה ליקח וליתן לעבדיו, ומגיע לנו להנות מטוב עולם הזה, ושפיר כל העוסקים בשעת עשיית מצות מילה מתעשרין.

ועל פי זה יש ליישב מה שכתב בספה"ק אוהב ישראל ו'ישלח י'עקב מ'לאכים ל'פניו ראשי תיבות וימ"ל, עי"ש. דהנה יעקב אבינו שלח לו לעשו לאמר ויהי לו שור וחמור צאן ועבד ושפחה, וקשה לכאורה הא הוי הכל גזל מחלקו של עשו, ועל כן שלח אליו המלאכים שנבראו ממצות מילה שלו, ועל ידי מצות מילה שהוא נעשה עבד להקב"ה, שפיר יכול להנות מעוה"ז כי הקב"ה יכול ליקח וליתן לעבדיו.

ועל כן כאשר פתח הכתוב אשה כי תזריע וילדה זכר, נסמך המדרש זכה נוחל ב' עולמות, והיינו מלבד השכר שהאדם מקבל בעולם הבא הוא זוכה גם להנות מטוב עולם הזה, ושמא תאמר הא הוי גזל מחלקו של עשו, לכן נסמך הכתוב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, דממצות מילה שמורה שאנחנו עבדים למקום שפיר נשפע עשירות וכל טוב עוה"ז, ועל כן נוחל ב' עולמות.

והנה בדרך פקודיך (מ"ע ב חלק המחשבה) הוסיף על דברי החינוך, דבכלל מצות מילה הוא גם מצות ולא תלכו בחוקות הגוים, וכמו שאנחנו רשומים בבשרינו ביחוד מכל העמים להיותינו ניכרים בין שאר האומות, כן מחויבים אנחנו להיותינו רשומים ומיוחדים בבגדינו ומלבושינו ובדיבורינו ומנהגינו, עכ"ד.

ולפי זה י"ל שלא רק מעצם קיום מצות מילה נשפע עשירות, אלא גם מכל ענפי המצוה נשפע עשירות, והיינו על ידי שמתבדלים מחוקות הגוי בשם לשון ומלבוש, וכל מהות האדם הוא שונה מהם להורות שאנחנו מופרשים מהם, גם זה משפיע עשירות, כי גם זה אות ומופת שאנחנו עבדים למקום ואנו מקבלים העבדות מהקב"ה באהבה ובשמחה, ועל ידי זה נשפע לנו כל מילי דמיטב.

פרטי דינים בחיוב ברכה ראשונה

בפרשתן "לא אוכל עד אם דברתי דברי" - בבעל הטורים לא אוכל עד אם דברתי דברי כי עבד אברהם אנכי, ונהגתי בביתו שלא לאכול עד שאדבר דברי, ברכת נטילת ידים ו"ברכת המוציא".

ומבואר דדין ברכה ראשונה היה כבר בזמן האבות, והנה לכאורה בגמ' (ברכות ל"ה.) מבואר דחיוב ברכה אינו אלא דרבנן, והפסוק אסמכתא בעלמא הוא, ואפשר אליבא דהפרישה (סי' קס"ז אות ז) דסבירא ליה בדעת הרמב"ם שברכת המוציא מן התורה, ונלמד בקל וחומר מואכלת ושבעת, אם כשכבר אכל פת חייבתו התורה לברך ברכת המזון קל וחומר קודם שאכל, וכן משמע במרדכי (ברכות רמז קפה), וכאן איירי שאליעזר רצה לברך ברכת המוציא.

ידיעת מין הברכה בתחילת הברכה

בתחילת הברכה צריכים לידע איזה ברכה רוצים לברך, בכדי שבשעה שמזכירים את השם ידעו מה שסיימו.

קיצור שו"ע (סי' ו' סעי' א'), ח"א (כלל ה' סעי' י"), וכן מבואר בגמ' (י"ב.) ובשו"ע (סי' ר"ט סעי' א' ב') דצריך לדעת בשעת הברכה, וי"ע האם די בזה שיודע איזה ברכה מברך, או בעינן גם שידע על איזה מאכל הוא מברך, כגון שיש בידו או שנמצא לפניו [בענין שאין ביכלתו להחזיק בידו] שני מאכלים שברכתם שווה, האם צריך לדעת בשעת הזכרת השם על איזה מהם הוא מברך, או די בזה שידע איזה נוסח ברכה הוא מברך, דהאחרונים הזכירו רק שידע איזה ברכה מברך, ובט"ז (סי' תפ"ט סק"ח) לגבי ספירת העומר כתב דלכתחילה צריך שידע בשעת הברכה איזה יום בכוונתו לספור, ומבואר דלא די שיודע הברכה שמברך, אלא צריך שידע גם את היום שמברך, אלא דשם קאי על כל הברכה ולא רק בשעת אמירת השם.

ברכה נפה ריק

כשמברך יקפיד שפיו יהא ריק מאוכלים, ורוק שבפיו אינו מעכב אלא בריבוי שנרגש שינוי במבטא.

עפ"י מה דאי' בגמ' (ברכות נ"א.) דלא יברך כשהמאכל בתוך פיו, דצריך לברך בפה ריק כדכתיב (תהילים ע"א, ח) ימלא פי תהלתך, שבשעה שמהלל להשי"ת צריך להלל ולשבח בפה מלא, ואפילו בפירורים בפיו מצינו בס' דברי חנה (דף פ"א) בשם הגה"ק משינאווא זצ"ל לברך קודם על הי"ש ואח"כ על המזונות בכדי שיוכל לברך על הי"ש בפה מלא, ובא"א (מהדו"ת סי' קע"ב) כתב דרוק שהיא מיעוט אינו מעכב, כיון שאין דרך בנ"א להקפיד כ"כ בשעה שמדברים זה עם זה בסגנון זריזות, אבל בריבוי רוק עד שיש שינוי הרגש במבטא, אין דרך בנ"א להשהות כ"כ.

נוטל רפואה

אם מברך על משקין [שיש בהם טעם] בכדי לבלוע רפואה, יכניס הרפואה לפיו רק לאחר הברכה [בכדי שלא יברך כשיש מאכל בפיו].

השוהה זמן מיעוט בין אכילה לאכילה

מי שמפסיק בכוונה מיוחדת בין אכילה לאכילה ובין שתיה לשתיה כגון חולה ביוהכ"פ שאוכל בשיעורים,

אם הוא רק זמן מיעוט יוצא בברכה ראשונה שבירך בתחילה.

מצינו מחלוקת הפוסקים בענין זה דבשו"ת שו"ת שואל ומשיב (מהדורה חמישאה סי' כג) כתב למי שעפ"י צווי הרופא עליו לשתות מים מיוחדים ולחלק לארבע או שלש כוסות ולהפסיק בנתיים בהליכה כדי שיתעמל ויתעכל השתיה לא פחות מחצי שעה יהיה ההפסק דצריך לברך על כל אחד בפני עצמו ועדיף מד' כוסות דשם יכול לשתותם בב"א ולפטרם בחד ברכה, וכאן א"א דאין דרך ב"א לשתות כ"כ, וגם אין הרפואה כ"א בהפסק, ובלא"ה כיון דאם ישתם בב"א יזיקו יותר מאשר יועילנו, וא"כ לא יצטרך לברך כלל דהא השותה לרפואה כל שרעה לו לשתו' א"צ לברך ע"כ, ומבואר דכל דאי אפשר לשתותו בלא הפסק צריך לברך שנית, אולם בדע"ת (סי' תרי"ח ס"ז) ובשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' ל"ח) כתב דיצא בברכה הראשונה, והביא ראי' מתשו' הריב"ש (סי' שפ"ד) שהוכיח דמי שמברך על ב' מצות שברכותיהן שוות דגם אם א"א לעשותן כאחד א"צ לברך שנית, דמי שלפניו בשר וגבינה שברכותיהן שוות, ובירך על הגבינה אינו צריך לחזור ולברך על הבשר מפני שא"א לאכלן ביחד, ובשו"ת שבה"ל (ח"י סי' צ) לאחר שהביא דברי הריב"ש כתב דעיקר ראייתו של המהרש"ם הוא מדברי הפמ"ג (א"א סוס"י ר"ו) שכ' במי שבירך על המאכל ובאותה שעה אסור לו כגון בסוף יום התענית, והמתין זמן מה עד הלילה ולא הסיח דעתו דמהני, וכתב דאעפ"י שהי' אפשר לדחות דהפמ"ג איירי דעדיין לא אכל כלל וא"כ בודאי שחל הברכה, בכל זאת צודק בעל דע"ת ממה שנתן הפמ"ג טעמו דל"ד לשאר דיני הפסק משום דהו"ל רק מחוסר זמן, וזמן ממילא קאתי ע"כ.

השוהה זמן רב בין אכילה לאכילה

השוהה זמן רב בין אכילה לאכילה או בין שתיה לשתיה, מסתבר שצריך לחזור ולברך ברכה ראשונה, ונכון לברך ברכה אחרונה אחר אכילה הראשונה.

אם עבר זמן הרבה מסתבר דצריך לחזור ולברך, עפ"י מה דפסק בשועה"ר (סי' ח' סעי' כ"ג) לגבי טלית דאם פשטו ולא היה דעתו לחזור וללבוש עד לאחר כמה שעות, אזי אפילו אם אח"כ נמלך ללבשו תיכף ומיד צריך לחזור ולברך עליו, ובמקום אחר כתב שיעור של ב' או ג' שעות, ומבואר דהפסק של כמה שעות מצריך ברכה אחרת, ואפשר דבאכילה הפסק זמן רב נחשב אף בשעה אחת, דדוקא בטלית שלובשים זמן רב בעינן הפסק גדול, אבל באכילה ושתיה שזמנם מיעוט, אפשר דאפילו בהפסק לערך שעה אחת נחשב הפסק, וזהו גם אחד מהטעמים שכתב השו"מ [בהערה הקודמת] לברך, אלא דשם היה הפסק של חצי שעה.

השותה כמה כוסות קאוו"ע במשך הלימוד

אם לימודו מתמשך זמן רב, כלימוד בכולל, ושותה בהפסק גדול כשעה בין הכוסות, יברך ברכה על כל כוס וכוס, ונכון לברך ברכה אחרונה אחר כל כוס אם שתה שיעור (כנ"ל).

בירך על בשר וחלב ביחד

בירך על שני מאכלים שאי אפשר לאוכלם ביחד כגון שבירך על חלב ובשר ביחד, נפטרו שניהם בברכתו, ויאכל הבשר לאחר שימתין כדין מאכילת החלב.

דהיה מקום לומר דאינו פוטר שניהם דהרי אסור לאוכלם ביחד, אולם בשו"ת הריב"ש (סי' שפד) כתב ומובא בשע"ת (סי' ר"ו סק"א) דמי שלפניו בשר וגבינה שברכותיהן שוות ובירך על הגבינה אין צריך לחזור ולברך על הבשר, אף שאי אפשר לאכלן ביחד מחמת איסור, ושם נשאל לגבי ברכת המילה כשמלין שני תינוקות ביחד, האם צריך לברך על כל אחד לחוד, כיון דאי אפשר למול שניהם ביחד, ומביא ראיה מכמה מצוות דמצינו דאפילו כשאי אפשר לקיים ביחד, מברכים ברכה אחת.

בירך על חלב לפני סיום ו' שעות

בירך על חלב לפני סיום ו' שעות מאכילת הבשר, יצא בברכתו, ולכתחילה לא יעשה כן כשיצטרך לשהות בין הברכה להאכילה.

בפמ"ג (סי' ר"ו א"א סק"ח) כתב דמי שבירך על מאכל בתענית אם המתין עד אחר התענית בלא היסח הדעת יכול לאכול המאכל ע"כ, ולפי"ז הוא הדין בבירך על חלב לפני סיום ו' שעות מאכילת בשר, אולם לכתחילה לא יעשה כן כשיצטרך לשהות משום הפסק.

כולל
עצי חיים

נוסד בשנת תרס"ט לפ"ק ע"י מרן רביה"ק **בעל עצי חיים** זי"ע
ונתחדש אורה ע"י מרן רביה"ק **בעל ברך משה** זי"ע

בס"ד



לצדקת רבי
מאיר בעל הנס

בהדרכת והמשכת **כ"ק מרן רבינו הגה"ק** שליט"א
כ"ק הגה"צ **רבי שלום אליעזר טייטלבוים** שליט"א – נשיא הכולל

בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו

ברכות לרוב, מצאנו לרשום כחוב, לכבוד ידידינו, העומד לימינינו לטובתינו, למען נוכל להשקות צמאי לומדי כוללינו,
העומדת תחת הדרכת הוד כ"ק מרן רבינו שליט"א נזר תפארתינו, מוכתר ומעולה במעלות טובות, ובמדות ישרות, אשרי
שלו ככה, אצלינו להניח ברכה, רודף צדקה וחסד ביד רחבה, וברוח נדיבה ובמידה גדושה, תומך ומכיר רבנן ותלמידיהון

ה"ה הרבני הנגיד המפואר הרה"ח

מו"ה יעקב זוסמאן סופר הי"ו

מחשובי תומכי כוללינו הק'

לרגל שמחת נשואי בתו בשטומ"צ בסימן טוב ובמזל טוב הכלה המהוללה שתחי' עב"ג ממציוני תלמידי הישיבה

כמר **מרדכי** הי"ו

בן ידידינו **הרה"ח ר' יוסף יוזפא וויסמאן** הי"ו

מחשובי תומכי כוללינו הק'

וכאן המקום להביע רגשי הכרת הטוב למע"כ ידידינו הרבני הנגיד ר' יעקב זוסמאן
הי"ו, שעומד לימינינו זה כמה שנים לטובה, בסכום הגון וחשוב בהענקת

ההוספה המיוחדת לקראת חג הפסח מידי שנה בשנה

להביא טרף ומחי' בבתי לומדי ורבני כוללינו שליט"א לקראת החג

יה"ר שהזיווג יעלה יפה יפה, ויזכה לבנות בית נאמן בישראל על אדני האבות מיוסדים ומוחזקים,
וירווה רב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ח, מתוך אושר ועושר ובבריות גופא ונהורא מעליא, עדי
נזכה לתשועת עולמים, לששון ולשמחה בביאת משיח צדקינו הולך תמים.

המברכים בלונ"ח:

הנהלת הכולל | עסקני הכולל | רבנן ותלמידיהון

כמה פרטי דינים בהלכות שאלות טל ומטר (ג)

א] שליח ציבור שטעה ואמר "ותן ברכה" בחזרת הש"ץ בימות הגשמים וצריך לחזור על תפילתו נחלקו בזה הפוסקים אם הכהנים צריכים לישא כפיהם שנית [א].

ב] אם טעה הש"ץ באופן שצריך להתפלל שנית ונזכרו אחר התפילה כאשר כבר נתפזרו הציבור אם אפשר לקבצם שנית בלי טירחא מרובה יקבצם שוב ויאמר תפילת החזרה [ב] ואם א"א לקבצם שנית אין שום חיוב על הש"ץ להתפלל תפילה זו [ג].

ג] שכח לומר "ותן טל ומטר" ועומד באלוקי נצור" והגיע הש"ץ לקדיש או קדושה לא יענה עם הציבור אלא ישתוק ויכוין לשמוע קדושה מהש"ץ ואח"כ יחזור ל"ברך עלינו [ד].

ד] אך בדיעבד שכבר ענה לקדיש וקדושה כל שלא אמר יהיו לרצון השני חוזר לברך עלינו ואינו חוזר לראש התפילה [ה].

ה] מי שהוא מסופק אם אמר ותן טל ומטר עד שלושים יום לאחר ז' חשון צריך לחזור ולהתפלל [ו] ולאחר ל' יום אין צריך לחזור ולהתפלל דתולין שכבר הורגל לומר ותן טל ומטר [ז].

ו] הטועה לאחר ל' יום שלש פעמים רצופים ולא נזכר אפילו תוך כדי דיבור יש חוששים לומר שאיתרע חזקתו ושוב הוי אצלו כל פעם ספק [ח].

ז] אם יודע ומכיר בעצמו שנתרגל כבר אף קודם שלושים יום ואינו טועה ועתה אין זוכר אם שאל טל ומטר יכול לסמוך על עצמו שהזכיר ולא טעה [ט].

ח] וכן אם יודע בעצמו שמחשבותיו משוטטות בתפילתו ואף לאחר ל' יום עדיין לא הורגלה לשונו ויכול לטעות אז אפילו לאחר ל' יום צריך לחזור ולהתפלל אם נסתפק בשאלת טל ומטר [י].

ט] אם שכח להתפלל איזה תפילה בתוך השלושים יום אינו צריך להשלים כנגד זה יום נוסף כדי להרגיל לשונו, וכן אם שכח כמה פעמים להזכיר בברכת עלינו והזכיר בשומע תפילה עולים לו תפילות אלו לחזקה של שלושים יום [יא].

ביאורים והוספות

(א) בשו"ת ה"צ (או"ח ח"א סימן ס"א) כתב שאין לישא כפיים אלא דמיירי שם בש"ץ ששכח יעלה ויבוא שחוזר לרצה וע"ז כתב דלא ישא כפיו שנית ובספר תפילה כהלכתה (פי"ג הערה קפ"ד) מחלק דשכח יעלה ויבוא עדיין שם בתפילה על השמונה עשרה אלא דחסר הזכרה ולכן לא ישא כפיו שנית אבל בשכח טל ומטר הוא מעיקר חלק התפילה ומשנה ממטבע שטבעו חכמים ובאופן זה לא נחשב לתפילה ונחשב שהכהנים לא נשאו כפיים בשמו"ע ויש להם לישא כפיהם שנית בחזרת הש"ץ תפילתו כראוי ובאשל אברהם בוטשטש (מהדו"ת ס"ג) כתב שיש לומר ברכת כהנים שנית והציבור יאמר שנית מודים דרבנן ובקצות השולחן (סי' כ"ג בדה"ש מ"ז) כתב שאינם חייבים לישא כפיהם שנית אך מ"מ יאמר הש"ץ "אלוקינו ואלקי אבותינו ברכנו" שהוא מסדר התפילה והוסיף שם דנכון שישאו כפיהם שנית בלי ברכה ובקובץ מבית לוי (ח"ז עמוד קע"ו) מביא דעת השבט הלוי שאין לישא כפיים שנית.

(ב) בבאר היטב (סימן קכ"ו סק"ב) מביא שו"ת הלכות קטנות (ח"ה סימן קכ"ג) דכל שיש טירחא בדבר אין חיוב להתקבץ שנית אמנם בכף החיים (ס"ק כ"ב) תמה על דבריו וס"ל דכל שאפשר יתקבצו שנית ויאמר לפניהם תפילת החזרה.

(ג) אשי ישראל (פכ"ד הערה קע"ד) דכל חיוב חזרת הש"ץ הוא רק אם יש שם ציבור.

(ד) שו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"ג סימן קס"ט) וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן י"א ח"ה סימן כ"ג) והטעם בזה דאם יענה לקדיש וקדושה הרי זו הוכחה שהסיח דעתו מהתפילה ולא יוכל לחזור לברך עלינו אלא יצטרך לחזור לראש התפילה ואפילו לא אמר יהיו לרצון השני דהא דמבואר בסימן (תכ"ב סק"ד) דהיסח הדעת מן התפילה הוא רק כשגמר לומר יהיו לרצון היינו דאם לא אמר יהיו לרצון א"כ אולי ימשיך עוד באמירת תחנונים אבל אם כבר עשה מעשה וענה קדושה בפה א"כ זה עצמו הוכחה דהסיח דעתו מתפילה ובזה גם בלי אמירת יהיו לרצון הוי סילוק גמור והיסח הדעת שחוזר לראש וכן הורה החזו"א הובא בדעת נוטה (עמוד ש"א) וטעמו שם דכיון שצריך לחזור לאמצע התפילה נמצא דעכשיו הוא עומד שם ולא בתחנונים ואסור לו להפסיק.

(ה) שו"ת שבט הלוי (ח"י סימן י"ז) וכן מבואר באשל אברהם בוטשאטש (סימן תכ"ב) וע"ע בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סימן נ"ו) ובהליכות שלמה תפלה (פ"ח סימן ל"ט) שנקטו להלכה שיכול לכתחילה לענות לקדיש וקדושה ולחזור אח"כ לברך עלינו וכן הביא בספר עמק הברכה (תפלה אות א') בשם הגדול ממינסק.

(ו) דמעמידים אותו על החזקה שאמר כהרגילו ולא הזכיר.

(ז) שו"ע סימן קי"ד ס"ט.

(ח) כ"כ באשל אברהם (ס"ח) אך זהו דווקא בשלש פעמים רצופים שאז הדבר מוכיח שלא הועילה אמירתו וכן זהו דווקא אם טעה ולא תפס עצמו מיד אבל תפס עצמו מיד ותיקן טעותו אז אדרבה מוכיח שהורגלה לשונו לדבר כהוגן.

(ט) פתחי תשובה (ס"ח) ובשו"ת רב פעלים (ח"ב סימן י"ז) מביא בשם עיקרי הד"ט דמה שאמרו חז"ל ל' יום היינו בסתמא כך הוא הדרך להתרגל אחר ל' יום אבל אם יודע ברור בנפשו דסגי ליה להרגיל לשונו אפילו פחות מל' יום שפיר דמי.

(י) דגדר של ל' יום הוא רק בסתמא ובכף החיים הביא דיעות חלוקות בזה ובשו"ת רב פעלים הנ"ל כתב היות כי נחלקו הפוסקים בזה הרי ספק ברכות להקל אך אם אפשר יחזור ויתפלל ויתנה שאם אינו חייב תהיה התפילה בתורת נדבה.

(יא) כ"כ הטו"ז דכיון שהוחזק ברוב מן הימים די בכך והרי תמיד יש בתוך הל' יום ג"כ שבת שלא שואלין מטר ולכן סובר הטו"ז דאפילו לא התפלל כמה ימים עדיין לא אבד החזקה ובמשב"ב (ס"ק ל"ז) מביא בשם המגן גיבורים דכל שכן אם שאל "בשומע תפילה" דעולה לו ובספר מחצית השקל מאמר מרדכי ודרך החיים מפקפקים בדינו של הטו"ז עיי"ש, אך למעשה בשו"ע הרב (סעיף י') נקט להקל כדעת הטו"ז ולכן לדעת המשנ"ב שנקט להקל בדיעבד דסגי בל' יום וא"צ תשעים תפילות לפי"ז גם בדיעבד יש להקל.

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"ב חשון

הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע

צור קודש מחצבתו

"בטרם אצרך בבטן ידעתיך": מקרא זה ניתן להמליץ עליו, שנים רבות לפני שנולד, חזה הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע ברוח קדשו כי עתיד הוא להיוולד ולהאיר פני תבל בקדושתו, הי' זה כאשר שבת זקינו הרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע אצלו, ומנהגו הי' לכבד את הצדיקים ששבתו במחיצתו בברכת המזון, ואילו הם חזרו וכיבדו אותו, וכך נהג גם השר שלו', אך הרה"ק מאפטא מיאן לברך, באמרו לו שרצונו שהוא יברך, לאחר מכן שאלו בנו הרה"ק ר' יצחק מאיר מז'ינקוב זי"ע מה ראה לשנות ממנהגו, ולמה חזר וכיבד את הרה"ק מבעלזא בבהמ"ז, ענה הרה"ק מאפטא: "שני תשובות בדבר ראשית מכל הנוכחים לא הי' מי שהבין את דברי תורתי אלא הוא בלבד, ושנית עתידים בניך להשתדך עם בניו, ומשידוך זה יוולד בן שיאיר את העולם", לימים נשא הרה"ק מהר"מ מבעלז את בתו של הרה"צ ר' שמואל אשכנזי זצ"ל חתנו של הרה"ק מז'ינקוב, ואכן בשנת תרי"ב נולד להם בן ה"ה הרה"ק מהרי"ד שהאיר את העולם בצדקתו, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו הרה"צ מו"ה ישכר בער רמר"ז אבד"ק סקאהל (חותן זקינו השר שלום וגם דודו אחי אמו ועל ברכיו של דודו זה נתגדל השר שלום עד היותו לאיש מפני שאביו ר' אלעזר נפטר בדמי ימיו).

ימי ההילולא

כ"ב מרחשון

- רבי דוד שלמה אייבישיץ ב"ר יחמיאל (ערבי נחל) - **תקע"ד**
- רבי עזריאל הורוויץ ב"ר דוב (דער אייזערנער קאפ) - **תקע"ט**
- רבי ישכר דוב ב"ר יושע רוקח (מהרי"ד מבעלזא) - **תרפ"ז**

כ"ג מרחשון

- רבי אברהם חיים ב"ר מענדל מלינסק - **תרס"ה**

כ"ד מרחשון

- רבי אברהם בן הגר"א - **תקס"ט**
- רבי נפתלי ב"ר אליעזר ליזענסק - **תקצ"ט**

כ"ה מרחשון

- רבי אברהם בן הגר"א - **תקס"ט**
- רבי נפתלי ב"ר אליעזר ליזענסק - **תקצ"ט**

כ"ו מרחשון

- רבי רפאל הכהן ב"ר יקותיאל זיסקינד (תורת יקותיאל ומרפא לשון מוסר) - **תקס"ד**

כ"ז מרחשון

- רבי דוד לידא (עיר דוד) - **תנ"ה**
- רבי דוד צבי ב"ר שאול ערנפעלד (אבי של התן סופר) - **תרכ"ב**

כ"ח מרחשון

- רבי צבי באנקאנאש (הנהות מהרי"ץ) - **שנ"ג**
- רבי ישכר בער ב"ר סיני מיקולאש (מנחת עני) - **תרכ"ב**
- רבי אליעזר ליבער ב"ר אברהם אשכנזי מבארדיטשעוו - **תקל"א**

ברא כרעא דאבוה

בימי ילדותו נתגדל על ברכי אביו אשר חיבבו והעריצו מאוד, ומספר דפע"א כשהיה ילד קטן שמע אביו באמצע הלילה את קול בנו מהרי"ד היושב ועוסק בתורה, ויהי ממחרת קרא לכל בניו וסיפר להם את זאת, וכוונתו היה לעוררם שגם הם יעשו כמוהו, נענה אחד מהנוכחים ואמר שאין זה פלא כיון שממילא אינו יכול לישון מכאבים שיש לו ממכה שברגליו ולכן לומד, כששמע זאת אביו הק' נתחוורו פניו, כי היה קרוב מאוד לליבו ולא ידע כלל שיש לו יסורים, אחר רגעים אחדים אמר: "זה אינו, בערניו לומד גם בלאו הכי ואפילו כשיכול לישון". בימים ההם היה חוק שרב העיר צריך לחתום על תעודת "מעטריקאל" שמטעם הממשלה, שבהם מנויים דיירי העיר למשפחותם, הרה"ק מהר"י לא צה לחתום בעצמו, וביקש ממי שהיה ממונה להכין את התעודות שיחתום לבדו את שמו כאילו הוא חתם, יום אחד קרא לו מהר"י וצוה לו שמהיום והלאה יחתום את שם בנו "בערניו", וזה היה אות שמתכוון למנותו כממלא מקומו, אמנם כאשר שמע הרה"ק מהר"י שנתפרסם הדבר והיה לשיחה בפי הבריות, חזר בו וציוה לכתוב את שמו כמקדם.

אבי עד שר שלום

חיבה יתירה נודעת היתה לו מזקינו השר שלום פע"א הושיבו על ברכיו הק' ולחש לו באזנו דברים רבים כשנשאל

לאחר מכן ע"י אביו מה לחש לו, ענה שאינו זוכר כשגדל חזר אביו ושאלו שוב על כך, ושוב ענה שאינו זוכר, כך חזר הדבר בתקופות שונות, רק בשעה שנסתלק אביו הרה"ק מהר"י לאחר שישב על כס הרבנות בעת הקבורה נזכר בדברי זקינו, וזה הי' הדרכה וחיזוק על התמנותו לרבנותו. מסופר שהרבנית הצדיקת מרת טויבא (בתו של ר' זונדל בנו של השר שלום) היתה נוסעת להמהרי"ד ופע"א היתה שם על ימים נוראים ואמרה אח"כ למהרי"ד שהפיוט "וכל מאמינים" הוא אומר בדיוק כמו זקינו, והשיב לה מהרי"ד: אני יודע, ולפלא הוא כי מהרי"ד היה כבן ד' או ה' בעת הסתלקות זקינו השר שלום זי"ע ועכ"ז אמר אני יודע. יסופר שפע"א כשהלך להתפלל על ציון זקינו הק' אודות ביטול גזירה מעל ישראל, השיח שם ליבו ואמר: "זיידע, דו האסט מיר ליב געהאט צו הערן ווען די ביסט געווען אויף דער וועלט, הער מיר צו יעצט אויך אויף יענע וועלט".

האיש מקדש ומתקדש

בחורף שנת תרכ"ח כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית הצדקנית מרת באשע רוחמא בת הרה"צ ר' ישעי' משולם זושא זצ"ל בנו של הרה"ק ר' אהרן מטשערנוביל זי"ע, ונשאר שם בטשערנוביל לאחר חתונתו כעשר שנים מהם אכל ארבע שנים "קעסט" על שולחן זקינו הק' שקירבו במיוחד והשתעשע בו, ושקד והתייגע בתורה משך רוב שעות היממה, ביום אחד קיבל הרה"ק ר' אהרן מכתב מהרה"ק מהר"י מבעלזא בו מבקש ממנו שיקרב את בנו, קרא לו זקינו ואמר לו: "אביך כותב אלי שאקרבך, אך איננו מוצא זמן מתי לקרבך כי אתה לומד ללא הרף". עד לבואו היו מפנים כל השאלות של החצר בטשערנאביל להרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע לאחר נישואיו הודיע כי מהיום והלאה אינם צריכים לפנות אליו אלא יכולים לפנות בכל השאלות למהרי"ד. זוגתו הרבנית לא האריכה ימים ונפטרה בדמי ימיה ביום כ"א אדר תרמ"ד, בשנת תרמ"ו נשא בזיווש"ק את הרבנית חיה דבורה בת הרה"ק ר' אברהם שמואל פטשעניק האבד"ק בראזנא.

ביום כ"ד שבט שנת תרנ"ד יום הסתלקות אביו הרה"ק ר' יהושע זי"ע, הוכתר למלא מקום אביו כאבדק"ק בעלזא במשך כעשרים שנה ישב שם וניהל את עדתו על מי מנוחות, לאחר פרוץ מלחה"ע הראשונה ביום תשעה באב שנת תרע"ד הוכרח לברוח לאונגארין וישב בראצפערט עד חודש אדר שנת תרע"ט ולאחר מכן התישב במונקאטש עד חודש אדר שנת תרפ"ב, אח"כ חזר לגאליציע ושהה שתי שנים בעיר האלאשיץ עד שבנו את ההריסות בעיר בעלזא, בחודש שבט שנת תרפ"ד חזר לעיר בעלזא ושם ישב עד יומו האחרון.

איש אלוקים קדוש

קדושתו המופלאה היתה מיוחדת במינה, צפה בעיניו הטהורות למרחקים, ולא נפל מדבריו ארצה, ורוח הקודש הופיע בבית מדרשו וגדולי עולם היו עדים לדבר, פ"א בתקופה של חורף קשה והשלגים כיסו את המסילות הברזל, ולא יכלו לנסוע, בין הבאים שהמתינו לנסוע לבעלזא היה הגה"ק בעל ערוגת הבושם הגה"ק בעל באר מנחם מקליב הגה"צ מטשאבא זי"ע וכמעט שנתייאשו מנסיעותם, לשמחתם הגיע יהודי עשיר ששיחד את מנהל הרכבת בסכום הגון כדי שיוכל להגיע לבעלזא קודם שבת, והלה נתן הוראה לפנות את השלג מהמסלה, ואכן הגיע לבעלזא, בליל שב"ק קיבלו שלום ממנו, כשהגיע תורו של אותו עשיר פנה אליו ואמר לו מי שרוצה להגיע לשבת מגיע, נענה בעל ערוגת הבושם ואמר לסובבים אותו שמעתם מה שהרבי אמר, דברים אלו לא אמר לנו, אלא ליהודי זה שדאג לכך שנוכל לשבות בבעלזא והי' בכך רוה"ק גלוי. פ"א בא "בישוף" לבעלז בשבת ויצא לקראתו, ולא רצה לילך בשטריימל שלו ולקח שטריימל מאברך א', וכשבא בחזרה, אמר הוא ראה אותי אבל אני ב"ה לא ראיתיו, "נראה ואינו רואה הוא מדריגה יותר גדולה מרואה ואינו נראה".

לוחם מלחמות ה'

ידוע מה שהי' מרגלא בפומיה של רביה"ק זי"ע שדרכו במלחמה נגד הציונות הוא ממשיך את הדרך מצדיקי בית בעלזא, כידוע שהרה"ק מהר"י בעלזא לחם בתקיפות נגד המתחדשים, ורצה לעשות פילוג הקהילות בגאליצי' כמו באונגארין, כי ההתבדלות בבעלז הי' מיסודי היסודות עד שאמרו בבעלז כי אם לא נמצא רשעים בסביבותיהם להפרד מהם צריכים להשתדל שפושע ישראל יקבע את דירתו שם כדי שיהי' ממי להפרד. וגם הרה"ק מהרי"ד הלך בדרכי אביו, ועוד בחיי אביו תפס מקום במערכות המלחמה נגד ההשכלה, ובמחזיקי הדת שהוקמה אז ע"י אביו והגה"ק ר' שמעון סופר זי"ע הי' נחשב בין הראשונים לעמוד על המשמר.

וכמו"כ הי' אחר מלחמת העולם הראשונה שהחל אז להתפשט נגע הציונות הי' אז הראש והראשון לעמוד על המשמר לבלתי תת לשטן להשחית לחדור לבתי בני ישראל, פ"א התבטא שצריכים לכוון על ה"ציוניסטן" ועל ה"מזרחיסטן" ולמלשינים אל תהי' תקוה וכו' וכל המינים כרגע יאבדו, [ודבר זה נכתב במכתב עת "קול ישראל" חשון תרפ"ז ושם כתוב שאמר זאת בדרשה לפני כל נדרי], באחד ממכתביו כותב בזה"ל: "כל המתדבק בהם מיד נכנס בו רוח מינות וכפירה מפעפעת בו רח"ל, ויש לי הרגשה לומר שהמזרחי עוד יותר מסוכן לדת מהציונים", פ"א אמר בדרך הלצה למה נקרא שמם מזרחי לפי שהשכינה שורה במערב, והם לוחמים עם כביכול נגד השכינה לפיכך נקראים מזרחים, אמר שכשמברך שלא עשני גוי מכוון ג"כ שלא עשני ציוני לפי שהם נכללים ג"כ במלת גוי, לפי שכל שיטתם הוא להתדמות להגוים ויהי ככל הגוים בית ישראל.

וכמו"כ לחם כארי נגד כל רעיון של האגודה ובכל מוצאי יו"ט הכריזו בבעלז בשם האדמו"ר שלא להתחבר עם הציונים והמזרחי והאגודה, וכן אמר כ"ק רביה"ק זי"ע שהרה"ק רבי ישכר דוב היה הראשון שהסביר לו גודל סכנת האגודה, אמר, "עס איז געווען בי מיר (אין ביהמ"ד) בחורים און יונגעלייט וואס זייער פנים האט געשיינט פון תורה און יר"ש, און זייט זיי זענען אריין און דע אגודה קען איך זיי נישט קוקן אין פנים". רגיל היה הרב מקראסנא ז"ל לומר בשם אביו שכשנתייסד האגודה לא אמר הרה"ק רבי ישכר דוב ז"ל כלום ולא יצא נגדם ויש שאמרו שהרה"ק מבעלזא הוא מהאגודה, אז אמר פ"א בס"ג: "אלה עשית" וועז די האסט געמאכט די אגודת ישראל "והחרשתי" האב איך שטיל געשוויגן, אבל "דמית היות כמוך", אבער די קלערסט היה כמוך און מ'גייט ארום זאגן איך בין מסכים מיט אגודת ישראל, "אוכיחך ואערכה לנגד עיניך", וועל איך ארויס קומען בחרב ובחנית. פעם הביע רבינו הק' זי"ע: "וועז איך וואלט מיך באנוצט מיט די לשונות פון בעלזער רב קעגן די אגודה, וואלט מען מיר נאכגעוואפן מיט שטיינער.

עם מרן ה"עצי חיים"

סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שאביו מרן העצי חיים זי"ע הי' חשוב מאד בעיני הרה"ק מהרי"ד, וכמה פעמים נתבטא בהתפעלות רבה ממרן עצי חיים, בעת שהותו של מהרי"ד בראצפערט בעת מלחמת העולם הראשונה וגם מרן העצי חיים הי' שם, רצה פעם העצ"ח לילך לבקרו ושלח את בן ביתו אל מהרי"ד לשאול באיזה זמן שיוכל לבא, הקפיד על השליח ואמר על אדם גדול כזה אתה שואל מתי שיבוא בכל עת שרוצה לבוא דלתי פתוחה לפניו, פע"א הי' צריך העצ"ח לבקרו וראו את המהרי"ד עוסק שלא כדרכו בסידור הכסאות בחדרו, ושאלו אותו לפשר הדבר, ענה מה אתה שואל "דער סיגוט'ער רב איז דאך א לייב" וצוה לכסות את השלחן במפה כמו בשב"ק באמרו כי הרב מסיגעט הוא ת"ח ות"ח הוא בבחינת שבת, בעת שהי' אצלו עצ"ח בעריכת השלחן בליל שב"ק שאל אותו מי הוא המשב"ק הראה העצ"ח על "ר' אשר גבאי" וצוה מהרי"ד את משמשו שיניח בשב"ק זו את ר' אשר לשמש אצל השלחן בהעמדת היין וכדו' וישבו מהרי"ד ועצ"ח וערכו השלחן ביחד ור' אשר עומד ומשמש, ואחר כל מאכל עירב מהרי"ד את השיריים עם השיריים של העצ"ח, וחילקם כך להחסידים, באותו עת ששהה בראצפערט נולד לעצ"ח מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל וכיבד העצ"ח את מהרי"ד בסנדקאות ולבש הרה"ק מהרי"ד את השטריימעל לכבוד הברית וגם צוה לכל היושבים והחסידים שילבשו את השטריימעל להברית.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

רמזים רבים ראו אצלו על שקרב והולך יומו האחרון, בליל שמיני עצרת האחרון בעת שנכנס אל הרבנית לברכה בברכת "גוט יום טוב" כמנהגו, אמרה לו הרבנית: "היום התפללת בקול רם והיה ב"ה עולם גדול", הפטיר הרה"ק לעומתה: "אַ דאגה אין בעלזא אן עולם אַ גלאטע שבת חיי שרה וועט דא אן לויפן אַ עולם".

בשנתו האחרונה השתתף בשמחת חתונה והי' שם כמה ציונים ששרו את שיר הציוני, שקראו "התקוה" ורוחו של הרה"ק נסערה מאוד למשמע השיר הטמא הזה, ומרוב צערו קיבל שטף דם ברגלו ונפל למשכב, ומחולי זה לא קם ונסתלק בליל שב"ק פר' חיי שרה כ"ב מרחשון שנת תרפ"ז, ורבבות אלפי ישראל מרחבי גאליציי באו לחלוק לו כבודו האחרון, גם רביה"ק זי"ע הספידו מספד תמרורים בעיר סיגעט וההספד נדפס במילואו בספה"ק דברי יואל פרשת תולדות.

כ"ב חשון

הגה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ זי"ע
בעמח"ס "לבושי שרד" ו"ערבי נחל"

מתולדותיו

נולד בשנת תקט"ו בעיר אוזיראן, כשהגיע לפרקו נשא בהמלצת הגאון בעל "מאיר נתיבים" את בת בנו של הגאון ר' אברהם אביש מרגליות בעל "צילותא דאברהם" אחיו של ה"מאיר נתיבים" ה"ה הגאון ר' יחיאל מיכל מלשקאביץ זצ"ל, בשנת תק"מ הרבין תורה בנאדבורנא ובין תלמידיו הי' הגאון מבאטשאטש זצ"ל, כיהן ברבנות בכמה קהילות בישראל קודם בעיר חורוסטקוב, ואח"כ בעיר בוזשנאב כפי שאנו רואים בדרשותיו בספרו "ערבי נחל" בשנת תק"ן, ואח"כ בעיר "סראקע" שבה כיהן עד שנת תקס"ט שאז עלה לארץ ישראל, וע"ש העיר הזאת נקרא בקרב ישראל, חביב ונערץ הי' על בני קהילתו, הוא שפט אותם בחכמה ותבונה, בני עירו קבלו את פסקי דיני כמפי האורים מבלי לערער עליהם, מספר שכדי שיוכל לפסוק דין תורה בלי שום חשש של משא פנים בדין, התקין בבית דינו שבעלי הדין אשר באו לדין לפניו, עמדו בחדר מיוחד מבלי יוכל לראותם משם, והוא ישב בחדר אחר, הרבה בדרשותיו הנפלאים ובתוכחת מוסרו הנעים השוה לכל גם להפחותים שבקהל, והרבה מדרשותיו באו לאחר מכן בספרו "ערבי נחל", לפני עלותו לארה"ק בשנת תקס"ט, יצאו כל העיר אנשים נשים וטף ללוות את רבם הנערץ, ולווהו עד מחוץ לעיר, על אף שתמיד הי' מוכיח ומיסרם, היתה אהבתם אליו, וקשה היתה עליהם פרדיתו, כשיצא מן העיר הפך פניו כלפי העיר ואמר: כמה נאה את סראקע, שאלוהו, הלא כשרבינו ישב בה הי' מייסרנו קשות ועירנו לא מצא חן במיוחד בעיניו, השיב להם בצחות: היא גופא מפני שאין אתם בתוכם עכשיו על כן נאה היא....

רבותיו

עיקר חכמתו קיבל מאת רבו הגדול רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זי"ע, וז"ל בעל שם הגדולים החדש: הרב מו"ה דוד שלמה אייבשיץ, הוא המאור הגדול, הגאון האמיתי החסיד המפורסם קדוש ישראל, בנגלה ובנסתר ידיו רב לו, הי' אבד"ק סראקע, חיבר ספרים נוראים... והוא מתלמידי הרב הגדול, חסידא קדישא מו"ה זאב וואלף מטשארני-אוסטראה, ע"כ, כמו כן קבל תורה מפי הרה"ק רבי משולם פייביש מזבאריז זי"ע, וגם מביאו בספרו לבושי שרד בשו"ע או"ח סי' קס"ח, וגם בסוף יו"ד, ידוע היא העובדא שבעת כהונתו בסאראקע, הי' נוסע תמיד אליו ללמוד תורה מפיו, ובני קהילתו של ר' ש"ד בקשו להניאו מלנסוע לרבו הק', באמרם אליו שלא נאה לגאון כמוהו לנסוע למי שאינו גדול כל כך בתורה, והוא ניסה תמיד להוכיחם שרבו יותר גדול ממנו בתורה, אך הם לא קבלו את דבריו, פ"א הגיע ר' פייבוש לסראקע, רצו התלמידי חכמים בני סראקע להווכח אחת ולתמיד את גדלותו בתורה, ונכנסו לתהות על קנקנו והציעו לפניו שש קושיות חמורות בש"ס, והוא בגודל ענוותנותו ענה להם שיכול לתרץ כל השש קושיות בתירוץ אחת והיא – שאינו יודע ללמוד, אח"כ נכנס הרה"ק בעל לבושי שרד לרבו ומענה בפיו, שגם בלאו הכי הוא סובל רבות מבני עירו על נסיעותיו אליו ועתה שמנע עצמו מלהראות את כוחו בתורה עאכ"ו שלא יניחו לו, ענה לו רבו הנח לי כמה יגיעות יגעתי עד שפעלתי שלא אראה את למדנותי מן השפה ולחוץ וכעת ברצונך שאאבד עולמי בשעה אחת, ומ"מ בפעם אחרת הי' רבו עוד פעם בסראקע ונתעוררה שאלה חמורה בעניני מקוואות אז הוכרח לפסוק בדבר שנוגע לעיקרי תורה, ואז נוכחו כולם בגאונתו (כתבי הר"י שו"ב), בין רבותיו נמנה אף הרה"ק רבי עוזיאל מריטשעוואל זי"ע בעל "תפארת עוזיאל".

בשפתי צדיקים

הי' גאון גדול בתורה, וקדוש ונורא הי' שמו בין רבותינו גדולי ומאורי החסידות, ונצטט מדבריהם עליו בהסכמותיהם על ספרו "לבושי שרד" על הלכות ש"מיטת ושבירת העצמות, ר"יאה, ד"ינים ליו"ד, ומשם תקחנה, הרה"ק מאפטא על אף שראה אותו מעולם, רבה היתה השתקקותו לראותו, וכך הוא כותב בהסכמתו: מי האיר ממזרח צדק, נודע בשער בת רבים בישראל גדול שמו כשמן תורק, מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק, עילת תהילת גולת כותרת, ה"ה כבוד הרב הגאון המובהק, בקי בחדרי תורה נ"י פטיש הימיני עמוד החזק, המשובח והמפואר כבוד קדושת שמו מה"ו דוד שלמה נ"י שהי' אב"ד סאראקע, ועתה זכה לישב על התורה ועל העבודה באה"ק תובב"א, ואמת הי' הדבר אשר שמעתי בארצי על אודותיו ועל חכמתו אשר נתן אלקים חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאד ורוחב לב נכון בים התלמוד ופוסקים, ומחדדין שמעתתיה טפי, חידודי' קודם לליבונה ללבן ולברר שמעתתא אליבא דהילכתא, ומה נכבד הי' בהגלות נגלות לעיני ומצאתי ראיתי את שאהבה נפשי פה להשתעשע עמו באהבים ואילת חן, אך דודי מני נסע ואיו דומה שמיעה לראיה, איברא אי לא חזינא ארי' חזינא מרבעתיה דידיה ה"ה מכתבי פיתוחי קודש... ע"כ, הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע כותב בהסכמתו ...ואף שאין דרכי ליתן הסכמה על ספרים חדשים הנוגעים להלכה פסוקה, אך אוקי גברא אחזקתי', כי הוא חריף ובקי בחדרי תורה כחד מן קמאי, וכל מעשיו לשם שמים, וצלל בים אדירים לירד לעומקה של הלכה, ע"כ אמרתי כל מן דין סמוכי לנא, לאדפוסי אידרא לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל... ע"כ, וז"ל של הגה"ק בעל "באר מים חיים" זי"ע: הן הבהיק והאיר נגד עיני ספר נפלא יקר הערך, מופז ונחמד למראה בעיני בעלי השכל, אשר הועלה ואשר הובא מארץ הקדושה תובב"א, והאיר מפני המזרח אור תורה של כבוד הרב הגאון הנשר הגדול בוצינא דנהורה תפארת ישראל... ובבוא עם הספר הלז להעלותו על הדפוס המשובח דפה קהלתנו ק"ק מאהלוב, קריתי בו שתים ושלוש דלתות, וראיתי שדברי הספר המה... דברי האורים המאירים ומתנוצצים לכל עבר ופנה, ותומים שמתמם דבריו בפסקי הלכות, ודוד בכל דרכיו משכיל, וה' עמו לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, וגם אני איזיל ואשתבח בעירי לחזק ידי המביא לבית הדפוס שעל ידי מעשי אצבעותיו יזרח אור הבהיר... ע"כ.

ומלבשתו ענווה

"מאד מאד הוי שפל רוח" הי' נר לרגלו, לא הרשה לפרסם שמו בעת שהוציא ספריו, וז"ל של המביא לבית הדפוס של ספרו "ערבי נחל" ה"ה תלמידו הנאמן רבי ארי' לייבוש מרגליות זצ"ל: "והנה לא נמצא בכתבי המחבר טעם לקריאת החיבור הלז בשם ערבי נחל, אך עיין בזוהר ויקרא ויקרא דף פ"ה ע"ב, נראה שמגודל ענוותנותו דהמחבר קראוהו בשם זה, וגם כי ערבי נחל במ"ק עם הכולל בגימטריא דוד שלמה במ"ק, וגם מזה נראה ענוותנותו וצדקתו כידוע", בשנת תקפ"א הוציא לאור הרה"ק ר' ישראל נחמן דרוהאביטשער זי"ע מבאי ביתם של תלמידי בעשטה"ק זי"ע, נאמן ביתו של קדוש ישראל הרב החיד"א זי"ע את ספר "אש"ד הנחלים" של הרד"ש הכולל ביאורים ללשונות הקשים שבט"ז ומג"א, וגם על הספר הזה לא הרשה לכתוב שמו וז"ל של ר' ישראל נחמן בהקדמתו: לדידי חזי לי האי שופריא דהמחבר, מכירו הייתי לשעבר, עודנו באבו במדינתינו פולניא יע"א, אף כי אחרי עלינו אל ההר הטוב הזה, אדמת קודש צפת אתל"א, שם ישבנו על התורה ועל העבודה, עבודת הקודש, וראו ראיתי את גודלו ואת ידו החזקה בתורה ובחסידות, ובנאות דשא הרביץ תורה בישראל, וחיובא רמיא עלי דידי לפארו ולהללו ולספר שמו בכל הארץ, לעשות לו שם כשם הגדולים אשר

בארץ, אמנם מה אעשה כי זממא נפל בפומיה דהאי גברא בצוותו לבל אשא שמו על שפתי חיבוריו", וגם אחרי עלותו לאה"ק בשנת תקס"ח עם כל כבודו וגדלו ופרסומו שהי' לו בחוץ לארץ, התיישב בעיה"ק צפת יצ"ו וקבע מקומו בביהמ"ד למטה במקום העניים ופשוטי העם, והתפרנס ממלומדות עם איזה תלמידים.

במקום שיש חילול ה'

עם כל ענוותנותו, להיפך הי' הדבר כשנגע דבר מה לכבוד ה' ותורתו, אז ויגבה לבו, באותו הימים שישב בצפת הי' בביהמ"ד ההוא איזה גביר שהי' מקומו למעלה בביהמ"ד במקום חשובי העם, ופרנסתו שלו היתה בשפע מבניו שהניח בחו"ל שהיו שולחים לו סכום נכבד תמידין כסדרן, פ"א אירע עכוב בדרכו של השליח, והי' הגביר שרוי בעגמת נפש, הן על הכסף שאזל מכיסו, והן על חוסר ידיעתו מבני משפחתו, והנה סוף סוף הגיע השליח וצרור הכסף בידו, כאשר השליח הביא את הכסף היתה זאת באמצע התפילה, והלז שוחח עמו קצרות על אודות איחור דרכו, רד"ש שעמד במערב ביהמ"ד יצא ממקומו, ופסע לעבר ה"מזרח", נטל את הגביר בזרועו והוליכו לחוץ ביהמ"ד, ואמר לו "כאן מותר לדבר" וחזר למקומו, בשעת מעשה חרה הדבר להגביר וגמר בלבו שאחר התפילה יעשה את החשבון, אבל אחר התפילה חשב הגביר כי הצדק דווקא עם רד"ש, כי הלא אמת שאסור לדבר בבית הכנסת, ואדרבה הלא ניכרת בזה יראתו הגדולה שלו, שלא גר מפניו, עם היותו כעני עומד בסוף ביהמ"ד, ואני הוא עומד במזרח, אי לזאת נגש הגביר אל רד"ש ונתן לו סכום נכבד מאד, אבל רד"ש לא רצה לקחתם, כאשר העתיר ההוא בהפצרותיו שרצונו להנות אותו, אמר לו: הלא אני מלמד עם כמה תלמידים, קנה צלוחית יי"ש משובח ונשתה כולנו יחד.

ובא השמש

ביום כ"ב מרחשון שנת תקע"ד נתבקש לישיבה של מעלה, ונטמן בבית החיים העתיק בצפת במערה אחת עם הרה"ק רבי ארי' לייב מוואלטשיסק והרה"ק רבי אברהם דובער מאוריטש בעל ה"בת עין" זי"ע, על מצבתו חקוק: פ.נ. הרב הגאון האמיתי צדיק יסוד עולם חסיד ועניו מ' דוד שלמה בן ירחמיאל בעמ"ח ספר לבושי שרד וס' ערבי נחל עלה לשמים כב' מרחשון ש' תקע"ד לפ"ק.

מורשתו הרוחנית

מורשתו הרוחנית שהשאיר לנו היא ספריו הק' שנתקבלו באהבה רבה בתפוצות ישראל, "לבושי שרד" על הלכות ש'מיטת ושבירת העצמות, ר"יאה, ד"ינים ליו"ד, זה הי' ספרו היחידי שזכה עוד לראותו בחיים חיותו עולה על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן, ספר שהרעיש תבל בשעתו, והוכר כספר יסוד, ורבים מגדולי התורה נמנעו מליתן היתר הוראה למי שלא הי' בקי בספרו זה, על הספר מסכימים רבים מגודלי ומאורי הדור, ה"ה הרה"ק מבארדיטשוב, הרה"ק מאפטא, הרה"ק רבי ארי' לייב מוואלטשיסק (מתלמידי המגיד זי"ע, שהי' מוקיר ומחבב את רד"ש מאד, ואף נקבר אתו ביחד באותו מערה), הרה"ק בעל באר מים חיים, זי"ע, כולם כאחד משבחים ומפארים את רוב גדולו של הספר בהנהרת פסקי הלכה בעומק העיון, הרה"ק מוואלטשיסק זי"ע (שמילא את מקומו של רבי ארי' לייב מוואלטשיסק אחר עלותו לא"י) חיבר ספר "עמק השידים" השגות על הספר "לבושי שרד", ונכנס להרה"ק מאפטא זי"ע ליטול הסכמה, החריש הרה"ק מאפטא וסגר את הספר, למחר בא אליו שוב לבקש שיסכים על ספרו, פנה אליו הרה"ק מאפטא ואמר לו: על הרב מסארקע אתם רוצים לעשות השגות, אני מעיד עליו שהי' לו גילוי אליהו, הניחו לו עם שיבושיו, אין צריך לתקנן, ואמנם חזר בו הרב מוואלטשיסק,

כ"ה חשון

הגה"ק רבי נפתלי וויסבלום מליזענסק זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקכ"ה לאביו הרה"ק רבי אלעזר (שהוציא את הספר הק' נועם אלימלך) בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, הי' תלמידו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב זי"ע.

ושנא את הרבנות

בשנת תקס"ו אחרי פטירת אביו מילא בע"כ את מקומו בליזענסק, אלפי חסידים התחילו לנהור אליו והוא לא רצה בשום פנים ואופן להיות רבי וממש גירש את חסידיו בכח, והי' נוסע לשבות בצל הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע, והרה"ק מראפשיץ הי' פושט את הבגדי הלבן של שב"ק מפני כבודו, ור"נ הצטער על זה ואמר: הלואי ולא הייתי נולד, אז דער הייליגער רב זאל אויסטיען די ווייסע בגדים פאר מיין כבוד וועגין, ר' נפתלי מראפשיץ הי' מכבדו לשורר "אזמר בשבחין", והי' אומר בזה הלשון, "אז ר' נפתלי וויל מוחל זיין זינגען אזמר בשבחין, זאל ער זינגען אזמר בשבחין, פ"א באו אליו הרה"ק מצאנז והרה"ק מקאמינקא והרה"ק ר' הרעשעלע גלאנץ חתן הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, בליל שב"ק ניגשו אל חדרו של ר"נ, והוא הי' יושב שם עם תריסין סגורים, והי' שם חרך קטן, והביטו מתוך אותו חרך וראו אותו יושב גמרא או שו"ע, ויהי כאשר רק הביטו בתוך החרך, מיד עשה ר"נ תנועה בידו שילכו, ולא הרהיבו ליכנס, ונסעו משם מבלי להיכנס אליו, ואח"כ נסעו עוד פעם, ובפעם השניה נסע תחת ר' הערשעלע ר' אליעזר דזשיקובער בן הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וכיון שהוא הי' בן הרה"ק מראפשיץ הרהיב עוז ודפק על הדלת, ר"נ פתח את הדלת והבין שזה הי' מעשה של ר'

אליעזר"ל, הראה באצבעו (כמתרה) אליעזר"ל, ענה ר' אליעזר"ל, איר זענט נישט מקיים קיין הכנסת אורחים, האט זיך ר"נ צעשמייכלט והרשו להם ליכנס, פעם אחרת נסעו אליו עוה"פ הרה"ק מצאנז והרה"ק מקאמינקא, כשהצריכו לעלות על איזה הר ראו את ר' נפתלי עומד שם על ראש ההר, ומראה להם באצבעו שיחזרו לעקבותיהם, ופחד גדל נפל אליהם ותיכף חזרו לאחוריהם, פ"א בערב יום הכיפורים בחששו שמא יהי' מאימת הדין מישהו שיכנס אליו עם קויטל, לכן הי' יושב לסעודה עם הרבנית לצידו, ומי שנכנס אליו וראה את הרבנית יושבת לידו מיד הי' חוזר לאחור, הרה"ק מצאנז אמר פ"א ששום צדיק אינו רוצה להיות רבי רק מן השמים כופין אותם, אחד הי' שנלחם עם השמים הרה"ק ר' נפתלי מליזענסק, והוא נצח אותם, להרה"ק ר"נ נאבדו אצלו שמונה עשרה בנים ואמר שזהו עונש מן השמים על שאיט רוצה להיות רבי, ואמר: ביז צום לעצטן, און איך וועל נישט ווערען קיין רבי, רק כשגבר דוחקו נסע לחזור לעיירות, עם הרה"ק מצאנז והרה"ק מקאמינקא זי"ע ששימשו כגבאים.

פועל ישועות

רק שתי שעות בשנה ביום הפורים אז לקח פתקאות, פ"א ביום הפורים התחפש את עצמו לרבי ולבש את הבעקיטשע של אביו הק' ודפק על קופסת הטבק ואמר כל מי שרוצה ליוושע יבוא ויושע, הי' שם אדם אחד שאשתו היתה משותקת רח"ל ואמר אני רוצה ליושע ורץ והביא את אשתו לחדרו של ר"נ ומיד קמה והלכה על רגליה כאחד האדם, ראו זאת אנשים והחלו לנהור אליו ולבקש את ברכתו, אחז בשולי המעיל ונענם ואמר "גענוג נאריש געמאכט", פ"א בא אליו אשה עם קויטעל עם פדיון והניחה לפניו את הקויטל עם הפ"ן, אמר לה ר"נ כנראה שאין את יודעת שאני אינני רבי רק שתי שעות בשנה ביום הפורים, האשה כאשר שמעה ממנו דברים אלו שאינו רבי, לקחה בחזרה את הקויטל עם הפדיון ורצתה ללכת, נהנה ר"נ מהאשה ואמר לה הנני בטוח שתיושעי בזכות האמונה שהיתה לך בי במה שאמרתי שאינני רבי, דאילו החסידים שלי עד כמה שאני מתייגע עמהם וחוזר לפניהם שאינני רבי אינם מאמינים בי, אבל את תיכף ומיד האמנת בי בזכות זה תיושעי.

עין רואה

עיין בספר חכמה מאי"ן סיפור נפלא, בנו של הרה"ק ר"נ הרה"צ ר' זושא זצ"ל לאחר נישואיו עבר להתגורר בעיירה קטנה במזרח גאליציא, ואביו הורה לו שלא ילך לשום רבי, והוא ציית לדבריו, פ"א הגיע הרה"ק מרוזין זי"ע לעיירתו, ורבים באו לקבל פניו, גם ר' זושא הלך אליו, כל הקהל עברו לתת שלום והרה"ק מרוזין לא דיבר כלום עם שום אדם, אך כשהרה"צ ר' זושא בא לפניו שאל אותו מי אתה, אברך, ענה מליזענסק, שוב שאלו, מי מליזענסק, השיב בנו של ר' נפתלי, שאל אותו איזה ר' נפתלי, ענה, בנו של ר' אלעזר, שאלו איזה ר' אלעזר, השיב, בנו של הרבי ר' אלימלך, אמר הרה"ק מרוז'ין: נו, רבי אלימלך הגדול, דער גרויסער ר' מלך, והוסיף "שומע אתה אברך כאשר הרוסים גוזרים גזירה, היא הולכת ונחלשת, אבל כאשר הקיר"ה (הקיסר ירום הודו, קיסר אוסטריה) גוזר גזירה היא הולכת ומתחזקת", הוא חזר על הדבר שלש פעמים, והמשיך, פעם הי' מפקד גדוד, נו, ער האט זיך שיין געפירט אין זיין הויז, הוא נהג בביתו ברחבות רבה, פעם הגיע ביקורת, והסירו אפילו את המסמרים מהקירות, נו, הבה נתפלל מנחה, ר"ז תמה למשמע הדברים אבל כמובן שלא העיז לשאול, כעבור זמן נסע לבקר את אביו, שאלו אביו, עדיין לא ראית שם רבי"ס חדשים, ענה כן ראיתי את הרוזינער, אמר לו ר"ז והוא בודאי שאל אותך מי אתה, מי מליזענסק, ואמרת לו כל יחוסך, עד שהוא אמר רבי אלימלך הגדול, ואמר שכאשר הרוסי גוזר גזירה היא הולכת ונחלשת אבל כאשר הקיסר גוזר גזירה היא הולכת ומתחזקת, וסיפר לך מעשה במפקד גדוד, וסיים ר"נ: אם הרוזינער סיפר לך זאת, הרי זה לאות שאני צריך לנסוע אליו לשבת... .

יסורים של אהבה

הרבה פעמים ראו איך שחוכך עצמו על גופו, והיו העולם סוברים שזה מפני שכמעט שאינו רוחץ עצמו, ע"כ נושך אותו, ולכן הוא מחכך עצמו, עד שפ"א נתגלה למה הוא חוכך עצמו, דדרכו הי' כשהלך למקוה לא הי' רשאי שום אדם להיות שם, פ"א חשב איש אחד הלא הרבי נפתלי מתנהג כבעה"ב פשוט, ולמה יש לו מנהג זה שאף אחד אינו רשאי להיות בשעה שהוא הולך למקוה, מה עשה, הטמין עצמו במקוה לראות מה מעשהו שם, ראה שיש לו חגורת ברזל עם מחטין, ואת זה תחב בגופו, ולא רצה שיהי' רק במקום אחד, ע"כ הי' מנדנד החגורה שיקרע עצמו גם בשאר חלקי הגוף, אז הבינו שזה שחכך א"ע, לא חכך את עצמו, אלא הזיז את החגורה לשאר חלקי הגוף.

אשכבתי' דרבי

נסתלק ביום כ"ה מרחשון שנת תר"ט (תקפ"ט) הוטמן בעיר ליזענסק ליד ציון אביו הק' ר' אלעזר, מסופר דבר פלא דבאהל של הרה"ק הרר"א הי' ב' חדרים, בחדר הפנימי הי' מונח הרר"א ובהחיצון הי' מונחים בניו הקדושים, ולא הי' מקום לר"נ בהאהל החיצון, והי' שם בהלוויה הרה"ק ר' אלימלך רודניקער זצ"ל (בן הרה"ק ר' מענדל בעל בן הרה"ק ר' אלעזר בן הרר"א מליזענסק זי"ע) פנה להמצבות ואמר: "מאכט עטץ פלאץ פארן פעטער, איז גוט, אז נישט, וועל איך מתיר זיין דעם חרם (שהטילו חרם לא להטמין שום אדם בחדר הפנימי) און כ'וועל אים לייגן לעבען זיידן, און ער וועט אפילו נישט זיין ברוגז, ופלא פתאום ראו שהמצבות באהל הצטופפו ונעשה מקום עבור רבי נפתלי זי"ע וקברו אותו שם.



י'עלה ו'יבא א'יחולי ל'בבינו

מדיחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, לא ישבות למענינו יומם ולילה להרבות פעלים, ידיד נאמן למען קהילתינו ומוסדותינו, מדיחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרות עצומה למענינו, הלא הוא

הלא הוא ידידינו החשוב והמפואר

מוה"ר

יואל יאקאבאוויטש הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחת נישואי בתו החשובה שתחי' למצל"ט

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראזנער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו



נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

חֲדוּ הַשְׁתָּא. בְּהַאי שַׁעְתָּא. דְּבֵיהּ רַעֲוָא דְּרַעֲוִין וְלֵית זַעֲפִין

סעודה שלישית - רעוא דרעוין (ז)

וזכינו לראות בנים ✿ ידיד נפש ✿ א'ל מסתתר ✿ דברות קודש

וזכינו לראות בנים

הזמן מיוחד לבקש על בנים טובים

הטעם שהתפללה חנה תפלתה על בנים בשעת מנחה, יתכן שהיה אז ראש השנה בשבת, ובשבת במנחה מתעורר רצון העליון כידוע ליודעים, ובקשת 'בנים' צריך התעוררות רצון העליון, דבני חיי ומזוני במזלא תליא שהיא מזל העליון כידוע.

(דרשות חתם סופר - דף שנט ע"ב)

שיהי' לנו נחת מבנים טובים

ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה. הה"ק מפרשיסחא זי"ע אמר, יש רשעים שיש להם בנים עוסקים בתורה אבל הם כקוץ בעיניהם שאינם יכולים לראות התורה, שהם חפצים בנים פורקי עול, ולהכי אמר בהזמר "ויזכו" שיכלו לראות שיעשו תשובה, ויהי' להם נחת רוח מהם.

(שיח שרפי קודש - שבת אות פב)

ויזכו לראות בנים ובני בנים (זמירות לפ"נ). איתא בשם החידושי הרי"ם: 'מען זאל זיי קענען אנקיקין' [שיוכלו לראותם ולהביט בפניהם].

(וילקט יוסף, ילקוט רב"א - אות פה)

כששני האחים הרה"ק רבי ר' אלימלך והרה"ק רבי ר' זושא זי"ע הלכו בדרך לערוך גלות כידוע, הגיע לאזנם את שמעו של ילד קדוש שגר בעיר ביאלע, זה הי' הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע בילדותו, שמו פעמיהם לעיר ביאלע להכיר את אביו של הילד הנפלא, שהיה ידוע לאיש פשוט, ולהתוודע במה זכה לבן קדוש כזה, כשבקשו מאם הילד שתספר להם את מעשהו של בעלה, איך הוא מתנהג במסתר, איך הוא מתנהג באכילתו בשאר דברים הגשמיים, השיבה שאין לה לספר על בעלה שום דבר, שהרי הוא מתנהג כמו כל האנשים הפשוטיים.

רק דבר אחד יש בו, שבכל שבת קודש בעת סעודת הצהרים בעת שמזמר הזמר ברוך ה' יום יום וכו' כשמגיע להבקשה "ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות", אז מתחיל לבכות בבכיה עצומה, ומגודל התלהבות מתחיל להכות ראשו בהכותל ומעתיר להשי"ת שיזכה לבן צדיק, וכך ממשיך בבקשותיו ובתפלותיו, עד שמרוב הבכיה נופל חלשות באין אונים, עד כדי כך שצריכים להקיצו מהתעלפות, כך חוזר הדבר על עצמו בכל שבת קודש, כששמעו האחים הקדושים את דבריה, נענו ואמרו: אם הדברים כך, כבר מובן איך זכה לבן שיש בו נשמה גבוה כזו.

(קודש הילולים – פרק א / מגדל דוד - עמוד טו)

אצל התונת אחד מיוצאי חלציו הי' שש ושמח עד אין שיעור והי' מרקד יותר מכפי הרגילו, וכאשר נשאל מה נשתנה היום שרקד יותר מכפי שהי' רגיל לשמחת התן וכלה, היתה תשובתו, הרי זה ארבעים שנה שאנכי בוכה בסעודה שלישית שאזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, ועכשיו שזכיתי לכך והנני רואה נחת מיוצאי חלצי שנכנם לחופה והוא בעצמו כלי מלא וגדוש, הרי עכשיו הגיע הזמן לשמוח שברוך השם נתקבלו תפלותי לפני שוכן מרומים כו' שלא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם.

(ארחות הסופר עמוד עג)

ידיד נפש

מצות אהבת ה' על ידי השירה

הפיוט 'ידיד נפש' נתחבר רבי אלעזר אזכרי בעל החרדים זצ"ל, מחכמי ומקובלי צפת. וכתב בספרו פרק לד: כי כיון שמצות אהבת ה' היא תכלית כל המידות הטובות, ואין מדרגה למעלה הימנה, 'וכתבנו שאחד מן הענפים היקרים שבהתלהבות החשק, ישיר האוהב שיר ידידות לפניו, לכן אשים לפניך קצת שירי אהבה, אשר שרנו בשמחה בחברת חברים מקשיבים'. מופיעים שם ארבעה שירים, כש'ידיד נפש' הוא השיר השני, וכותרתו היא 'בקשה אחרת על היחוד וחשק האהבה מיוסדת על ארבע אותיות שבשם'.

(חרדים - פרק לד)

א"ל מסתתר

אמירת אל מסתתר בחשאי

הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, הי' אוכל קעסט אצל חו"ז הרה"ק רבי אהרן טשערנאבלער זי"ע, והוא ראה שהרה"ק מהרי"ד אינו אומר בשלש סעודות אל מסתתר, ושאלו ע"ז והשיב לו שאצלם אינם אומרים אותו, אז אמר לו, די תפלה דארף מען זאגן ס'איז א שיינע תפלה, ומאז קיבל על עצמו לאמרו בחשאי, ואפילו אח"כ כשהי' כבר רבי הי' אומרו בחשאי.

(נועם שיח, סאלקא – עמוד קסז)

נא הקם במהרה מלכות ה'

נא הקם במהרה מלכות דוד ושלמה. פע"א בסעודת שלישית (אצל הרה"ק מנאסאד זללה"ה) כאשר שרו הזמר קל מסתתר, וכאשר הגיע לחרוז נא הקם, פתח פה קדשו ואמר, דער חייליגער רב (ה"ה הגה"ק רבינו בעל דברי חיים מצאנז זי"ע) האט געזאגט, הלא אין אנו רוצים שום דבר, רק שהקב"ה יקום מלכותו. ורבינו זי"ע הגיד דבר זה בדברים היוצאים מלבו, לב טהור, וגעו כל העם בבכי בעת שמעו זאת.

(גדולת יהושע - ח"א עמוד יב אות ט)

מקובל שהרה"ק ר"מ מפרימישלאן זי"ע אמר שיש סגולה לפרנסה בכל שבת לזמר את הזמר "שושנת יעקב" בעת ס"ג.

(דברי מרדכי, נדבורנא - עמוד קנו)

מסופר שבעת שישב הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצוק"ל ואכל 'קעסט' על שלחן חו"ז הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל, פעם בעת סעודת שלישית הבחין הרה"ק ר' אהרן זצוק"ל שנכדו אינו אומר קל מסתתר [במנהג בעלזא שלא לאמרו] נענה ואמר: 'וויי קען מען אזעלכע הייליגע ווערטער ניט זאגען', ומאז התחיל הרה"ק מהרי"ד לאמרו בלחש בינו לבין עצמו, וכן נהג גם אחר שכבר הנהיג עדתו.

(מבואו ועד צאתו – פרק סט סקט"ז)

דברות קודש

התעוררות קודם אמירת ד"ת

כמה פעמים שמעתי מאבי (הרה"ק בעל אמרי יוסף זלה"ה) שהי' אומר בלחש טרם שהתחיל הזמירות בסעודה שלישית, בזה"ל: "איך ליג שוין מיט די פים צו די טיר, און די שטוב איז פול מיט לעכט, און דער עולם איז צוזאם געקומען צו יציאת נשמה".

(הקדמת אמרי יוסף - עשרה מאמרות מ"ז אות ז)

לחבר בני ישראל אל הקדושה

שיוכל הצדיק לחבר בני ישראל בקדושה בתורה בשבת, והעיקר בסעודה השלישית, וגם אז העיקר בחשיכה בתוספות שבת. ורמז לדבר, 'אם כסף תלוה את עמי' (שמות כב, כד), 'כסף' מלשון 'הכסיף העליון זהו לילה' (שבת לד:), שבזמן שהשמים מכסיפים את פניהם ומחשיך היום, תוסיף מן החול על הקודש, ו'תלוה את עמי' אל הקדושה.

(נועם מגדים - פרשת משפטים ד"ה או ירמז)

ולדבר דברי תורה על השולחן בכל הסעודות, ובפרט בסעודה שלישית שהיא סעודת יעקב שנקרא בזוה"ק מארי תורה.

(ישר דברי אמת - סי' ג)

תורה על המקיים שלש סעודות בשבת

אדמו"ר מוה"ה איציק"ל מפשעווארסק זי"ע, הפליא את הרה"ק מבלאזוב זצ"ל,

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י השבת יוכל להתדבק בחשי"ת

במדרש ויהי חיי שרה הה"ד יודע ה' ימי תמימים וגו'. יש לפרש ימי תמימים הם שבתות השנה וימים טובים. שהם הימים שאין בהם מלאכה גשמיות וכל מה שנעשה בהם מתקשר ומתדבק בשורש החיות לכן נקראו ימי תמימים. גם נקראו ימי תמימים שהם מיוחדים רק לתמימי דרך. והם בני ישראל שנאמר עליהם ועמך כולם צדיקים [ונחלתם לעולם תהי' כי מיני' מתברכין כל שיתא יומין] כי שבת הוא התחדשות שמיוחד לבנ"י. לכן בנקל להתדבק בו בהשי"ת כי התחדשות כל יום הוא לכל הבריאה. לכן מתערב בה גשמיות. אבל התחדשות של שבת מיוחד לבני ישראל תמימי דרך כנ"ל. לכן אף שאין אדם מתקן בכל יום מה שצריך. ע"י שבת יוכל לבוא להתחדשות ולתקן כל ימי השבוע כנ"ל.

(שפת אמת)

שהי' אומר בס"ג כל ימי חייו תורה, על המאמר חז"ל כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצל משלש פרעניות, וחותני רגיל לחזור ע"ז הרבה פעמים.

(שיח יצחק, פשעווארסק - עמוד קצו)

סיפר מתהלוכות אביו

מרן הכתב סופר זצ"ל היה רגיל לספר בס"ג מתהלוכות אביו זצ"ל משימושו לרבותיו ממדותיו הטובות וקדושתו, כדי להלהיב לבב התלמידים לאביהם שבשמים.

(קונטרס אהל לאה - בריש ס' כת"ס עה"ת עמוד לד)

אמרי אש מפיו יתהלכון

מרן החתם סופר זי"ע, היה מאריך בהם ובדברי מוסר ותוכחה עד שחשכה הלילה, וכל אחד מהמסובים אשר יראת ה' בלבבו, נתמלא חרדה מפאת קדושת אמרי אש אשר מפיו יתהלכון בשעה הזאת.

[ויצויין כי בלב העברי כתב וז"ל: עיקר המוסר ויראת שמים שפך מרן החתם סופר זי"ע על התלמידים, בעת סעודה שלישית. ובספר אלף כתב (אות שפ) כתב: מרן החת"ס זצ"ל היה דרכו בקדשו בס"ג להגיד חידו"ת על דרך הנסתר. ובספר שירת משה (בהקדמת הגר"י גרינוואלד זצ"ל) כתב: שמעתי מתלמיד אחד של מרן החתם סופר זצ"ל, שט"ז שנים קודם פטירתו, פסק מלומר בסעודה שלישית בשבת קודש דברי תורה על פי קבלה, מיראתו שאין עוד העולם כדאי לכך. ובאלף כתב (אות תרפז) כתב עוד: מרן החתם סופר זצ"ל אמר, שאין היתר לומר תורה בסעודה ג', מטעם שמשה רבינו ע"ה נפטר אז, ואין קובעין מדרש (עיי' טושו"ע סימן רצב) ורק תורה בהתעוררות זכות והמלצה על ישראל מותר, ולעת זקנותו ט"ו שנים לפני פטירתו, לא הגיד דברים עלומים בשלש סעודות, באשר אמר שאין הדור ראוי לכך].

(ליקוטי חבר בן חיים - ריש ח"ג)

ראוי להטות אזנו בשבת קודש לשמוע דברי תורה כשהן יוצאין מפה קדוש פי צדיק בקדושה ובטהרה.

(אהבת שלום, קאסוב - פרשת ויגש בד"ה א"י ויגש אליו)

בשם מורי החסיד מהר"ם מרימנוב זצלה"ה: שבשבת קודש יוכל הצדיק לשמוע דיבור השי"ת כביכול. [והענין שבשבת קודש הוא היחוד הוי"ה אדנ"י, השי"ת עם כנסת ישראל, ויכולין כנסת ישראל לשמוע דיבורים מהשי"ת כביכול].

(קול יעקב – פרשת בלק ד"ה נאום שומע אמרי א')

מה דחזינן לרבנן קשישאי לדרוש על השלחן בסעודה ג', יש לומר כמו שכתב באליה רבה או דרק בלא סעודה אין קובעין מדרש, אבל תוך הסעודה מותר דיש חשש מה דאיתא באבות פרק ג' משנה ג' שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה וכו', ועוד דבמוצאי שבת הולכת הנשמה יתירה, ואל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דברי תורה, שמתוך כך זכרהו וכו'.

(ערך ש"י - סימן רצב)

ידוע מה שאמר מרן הק' מהרי"א מזידיטשוב כשאלוהו אודות אמירת תורה בסעודה שלישית וכו', "אונזערע תורות זענען תפילות" שבאמירת התורה היו מתכונים ומתפללין להמשיך בני חיי ומזוני לכללות ישראל, ולהריק להם ישועות וכל טוב.

(בני שלישים - בהקדמה)

פע"א הי' [הגאון רבי יאשע בער מבריסק זצ"ל] באכסניא בשב"ק ולא היה להם לחם משנה, ושאל לו אחד, הא אפשר לצאת ס"ג בד"ת, ותי' שיכול להיות שא' יסתור דברי ואשאר בלא תורה ובלא שלש סעודות.

(פרדס יוסף - פ' אמור / הגדה של פסח מבית לוי – עמוד רג)

אין בו החשש משום קובע מדרש במנחה

מה דאיתא (בזוה"ק ח"ב דף קנו:), ועל דא חדוה דאורייתא לאו איהו בהאי זמנא בכל דרין דעלמא, נראה לי שזהו קודם סעודה שלישית, לקבוע מדרש לדרוש, או למפתח בעידני, אפילו ליחיד, זה יש למנוע, אבל בתוך סעודה שלישית ודאי מותר לומר תורה ולדרוש, אחר שכבר התפלל מנחה זמן הסתלקות אלה הצדיקים, בודאי מותר בתוך הסעודה אפילו לדרוש ברבים ולעסוק במעשה

שבת בשבתן

ענייני שבת בקודש בפרשת השבוע

גם הנשמות הנידחות יש להם תיקון במנחת ערב שב"ק ועת קבלת שבת

ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב לעת צאת השואבות. הנ"ל בזה עפ"י מ"ש בגמ' (עירובין מה, א) בר' טרפון שהיה לן בליל שבת חוץ לעיר למחר נכנס ודרש כל היום. בארנו בפ' מצורע באריכות לרמז בזה על מעלות הצדיק שבידו **להעלות הנשמות הנדחים ובפרט בליל שבת שאז הוא עליית העולמות למעלה. לכן המנהג להפוך לצד מערב בשעה שאומרים בואי בשלום בקבלת שבת לרמז על הנשמות הנדחים לחוץ גם הם יעלו.** וזה **ויברך הגמלים מחוץ לעיר.** פי' הנשמות הנדחים מחוץ לעיר הקודש גבול הקדושה. כי לכך נקרא ירושלים עיר הקודש מקור מחצב הנשמות למעלה. ע"כ גם אותן הנשמות הבריך ונטע אותם בקדושה **'אל באר המים. לעת ערב'** הוא ערב שבת קודש עיין (בזוה"ק קפא, ב) בתפלת המנחה. **'לעת צאת השואבות'** אותיות שבת.

(תפארת שלמה)

מרכבה, כדאשכחן לר' שמעון (בזוה"ק בפ' אמור דף צה.), בזמנא דאסתלק סעודתא דשבתא, מסדר פתוריה ואשתדל במעשה מרכבה, וכן אנו נוהגים על פי מה שראינו אצל רבותינו.

(עטרת צבי, זידיטשוב - ח"ב דף נט ע"ב)

בתוך הסעודה מותר

והנה המנהג של הצדיקים וגדולי תורה במסיבת רעים בסעודה ג' לומר חידושי תורה, ולכאורה הלא כתב הרמ"א, והוא גם כן בזוהר הק' (פרשת תרומה), דאין לקבוע מדרש ברבים בשבת בין מנחה למעריב, אך מצאתי בספר עטרת צבי על הזוהר, דזה דוקא קודם סעודה ג' אבל בתוך הסעודה מותר, עיי"ש, והנה בסידור הגה"ק היעב"ץ כתב דאין חילוק בין קודם הסעודה לתוך הסעודה עיי"ש, אך כבר נתפשט המנהג כדברי הגה"ק בעל עטרת צבי וכו'.

(ליקוטי מהרי"ח - ח"ב דף עז ע"ב)

כתב דהנה לכאורה יש לתמוה על מה שנהגו רוב הצדיקים לומר תורה בסעודה שלישית, הלא אין קובעין מדרש אחר המנחה (שו"ע סי' רצב ס"ב) איך בזה יש לומר דהכוונה דוקא כשאומר דרוש בבית המדרש או לקבוע ללמוד בחברותא, אבל לומר בתוך הסעודה אין חשש דמצוה לומר תורה בתוך הסעודה.

(משפטי שלום, קוידינוב - סי' כט אות א)

תועלת הדברי תורה אף אם אינו מבינם

בדבריהם (שבת קיח.) המקיים שלש סעודות בשבת ניצול מחבלי משיח. (ע"ד הצחות מופר) כי הנה יש בני אדם שיושבים בעת שלש סעודות כשאומרים דברי תורה, ולאפם השנתם שאינם מבינים את הנאמר להם, ולכן כמשא כבד היא בעיניהם לשמוע מה שאין האוזן יכול לשמוע ולהבין, וטוב להם יותר לשמוע דברי שטות מלשמוע דברים שאין מתקבל על לוח לבם, כי עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו, והנה מצינו אשר חכמים הגידו (תדב"א זוטא פ"כ) בעת שיבא משיח תהיה גם כן כענין זה שהוא יאמר תורה בפני העם, ואותן האנשים שלא יבינו ולא ישכילו לדעת תורתו, צער וחבלים יאחזמו וזה אצלם גודל צער חבלי משיח, אמנם אותן שסבלו צער זה מקודם בואו, באופן המוזכר שיושבים בעת שלש סעודות במסיבת תלמידי חכמים, אשר אמת יהגה חיכם דברי עתיק, ולבם לא נכון עמם להבין דברים היוצאים מן הלב להכנים בלבם, ובפרט לפעמים צריכין לסבול זמן מה להתעכב שם, ומחמת חסרון הבנתם מצערים את נפשם לפטור ולצאת החוצה, בודאי אהני להו זה הצער בעת שיבא משיח ויאמר תורה, הגם שלא יבינו, עם כל זה אין הצער וחבלים גדולה אצלם כל כך, להיות שכבר הורגלו בזה קודם בואו בעת שלש סעודות כמוזכר, הפעולה שניצל מחבלי משיח כנאמר.

(אור המאיר - פרשת בשלח ד"ה הלצה)

מצוה לומר דברי תורה כמנהג רבותינו

והנה שמעתי מחסיד אחד בשם קדוש אחד מדבר זי"ע, שזהו טעמו שהוא רובא דרובא פעמים אינו אומר דברי תורה בסעודה שלישית, משום שאין לקבוע מדרש בין מנחה למעריב וכו'. ולא אאמין אם יצא זה מפי אותו צדיק, כיון דזהו לא קאי על מה שעושין בתוך הסעודה ג', רק קודם הסעודה או לאחר כך קודם מעריב וכו', ומצוה לומר דברי תורה כמנהג רבותינו הקדושים אשר מעולם זי"ע, וזה פשוט.

(דברי תורה, מונקאטש - חלק ב אות ב)

לעורר לבבות ישראל באהבה

השבעתי אתכם בנות ירושלים. היינו הנשמות הבאים מירושלים של מעלה, הנשלחים בכל דור ודור לתקן את הדור, 'אם תעירו' את עצמכם, או 'אם תעוררו' את אחרים, הכל יהיה 'באהבה', רשפיה רשפי אש שלהבת יה, כי אם הוא באהבה, פועל מאד מאד בלבבות, כי כאשר ידבק החלק בכל, יבוקע כל המסכים. והיינו 'עד שתחפץ' כנסת ישראל על ידי דביקתם באהבה עזה ונפלאה, והבן כי נכון הוא מאד בס"ד.

(ישמח משה - שיר השירים ב ז)

לחדש דברי תורה בס"ש

מה שנוהגין לחדש תורה בקביעות בסעודה שלישית של שבת דווקא, כי סעודה זאת מרמזת על זעיר אנפין וכו' ע"ש

(תשואות חן - פרשת עקב)

לסיים בברכה

מה שנהגו הצדיקים בעת אמירתם תורה בהשלחן בשבת קודש וכיו"ב שמסיימים בברכות. נ"ל מקור במדרש רבה (פרשת דברים פ"א סי' ט) א"ל הקב"ה למשה הואיל וקיבלו עליהן תוכחותיך צריך אתה לברכן וכו', וסיים שם מהכתוב (משלי כד, כה) ולמוכיחים ינעם ועליהם (על השומעים) תבא ברכת טוב עיי"ש, וכיון שאומרים בהתורות ומאמרים בשלחן דברי מוסר ותוכחות, ודרכי חסידות והדרכות, וכן הרבנים בדרשתם על פי המבואר בש"ע או"ח (סי' תכט במג"א) שהעיקר בהדרשה ללמד לעם דרכי ה', ע"כ צריכין בעל כרחם לסיים בדברי ברכות טוב על ישראל בכלל ועל השומעים בפרט כנזכר.

(דברי תורה, מונקאטש - ח"ו אות נט)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

היה מתחיל ה"תורה" בסעודה שלישית (הגה"צ רבי יחיאל יהושע מביאלא זלה"ה) **בכל שבת קודש עם סיפור מהבעש"ט זי"ע, וכן נהג לספר אחד מארבעה הסיפורים דלהלן.**

מעשה א. הבעש"ט זי"ע הגיע פעם למקום אחד ורצה להכנס לביהמ"ד, אך אמר: אי אפשר לי ליכנס, כיון שביהמ"ד מלא תורה תפילה. שאלו אותו: אדרבה, אם זה מלא תורה ותפלה הרי זה סימן טוב שלומדים שם ומתפללים שם. ענה הבעש"ט: תורה ותפילה שהאדם לומד בלא דחילו ורחימו אינה פורחת לעילא (תקו"ז דף כה:), נשארת כאן בעולם הזה ואינו עולה למעלה, ולכן הביהמ"ד מלא תורה ותפילה.. והתאמץ הבעש"ט להעלות את התורה ואת התפלות.

מעשה ב. פעם נסע הבעש"ט זי"ע עם תלמידיו, באמצע הדרך ראה עלה שנפל מהעץ, נענה הבעש"ט לתלמידיו: לכו וראו מה שיש תחת העלה, ראו כי מתחת לעלה ישנה תולעת. אמר להם הבעש"ט: הביטו וראו את ההשגחה הפרטית שיש לכל דבר, תולעת זו לא יכלה לסבול את חום השמש והתפללה לד', סיבב השי"ת שיפול העלה מהעץ מעל התולעת, כדי שיהא העלה מגין עליה מחום השמש. מכאן ילמד האדם השגחה פרטית, שאם השי"ת משגיח על תולעת קטנה, מכל שכן שהוא משגיח על האדם שהוא יציר כפיו.

מעשה ג. פעם הלך הבעש"ט זי"ע עם תלמיד אחד, התלמיד היה צמא למים ואמר להבעש"ט שהוא צמא, אך הבעש"ט לא ענה כלום. כן חזר הדבר ונשנה כמה פעמים, עד שלבסוף אמר לו התלמיד שהגיע עד כלות הנפש. אמר לו הבעש"ט: האם מאמין אתה באמונה שלימה שהשי"ת כשברא את העולם ידע שאתה צמא למים במקום הזה וימציא לך מים?, ענה לו התלמיד, שהוא מאמין. מיד עבר שם גוי אחד עם נאד מים ונתן להתלמיד לשתות, אחר כך סיפר הגוי, כי אדונו השתגע פתאום, ואמר לו שהוא רוצה מים מבאר מרוחקת מאד בדווקא - דבר משונה ביותר - והלך לשאוב משם מים. נענה הבעש"ט ואמר לתלמידו: הלא תראה כי הכל בהשגחה פרטית, האדון הזה השתגע ושלח את עבדו לשאוב מים רק ממקום ההוא, והכל בכדי שיהיו לך מים.

מעשה ד. פעם הלך הבעש"ט במדבר, ומרוב דביקותו בהש"י תעה בדרך עד שהגיע למקום מסוים, שם ראה צפרדע גדולה בתוך המים והיא היתה משונה מאוד. שאל הבעש"ט את הצפרדע: מי את? ענתה לו הצפרדע, כי מגולגל בה נשמת תלמיד חכם, אמר לו הבעש"ט: תלמיד חכם אתה, ובזה כבר תיקן לו הרבה את נשמתו. הבעש"ט שאל אותו: מדוע נתגלגלת בצפרדע? ענתה לו הצפרדע, כי פעם אחת זלזל בנטילת ידים ובגלל זה נתנו רשות לבעל דבר להכשיל אותי בעוד דברים, עד שירדתי והתדרדרתי מטה מטה, ואחר מיתתי נתגלגלתי כאן בתוך המים במקום רחוק שבני אדם אינם עוברים שם, ולכן אני מבקש מהבעש"ט שיתקן לי נשמתי. הבעש"ט תיקן את נשמתו עד שהגיעה אל תיקונה.

(עבודת יחיאל, ח"ב עמוד כה)

אצל העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע היה המנהג שאחיו הרה"ק ר' בעריש מזידיטשוב זלה"ה (אבי הרה"ק ר' אייזיקל זלה"ה) הי' מזמר 'ברכי נפשי' בקדושה ובנעימה ואח"ז דרש רבינו הק' בעל עטרת צבי בפרשת היום רזין דרזין בהתלהבות עצומה כדרכו. פע"א שבת שם הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ואחר סיום אמירת התורה כשהעלו נרות לשלחן, פתח פיו בחכמה ואמר, עתה נתגלה לי הסוד מהיכן זוכה הרבי מזידיטשוב לכל השפע הרב של תורה שהוא דורש בסעודה שלישית, אחר ששמעתי את ר' בעריש בשוררו 'ברכי נפשי', אין כל רבותא לאמר תורות נפלאות כאלו.

(צבי לצדיק, עמוד מט)

שמעתי מפי הרב החסיד מו"ה יודא יאמפעל ע"ה המלמד להועיל בישוב שעסבורג יצ"ו המו"ל ספר עמר נקא, ששמע מפי הרה"ק אדמו"ר רבי יעקב משה סאפרין זצוק"ל מקאמארנא יצ"ו, שאביו הרה"ק אדמו"ר רבי אליעזר צבי מקאמארנא זי"ע שלחו פעם אל הרה"ק רבי אברהם המגיד מטריסק זיעוכי"א לראות אצלו עבודתו בקודש, והגיע לשם על שבת תשובה, וכאשר הרה"ק נטל את ידיו הקדושים לסעודה שלישית, הי' שעה חמישית אחה"צ, ואחר ברכת המוציא ואכילת כזית חלה התחיל לומר חדושי תורה, והאריך בדברי תורתו משך כמה שעות רצופות, לפני עם רב של חסידים ואנשי מעשה אשר מספרם עלה עד לכמה אלפים נפשות, והרה"ק הלהיב את הלבבות עד כדי התעוררות ובכיות גדולות קורע לבבות, ובאמצע דבריו הק' הי' צועק כמה פעמים: הלואי זאלן מיר זוכה זיין לכל הפחות צוצוקומען צום שאול תחתית! והבכיות הגיעו עד לב השמים, ונמס כל לב וידמע כל עין.

אחר אמירת התורה שחח הרה"ק עם בנו הקדוש רבי לייבעלע טווערסקי (הוא הרה"ק אדמו"ר רבי יעקב ארי' לייב מטריסק זי"ע, חתן דודו הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זיעוכי"א), והרה"ק ר' יעקב משה מקאמארנא הי' משתוקק מאד לדעת מה הי' הרה"ק לחוש אל בנו באזניו, וכאשר גמרו להתפלל תפלת ערבית ניגש אל בנו הנ"ל, ושאלו אולי יועיל לגלות לו מה שלחש לו אביו הקדוש אחר אמירת התורה, ולא רצה לגלות לו, ולמחרת ביום ראשון בשבת הפציר בו עוד הפעם, וכן לאחר כך ביום שני בשבת הפציר בו ולא הועיל, וביום שלישי בשבת הרבה להפציר בו עד בוש, וענה לו: און אויב איך וועל אייך זאגן וועט איר מיר שוין גלייבן? והשיב ע"ז, מדוע לא אאמין אל דברי כבוד מעלתו, אז סיפר לו איך שאביו שאלו אז האם הגיד כבר תורה, כי בשעת אמירת תורתו הי' כל כך דבוק בדביקות הקודש ותפוס בעולמות עליונים עד שלא הרגיש בעצמו כלל אם הגיד כבר, והזצרך לשאול על זה.

(גדולת יהושע - ח"ב אות פו)

כולל
עצי חיים

נוסד בשנת תרס"ט לפ"ק ע"י מרן רביה"ק **בעל עצי חיים** ז"ע
ונתחדש אורה ע"י מרן רביה"ק **בעל ברך משה** ז"ע

בס"ד



לצדקת רבי
מאיר בעל הנס

בהדרכת והמשכת **כ"ק מרן רביע הגה"ק** שליט"א
כ"ק הגה"צ **רבי שלום אליעזר טייטלבוים שליט"א** – נשיא הכולל

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ

ברכות לרוב, מצאנו לרשום כחוב, לכבוד ידידינו, העומד לימינינו לטובתינו, למען נוכל להשקות צמאי לומדי כוללינו, העומדת תחת הדרכת הוד כ"ק מרן רבינו שליט"א נזר תפארתינו, מוכתר ומעולה במעלות טובות, ובמדות ישרות, אשרי שלו ככה, אצלינו להניח ברכה, רודף צדקה וחסד ביד רחבה, וברוח נדיבה ובמידה גדושה, תומך ומכיר רבנן ותלמידיהון

ה"ה הרבני הנגיד המפואר בנש"ק הרה"ח

ר' יודא וויס הי"ו

מחשובי תומכי כוללינו הק'

בן ידידינו הרה"ג רבי חיים אלעזר שליט"א מ'חמעלניק

מוותיקי עסקני כוללינו הק'

וחתן ידידינו הרה"ג רבי בערל גלאַנץ שליט"א מ'באַרדיוב

לרגל שמחת נשואי בשטומ"צ בסימן טוב ובמזל טוב בתו הכלה המהוללה שתחי' עב"ג

כמר **יונתן גאלד** הי"ו

ממציוני תלמידי ישיבה גדולה ד'סאַטמאַר

בן ידידינו

הרה"ח ר' בערל גאלד הי"ו

מפארי אנ"ש בעיר קרית יואל יצ"ו

יה"ר שהזיווג יעלה יפה יפה, ויזכה לבנות בית נאמן בישראל על אדני האבות מיוסדים ומוחזקים, וירווה רב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ח, מתוך אושר ועושר ובבריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה לתשועת עולמים, לששון ולשמחה בביאת משיח צדקינו הולך תמים.

המברכים בלונ"ח:

הנהלת הכולל | עסקני הכולל | רבנן ותלמידיהון

פנימי תש"ע בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה בשמחת שבע ברכות של נכדת הגאון הגדול דומ"ץ קרית יואל שליט"א

עב"ג החתן הי"ו נכד הרה"צ ר' **ישכר דוב ראזענבוים** שליט"א

האדמו"ר מלינסק וויליאמסבורג

יום ד' פרשת וירא תשפ"ד לפ"ק

השיחה נסתובבה בענין פנים חדשות בשבע ברכות

רבינו: שבת אז ס'איז נישטא קיין פנים חדשות, דעמאלטס קען מען אויך זאגן שבע ברכות, ווייל שבת איז אליין פנים חדשות באו לכאן. תום' אין כתובות (דף ז: ד"ה והוא) ברענגט אזוי.[1]

דומ"ץ קרית יואל: ביי שלש סעודות שטייט אין שולחן ערוך (סי' ס"ב סעי' ח') אז מ'דארף יא האבן פנים חדשות.[2]

רבינו: דער רמ"א זאגט אז די דרשה פון שלש סעודות איז אזוי ווי פנים חדשות.[3]

אינטערסאנט, אין עבודת ישראל אויף סוכות, שמועסט ער אוים זייער שיין, אז דער רמ"א איז געריכטט, ווייל אויב קדושת שבת הייסט פנים חדשות אויך ביי די סעודה פון שבת ביטאג, ווייל יעדע סעודה האט א אנדערע קדושה, איז שלש סעודות אויך אזוי.[4]

אין צאנז האט מען בכלל נישט געזאגט קיין שבע ברכות ביי שלש סעודות (כ"כ בספר דרכי חיים),[5] אין מונקאטש האט מען

---

1 ז"ל התוס' שם: "ושבת דחשבינן פנים חדשות דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה התם נמי מרבין לכבוד השבת בשמחה ובסעודה".

2 ז"ל המחבר שם: "ויש אומרים דשבת ויו"ט ראשון ושני הוי כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית, אבל לא בסעודה שלישית, וכן פשט המנהג".

3 ז"ל הרמ"א שם: "ועכשיו נהגו במדינות אלו לברך ז' ברכות בסעודה ג', ואפשר משום דרגילים לבא פנים חדשות; ויש אומרים מטעם דרגילין לדרוש, והדרשה הוי כפנים חדשות".

4 וז"ל שם: ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד (ויקרא כד, ח), דהנה חתן בשבעת ימי המשתה אם יש שם פנים חדשות חייב בכל סעודה לברך שבע ברכות, וגם בשבת ויו"ט לדעת הפוסקים (אבהע"ז, סימן סב ס"ח) דוקא בשני הסעודות אבל לא בסעודה ג' דשבת, והרמ"א (שם) פסק דאפילו בסעודה שלישית מברכין על פי שנהגו כן עי"ש. והסברא נותנת כדבריו, דמכל נפשך אם השבת הוה כפנים חדשות בסעודת שחרית אף על גב דהיה גם כן קדושת שבת פנים חדשות בליל שבת, מכל מקום אמרינן כל סעודה קדושתה אחריתי היא, וכמבואר בדברי האריז"ל ובספרי קבלה כי בלילה העליה למלכות ובשחרית לצי"ע, לכן מהראוי לברך גם בסעודה ג' שיש בו עליה לכתר עליון כנודע. ולולא דמסתפינא הייתי אומר על חג הסוכות, כשאירע לחתן בתוך שבעת ימי המשתה מברך כל יום ויום שבע ברכות [בלי פנים חדשות], משום דכל יומא קדושה באנפיה נפשיה הוא, כי אושפיזא דיומא דא איננו אושפיזא דיומא אחרא כנודע והבן.

5 ועובדא ידענא בסעודה שלישית בימי השבע ברכות של בן רבינו שליט"א הגה"צ ר' חיים צבי שליט"א אב"ד סיגוט, שכיבד רבינו הברך משה את כ"ק הגה"צ רבי משה הלבערשטאם מקיוויאשד ז"ל, חותנו של הגה"צ ר' ליפא טייטלבוים שליט"א אבד"ק בית אהרן אבי הכלה, לברך ברכת המזון בס"ג, והלא סירב ואמר לרביז"ל מכיון שהוא נכד צאנז ואינו אומר שבע ברכות אינו רשאי לשתות הכוס, כנהוג בזמן שיש שבע ברכות בס"ג שהמברך שותה הכוס.

אויך נישט געזאגט (עי' דרכי חיים ושלום אות תתרנ"ה),[6] אבער אין סיגוט האט מען יא געזאגט.

דומ"ץ קרית יואל: די גמרא לערנט ארויס אין כתובות (דף ז:) אז ברכת החתנים בעשרה, פון במקהלות ברכו אלקים, זאגט תום' דארט (ד"ה במקהלות) אז ס'שטייט במקהלת חסר, ווייל ס'איז דאך געווג איין מנין, פארוואס דארף זיין במקהלות. אבער דער חתם סופר (שם) זאגט אז מ'קען זאגן – דער הפלאה זאגט אזוי – אז ס'גייט ארויף אויף פנים חדשות.[7]

פירט אוים דער חתם סופר, אז מ'קען נוצן אויף פנים חדשות אפילו אשה עבד וקטן. [והראה את דברי החת"ס בפנים הספר].

רבינו קרא יחד עם הדומ"ץ מתוך דבריו הק' בפנים הספר, כדלהלן: "אף על גב דאי אפשר לומר דכייל קרא הני תרי מקהלות אהדדי דלגוף ברכת חתנים שהיא דבר שבקדושה בעינן עשרה אנשים גדולים בני חורין דוקא, משא"כ לפנים חדשות כל שמרבים הסעודה לכבודו מברכים עבורו אפילו אשה ועבד וקטן".

---

6 כ"כ בים של שלמה (כתובות סי' י"ח) דאין מברכין שבע ברכות בסעודה שלישית אפי' כשיש פנים חדשות, דלא תיקנו לברך אלא בסעודות הקבועות בוקר וערב, ותו לא. וכן כתב בספר פני יצחק (מערכת הברכות) שכן הוא מנהג הספרדים. ובכס' הקנה (דף צ"ט:) מבאר עפ"י סוד שלא לברך בסעודה שלישית.

ומובא (בכס' נטעי גבריאל נישואין, ועוד) בשם כ"ק האדמו"ר בעל דברי שלמה מבאבוב ז"ל לבאר הטעם שבצאנז לא אמרו שבע ברכות בסעודה שלישית משום השאלה אם מותר לשתות את הכוס אחר ברכת המזון קודם הבדלה כמבואר באו"ח סי' רצ"ט סעי' ג', עיי"ש. וכן מובא בשם כ"ק האדמו"ר בעל ויחי יוסף מפאפא ז"ל שהיה מברך את הברכות בכס"ג מתוך נוסח הגמרא של מסכת כתובות.

ובשו"ת התעוררות תשובה (סי' כ"ח) כתב להכריע שאם נתמשך סעודת יום שבת קודש עד אחר חצות היום, אין לברך בסעודה שלישית.

7 ז"ל החת"ס שם: "במקהלת ברכו. כ' תוס' דבירושלמי דריש במקהלת חסר כתיב. ומורי בהפלאה כתב דאפשר לומר ב' מקהלות בעינן לפנים חדשות דסגי באחד עכ"ד. ואנא אשכחית מרגניתא דהא סעודה קמיתא אוכלין בלילה שאחר החופה כמ"ש הרא"ש, ומאותה הלילה נשארו ששה ימים שבכל יום ב' סעודות ושבת ג' סעודות הוי ליה י"ג סעודות שמברכים ז' ברכות. וכתב הרא"ש דסעודה קמיתא שבלילה לא בעינן פנים חדשות וסגי באותן שהיו בחופה דלא כרמב"ם, וב' סעודות של שבת נמי לא בעו פנים חדשות כמבואר בפוסקים, ורק סעודה ג' של שבת צריכה פנים חדשות, נמצא נשארו יו"ד סעודות דבעי פנים חדשות בכל סעודה איש א' והוי ליה ב' מקהלות יו"ד לפעם הראשון ועוד יו"ד להוסיף פנים חדשות בכל פעם".

איז די שאלה, אז ס'איז דא א פנים חדשות א רביצין וואם איז נישט געווען ביי די חתונה, צי מ'קען זאגן פנים חדשות.

רבינו: דאם זאגט דאך דער חתם סופר אז יא.

מחותנו האדמו"ר מלינסק שליט"א: עם מוז זיין א אשת חבר דוקא?

דומ"ץ קרית יואל: ניין, א אשה חשובה, צי א מומע.

רבינו: ער זאגט נישט קיין אשה חשובה אויך נישט, נאר אז מ'איז 'מרבים הסעודה לכבודו', במילא קען לכאורה זיין אפילו סתם א קרובה אין די משפחה וואם מ'איז מרבים הסעודה לכבודה.

דומ"ץ קרית יואל: בקיצור, ס'איז די זעלבע ווי א ביי א מאן.

רבינו: ער זאגט 'אפילו אשה ועבד וקטן', אפילו א קטן, א קינד.

דומ"ץ קרית יואל: יא, אפילו א יונגעלע קען מען נוצן פאר פנים חדשות.

האדמו"ר מלינסק: א קטן היודע למי מברכין קען מען דאך אויך מצרף זיין לזימון (שו"ע סי' קצ"ט ס"י).

רבינו: דער מחבר זאגט אזוי, אבער דער רמ"א זאגט אז מ'קען נישט.[8]

דומ"ץ קרית יואל: די שאלה איז וואם מ'טוט הלכה למעשה? צי מ'קען זיך פארלאזן דערויף צו נוצן א אשה אדער א קטן פאר פנים חדשות.

רבינו: בפשטות אין שולחן ערוך שטייט דאך נישט אז ס'דארף זיין ביי פנים חדשות דוקא א גדול.[9]

ס'איז דא א ריטב"א אין מס' כתובות (ז:), ער זאגט יא אז פנים חדשות קען נישט זיין נאר וועמען מ'קען מצרף זיין צו ברכת החתנים.[10] במילא לויט דעם איז א אשה אויך נישט. אזוי קומט אוים לכאורה.

---

8 וז"ל המחבר שם: "קטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מברכין, מזמנין עליו ומצטרף בין לשלושה ובין לעשרה". ומוסיף עלה הרמ"א: הגה ויש אומרים דאין מצרפין אותו כלל עד שיהא בן שלש עשרה שנה, דאז מחזקינן לה כגדול שהביא שתי שערות וכן נוהגין ואין לשנות".

9 כן נראה מסתימת לשון השו"ע בסי' ס"ב, דלעניין ברכת נישואין כתב בסעי' ד' דבעינן עשרה גדולים בני חורין, ולגבי ענין פנים חדשות בסעי' ח' לא הזכרו תנאים אלו.

10 וז"ל שם: "לאו בת הכי היא אע"פ שהיא חשובה שאין פנים חדשות אלא למי שראוי להמנות בעשרה של ברכת חתנים".

דומ"ץ קרית יואל: יא, דער פתחי תשובה (סי' ס"ב סק"ד) ברענגט אויך אזוי פון ספר זכור לאברהם.

ס'איז אינטערסאנט דער חתם סופר.

רבינו: יא, ס'איז נאך מער א חידוש וואס ער זאגט אז מ'קען מצרף זיין אפילו א קטן, א יונגעלע, ער איז דאך נישט קיין בר חיובא, ס'איז נישט חל אויף אים דער חיוב פון די ברכות, דער חתם סופר זאגט אז מ'קען אים נוצן פאר פנים חדשות אויב מ'איז 'מרבים המעודה לכבודו', א חידוש.

אז מ'רעדט פון מרבה זיין א מעודה לכבודו. דער טאטע ז"ל האט דערציילט אז דער שינאווער רב (הגה"ק מרן הדברי יחזקאל ז"ל) איז אמאל געווען אין סיגעט, און אין סיגעט איז געווען ר' נפתלי האלפערט, ער איז געווען פון די ראשי הקהילה צוזאמען מיט ר' משה ארי' פריינד (בנו של הרה"צ ר' יהושע מקראלי ז"ל ואביו של הגה"ק מאנסאד ז"ל), זיי זענען געווען דעם ייטב לב'ס צוויי גענעראלן אין שטאט, ר' נפתלי איז געווען מער א עושר פון ר' משה ארי', ער איז נישט געווען אזא עושר ווי די כהנישע'ע (משפחת נכבדים ונגידים בעיר בשם כהנא),[11] אבער ער איז אויך געווען א גביר, און ווען דער שינאווער רב איז געווען אין סיגעט איז דער ציעשנובער רב (בנו הגה"ק רבי שמחה ישכר דוב ז"ל בעל דברי שמחה) נאך געווען א אינגל, איז ער מיטגעקומען מיט'ן פאטער קיין סיגעט, האט דער ר' נפתלי געזאגט פארן שינאווער רב אז ער וויל מאכן א סעודה לכבודו ביי זיך אינדערהיים, און דער שינאווער רב זאל מוחל זיין אריבער קומען צו אים, מ'האט עס געפרופן 'א אנבייס' אזוי האט מען געפרופן א וואבעדיגע סעודה, און דער שינאווער רב האט נישט געהאט קיין חשק צו גיין, און ביי דעם ר' נפתלי איז אבער געווען א כבוד אז דער שינאווער רב זאל זיין ביי אים אין שטוב, און ער האט מפציר געווען ביים שינאווער רב. האט ער אים געזאגט, ווייסטו וואס, איך האב דא מיין זוהן – דער ציעשנובער רב וואס איז נאך געווען דעמאלטס א יונגל – האט אים דער שינאווער רב געזאגט נעם מיין קינד, האט ער מסכים געווען, און ער האט אים אהיים געמוזט דעם זוהן פונעם שינאווער רב צו די סעודה, און ער האט אים געזעצט אויבן אן, און אזוי מכבד געווען מיט אלעם, נאכדעם וואס מ'האט געענדיגט די סעודה זאגט אים ר' נפתלי – איך וויל דיר געבן א מתנה אז דו זאלסט געדענקען אז דו ביסט געווען ביי מיר אין שטוב, און ער האט אים צוגעטראגן צום 'זילבער שענקל' דארט זענען געלעגן די זילבערווארג, בעכערלעך און טעצלעך, און נאך זילבער שטיקלעך, און ר' נפתלי זאגט אים ער זאל זיך אויסווילן איין חפץ וואס ער וויל נעמען, זאגט ער 'איך דארף נישט', הייבט ער אים אהן צו וועיזן א שיינעם בעכער און א צוויטע זאך, און ער זאגט 'ניין איך דארף גארנישט', און ר' נפתלי זאגט אים איינמאל און צוויי מאל, קוק איך וויל דיר געבן א מתנה, און ער האלט זיך ביי זיינעם 'איך דארף נישט', שוין איז נישט.

ווען מ'האט געענדיגט די סעודה, האט ר' נפתלי געזעמען א פיאקער און האט אים צוריק געפירט צו די אכסניא וואו דער שינאווער רב איז געווען, און ער זאגט פארן שינאווער רב איך האב אים געמאכט א סעודה, און אים שיין מכבד געווען, אבער איך וויל זאגן פארן רבי'ן אז ער איז א בטלן, פרעגט ער אים דער שינאווער רב, מיט וואס איז ער א בטלן, זאגט ער, איך האב אים געוואלט געבן א מתנה א שיינעם זילבערנעם חפץ, און ער וויל נישט נעמען, פרעגט דער שינאווער רב פון זיין זוהן, פארוואס האסטו דאס נישט געוואלט נעמען, זאגט ער 'וויל איך דארף נישט', זאגט דער שינאווער רב 'ער איז גארנישט קיין בטלן, ער איז געראטן, ער דארף נישט', אז ער דארף נישט נעמט ער נישט.

האדמו"ר מלינסק: ווי אלט איז ער געווען דעמאלטס דער ציישענובער רב?

רבינו: א יונגל, איך וויים נישט ווי אלט ער איז געווען דעמאלטס, אבער ער איז געווען א הייליג קינד, א קדוש מרחם. ער איז שוין דעמאלטס אלס קינד געווען א חתן ביים בעלזער רב.[12]

האדמו"ר מלינסק: ר' נפתלי איז דאך געווען א בעלזער חסיד.[13]

---

11 הלא המה משפחת כהנא המפורסמת מעיר סיגוט שהיו בעלי בתים נכבדים ונגידים, וברבות הימים בעת הטיילונג פרצה מריבה גדולה ביניהם ובין ראשי הקהילה דשם, ונלחמו עם מרן הייטב לב, ואז התקיימה הדין תורה המפורסמת כאשר כל צדיקי הדור היו מעורבים בה, והמשפחה הנ"ל יסדו אז קהילת הספרדים לעצמם בעיר סיגוט, וכפי שכתב הרה"ק רבי הערצקא'לע מראצפערט ז"ל נגדם במכתב 'והכהנים אל יהרסו לעלות ההרה'....

12 כי בשנת תרמ"ג מיד לאחר שהגיע לעול התורה והמצות כבר נתארס עם הרבנית פריידא בתו של הרה"ק מהר"י מבעלוא ז"ל, וכעבור ג' שנים בעש"ק פר' ויגש שנת תרמ"ו התקיימה הנשואין בבעלוא.

13 עיי' בס' ומשה היה רועה (ח"א) מה שסיפר מרן רביה"ק בעל הבר"מ ז"ל מביקורו בהיכלו של הרה"ק מהר"א מבעלוא ז"ל בעיר פעסט, ובתוך הדברים סיפר: להרה"ק מבעלוא היתה עבודה גדולה בשעת אכילת הדגים בשב"ק, ובאותה שבת בשעת השולה"ט, סובב א"ע למרן ז"ל, ושאלו, זענטער רב אין סיגעט איז דא א טייך?, ענהו מרן, יא, שאלו

רבינו: יא, ר׳ משה ארי׳ אויך, ביידע זענען געווען בעלזער חסידים. און זיי זענען געווען דעם ייטב לב׳ס געזערעלער. ווען דער ייטב לב איז געקומען קיין סיגוט, איז ר׳ משה ארי׳ אים נישט געגאנגען מקבל פנים זיין. ער איז געווען א בעלזער חסיד. שפעטער, איז ער געווארן א חסיד. האט ער געזאגט פארן ייטב לב, רבי, כ׳בין אייך נישט ׳אקעגן געגאנגען׳, און כ׳וועל אייך נישט ׳אקעגן גיין׳... אזוי האט ער אים געזאגט אזא ווערטל.

האדמו״ר מלינסק: דער טאטע ז״ל (רביה״ק הברך משה) האט מיר געזאגט אז ר׳ נפתלי האט עם געזאגט, ׳איך וועל אייך נישט אקעגן גיין...׳, אבער די נגידים וואס זענען יא אקעגן געגאנגען דעמאלטם ביים קבלת פנים זיי זענען שפעטער יא געווארן קעגן אים...

רבינו: ס׳איז געווען אזוי, דער ייטב לב האט געהאט סוף יארן עגמת נפש אין די שטאט, אין סיגוט, ער האט געהאט גרויסע עגמת נפש דארט, מתחילה האבן די כהני׳שע אים געברענגט קיין סיגוט, און דער ראש הקהל ר׳ משה ארי׳ איז נישט געווען אזוי דערפאר, ער איז נישט אזוי מיטגעשטאנען, אבער במשך הזמן האט זיך דער מצב געטוישט, אזוי איז דאך דער סדר העולם וויזוי זאכן דרייען זיך, און סוף ימיו איז געווען די מעשה פארקערט, אזוי וויי דער ייטב לב האט עם אמאל ארויסגעברענגט.

ס׳איז געווען אזוי, אין מונקאטש האט מען געוואלט אויפנעמען א רב, האבן זיי געשיקט א דעלעגאציע צום ייטב לב אז זיי ווילן אים אויפנעמען אלס רב אין מונקאטש, און ער האט זיי אפגעזאגט, האט מונקאטש געשיקט א גרעסערע און א שענערע דעלעגאציע, שלוח שרים רבים ונכבדים, אים צו צוריעדן און פראבירן משכנע זיין אז ער זאל יא קומען קיין מונקאטש, אבער ער האט נישט געהאט קיין חשק, בתוך הדברים האבן זיי אים געזאגט, ׳רבי, דער רבי זאל קומען קיין מונקאטש, די גאנצע שטאט וואלט אויפן רבין׳, אזוי האבן זיי אים געזאגט צוויישן די וועלטער, אז די גאנצע שטאט וויל ער זאל קומען דארט וועלן רב, האט ער געענטפערט ׳אויב אזוי וויים איך נישט צו גיין׳, אזוי האט ער געענטפערט.

האט ער געזאגט אזוי, ׳ווען איך בין געקומען קיין סיגוט, האבן מיך די כהני׳שע אויפגענומען, די כהני׳שע האבן מיך מקבל פנים געווען, און ר׳ משה ארי׳ איז ניטאמאל געקומען דארט צום קבלת פנים שלום זעבן, צום סוף האט זיך עם איבער געדרייט, די כהני׳שע זענען געווארן די שונאים, און ר׳ משה ארי׳ איז מיר א גוטער פריינד, במילא אז איר זאגט אז די גאנצע שטאט וואלט מיך אפ, נו ווער וועט מיר נאכדעם וועלן א גוטער פריינד? פארדעם גיי איך נישט קיין מונקאטש׳.....

רבינו נתכבד בברכת לחיים

רבינו: דער דיין האט נאכגעזאגט א חתם סופר, כ׳האב אויך אן אינטערעסאנטן חתם סופר, עם איז מיר אויסגעקומען די וואך צו רעדן אביסל פאר די בחורים, בדברים העומדים על הפרק,[14] האב איך אויף דעם

הרה״ק מבעלזא, עס איז דארט דא פיש ?, ומרן השיב לו שאכן כן הוא, שאלו שוב הרה״ק מבעלזא גרויסע פיש? ענהו, יא,

נענה ואמר הרב מבעלזא בזה״ל: ביים זיידן דער מיטעלער בעלזער רב איז געווען א מעשה פלא הפלא ופלא, פלאי פלאים, וסיפר שאל זקנו הרה״ק ר׳ יהושע מבעלזא זיעל היה נוסע חסיד בשם הרה״ח ר׳ נפתלי האלפערט ז״ל שהוא היה מראשי הקהילה בסיגעט, כל שנה בחג השבועות היה ר׳ נפתלי מביא לזקני ז״ל דג לאקס [סעמא״ן בלע״ז] מהנהר שליד העיר סיגעט, פעם אחת אירע שהדייגים בעירו לא הספיקו לדוג עבור ר׳ נפתלי את דג הלאקס טרם צאתו לנסוע לבעלזא, ובאותה שנה צדו הדייגים בעיירה בעלזא דג גדול, וכאשר חשבו מי יקנה מהם דג גדול כזה, עלה בדעתם מסתמא בחצרו של הרבי יקנו את הדג, וכך הוה.

ובשבועות בעת ערוכת השלחן קרא זקיני לר׳ נפתלי ואמר לו, נפתלי נפתלי, אם אתה לא הבאת דג, אזי הדגים באים אלי מעצמם... ע״ש.

---

14 ונעתיק כאן קטע מתוך דרשת פתיחת הזמן אשר דרש מרן שליט״א ביום ג׳ באותו שבוע, פ׳ וירא, לפני תלמידי המתיבתא, דברים קילורין לעיתים בענינים העומדים על הפרק:

"...כ׳וויל אביסל רעדן צו בחורים, מ׳זאל אביסל פארשטיין וואס איז דאס ענין דא. דאס בית המקדש איז חרוב געווארן, דאס ערשטע בית המקדש און דאס צווייטע בית המקדש. פארוואס איז חרוב געווארן דאס בית המקדש? וויסט יעדער איינער, ומפני חטאינו גלינו מארצינו און ס׳איז געווען א חורבן בית המקדש. וואס האט גורם געווען דעם חורבן בית המקדש, די גמרא ברענגט אראפ (יומא ט: שבת קיט:) מ׳האט געזינדיגט ליידער עוונות קשים, שוועדע עבירות, עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים און חילול שבת, די ארגסטע עבירות נעבעד האט מען עזינדיגט, מ׳האט נישט געקענט עומד זיין דעם שוועדן יצר הרע, און דאס האט גורם געווען דעם חורבן בית המקדש.

דער חורבן בית המקדש פארשטייט יעדער איינער איז געווען א גזירה מן השמים, דער נביא ירמיה הנביא איז מקונן אין מגילת איכה אויפן חורבן ביהמ״ק, זעהט מען דארט אז ער איז מקונן אויף צוויי זאכן, ער איז מקונן אויפן ביהמ״ק וואס איז חרוב געווארן, און ער איז מקונן אויפן כלל ישראל אויך, בפרט איינעם פערטן קאפיטל, ׳טובים היו חללי חרב מחללי רעב׳ (איכה ד, ט), ווי ער באוויינט אזוי די חללים, די אידן וואס זענען אומגעקומען דורך די רשעים, דורך נבוכדנאצר וחבריו ביים ערשטן חורבן הבית, און דורך טיטוס הרשע וחבריו ביים צווייטן חורבן.

האט שוין עמיצער אריין געטראכט, ווער זענען געווען די חללים? - די וואס האבן געזינדיגט דעמאלטס אסאך, די וואס האבן גורם געווען דעם חורבן ביהמ"ק! אוודאי ס'איז געווען ערליכע אידן אויך, אבער זיי זענען אויך געווען פון די חללים, און דער נביא איז מקונן אויף ביידע.

א איד וועט ער ווערט גע'הרג'ט דורך א גוי, איז עס א אנדערע מין, די שכינה הקדושה איז זיך מצער, צי ווייל ס'איז מיתתו כפרתו, איך גיי נישט אריין יעצט וואס דער ענין איז, אבער הקב"ה איז זיך מצער בצרתן של ישראל, אפילו וועט ער איז געווען חייב מיתה, די מצוה פון 'קבור תקברנו' (דברים כא כג) שטייט דייקא ביי מיתת בית דין, אפילו בית דין האט אים גע'הרג'ט, [דאס איז שוין א אנדערע זאך, וועט א גוי הרג'ט א איד איז עס א אנדערע זאך].

וועט מ'קוקט אריין אין פסוק ביי די מלחמה פון עמלק, 'ויזנב בך כל הנחשלים אחריך' (דברים כה, יח), ווער זענען זיי געווען? - די וואס די ענים האבן אויסגעשפיגן. וועמען האבן די ענים אויסגעשפיגן? דאס איז געווען די וואס האבן געהאט דעם פסל מיכה, און אויף דעם זאגט דער פסוק 'זכור את אשר עשה לך עמלק', וועט עמלק דער רשע הרג'ט א איד איז א אנדערע זאך.

הקב"ה איז זיך מצער בצרתן של ישראל, און אז הקב"ה איז זיך מצער דארף זיך יעדער איד מצער זיין, אלעס איז טאקע גזירות מן השמים, ס'איז דא אבער א ידיעה און א בחירה, ס'איז צוויי בחינות, ס'איז צוויי זאכן.

האב עמיצער אריין געטראכט ביי די צווייטע וועלט'ס קריג וואו עס זענען ג'ע'הרג'ט געווארן זעקס מיליאן אידן, האט עמיצער אריין געטראכט ווער זענען געווען די זעקס מיליאן אידן? צי זענען די זעקס מיליאן אידן געווען שומרי תורה ומצוות? ס'איז א וויטאג צו זאגן, ס'איז אביסל א בושה, רוב פון די זעקס מיליאן אידן זענען ליידער נישט געווען קיין שומרי תורה ומצוות, דאס איז דער מציאות, מ'ווייסט דאס נישט היינט די היסטאריע פון כלל ישראל, אבער איך זאג אייך אז רוב - נישט סתם א רוב, נאר א גרויסער רוב, [כ'וויל נישט אריין גיין אין פראצענט, אבער זייער א גרויסער רוב]. זעקס מיליאן אידן זענען ג'ע'הרג'ט געווארן, מ'זאגט 'השם יקום דמם' פאר אלע זעקס מיליאן אידן.

דא האט פאסירט מ'האט ג'ע'הרג'ט ל"ע פערצן הונדערט אידן, כ'וויס און יעדער איינער ווייסט ס'זענען געווען דארט מחללי שבתות, די וואס די תורה הקדושה זאגט אויף זיי 'מחלליה מות יומת' (שמות לא, יד), יא, מחלליה מות יומת, אמת, אבער א גוי האט זיי ג'ע'הרג'ט דארף מען עס אנדערש אנקוקן, מיט אן אנדערן בליק, 'הרגינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום' גייט אריף אויף אלע אידישע קינדער וואס זענען געהרגט געווארן דורך רשעים פון עמלק אהן, אלע אידישע קינדער הי"ד.

עס איז דא א דרשה פונעם פעטער ז"ל אין די קריגס צייטן, (דרשה לפני קריה"ת שב"ק פ' תשא שנת ת"ש לפ"ק בעיר זענטא יצ"ו) לגבי די הצלה פון פלוטים פון פוילן, זאגט ער דארט, אז ס'איז א חוב מציל צו זיין די פליטים, אפילו די וואס זענען נישט קיין שומרי תורה ומצוות, און ער באנוצט זיך מיט דעם לשון 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' (סנהדרין מד.), ער באנוצט זיך מיט דעם מאמר חז"ל (הגיא לו נדפסה בקונטרס חידושי תורה במסיבות להחזקת המוסדות ח"א עמ' תרכ"ו).

געטראפן א חתם סופר, ער זאגט עס אין צוויי פלעצער, איינם איז אין דרשות חתם סופר אויף שבת זכור,[15] און איינם אין תורת משה סוף פרשת בשלח,[16] ביי די פרשה פון ויבוא עמלק.

כ'געדענק וועט ס'איז געווען די זעקס טאג'יגע קריג (בשנת תשכ"ז), ס'איז נעבעך געפאלן דעמאלטס אידן, דער פעטער ז"ל האט זיך זייער מצער געווען אויף אלע געפאלענע, דאס דארף מען צו וויסן. ס'איז דעמאלטס געווען א יום תפילה וועט ס'גדעגקט, האט ער דעמאלטס געזאגט, מ'דארף מתפלל זיין פאר די הצלה פון אידישע נפשות, און נישט פאר די הצלחה פון די ציונים, אזוי האט ער דעמאלטס געזאגט פאר ר' סענדער דייטש'ן (ראה"ק ומנהל המוסדות, ממקורבי רביה"ק ז"ל) וועט ער האט אים געפרעגט, האט ער קלאר געענטפערט מ'זאל מתפלל זיין פאר די הצלה פון אידן, אבער נישט פאר די הצלחה פון ציונות.

און וועט מ'האט אים געפרעגט ווי אזוי קען דאס זיין? האט ער געזאגט, הקב"ה איז א כל יכול, פאר'ן אויבערשטן געט מען נישט קיין עצות, דער אויבערשטער איז א כל יכול!"

[וע' בדברי רביו"ל מש"כ בתוך ההקדמה לספרו הק' על הגאולה ועל התמורה, וגם דבריו הק' מה שאמר בס"ג בהעלותך תשכ"ז לפ"ק].

15 וז"ל בדרשות חת"ס שם: "וזה אני חושב פירוש הקרא בפרשת עמלק 'צא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה אלקים בידי', הנה תיבת 'מטה אלקים בידי' מיותר, מה לי אם יהיה בידו מטה זה או אחר רק שיתפלל, אבל הענין כך, כי לפי הנחתינו יש לדקדק מה טעם הרעיש העולם כל כך במלחמת עמלק, הלא לא הי' יכול להכנס לפנים מהענן, רק אותן שפלט הענן שבטו של דן שהיה פסלו של מיכה עמם (ילקוט סו"פ כי תצא), ואם כן דין שיהרגו ע"י עמלק לבער הקוצים מן הכרם. וכן שמעתי מרבים מבני עמינו האומרים על אחינו אנשי הצבא הקוצים מתבערים מן הכרם, ושרו להו מרייה כי לו ניח דיתבי בתוונא דליבא ויודעים כי הם קוצים חס ושלום וטוב שיתבערו, אבל לא על ידי אנשים אשר לא מבני ישראל המה, כי אם או בידי שמים כאשר היה בימי אפילה, או שיומסר דינם לבית דין של מטה וידונם, וחלילה להמיתם בידי אינם נימולים, והנה הדן אותם החייבים מיתה לשמים יאמר עליו שיש בידו מטה אלקים, כדכתיב בסנחריב (ישעי' י, ה) ומטה הוא בידם זעמי. וזה שאמר משה 'צא הלחם עם עמלק' פירוש צא מהענן והלחם ושלא תאמר מה אכפת לי לצאת משום אותן שפלטם הענן הלא טוב לבער הקוצים, על זה אמר 'מחר אנכי נצב על ראש הגבעה' להתפלל שיהיה מטה אלקים בידי, שיומסרו לידי להרוג המחוייבים ולא בידי עמלק. על כן חלילה לכם אחיי להסיר מעל לבבכם צרת אחינו הנתונים בשביה".

16 וז"ל: "צא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידי, יש לפרש דהנה לא נפחדו ממלחמת עמלק, כי אם אותן שפלטתן הענן, כפרש"י (פ' כי תצא) חסרי כח מחמת חטאם שהיה הענן פולטן דעליהם שלט, שבטו של דן שהיה פסלו של מיכה ביניהם ונתחייבו מיתה לשמים, ואם כי לא נמסרה לבית דין כי לא היו עדים והתראה, מכל מקום משמים מסרוהו למלכות עמלק, דדין ארבע מיתות לא בטלו, ומעתה אין טעם להזדרז להלחם נגד עמלק, אך האמנם ראוי לכל גודר

שטעלט זיך דער חתם סופר, וואס איז דער פראבלעם מיט עמלק, די אידן האבן געהאט א עמוד הענן, אלע אידן זענען געווען ארום געגומען מיט די עננים, ער האט נישט געקענט צוקומען, איז דאך דאס נאר געווען פאר די שוואבע אידן וואס איז 'פלטם הענן', זיי האבן דאך געהאט דעם פסל מיכה, אזוי פרעגט דער חתם סופר, נו יבוא בעל הכרם ויבער את הקוצים, וואס איז דער פראבלעם אז עמלק איז געקומען צו זיי. זאגט ער, יא אבער נאר וועז דער אויבערשטער איז זיי מעניש, אזוי ווי ביי שלשת ימי אפילה, אדער דורך מיתת בית דין, און נישט דורך א גוי.

דומ"ץ קרית יואל: דער רמ"א איז יורה דעה ברענגט אזוי, אז אפילו אויפ א מומר איז אין מתאבלין, אבער וועז ער איז נהרג ע"י גוי איז מתאבלין עליו, אזוי ברענגט דער רמ"א אין צוויי פלעצער, ווייל מיתתו איז א כפרה, ווייל ער איז גע'הרג'ט געוואָרן דורך א גוי, אפילו א מומר. ס'איז א דין אין שולחן ערוך.

א' הנוכחים: אין סי' שמ"ה.

רבינו: דער רמ"א איז אין סי' ש"מ.[17]

דומ"ץ קרית יואל: יא, אין צוויי פלעצער זאגט ער עס, אין סימן שמ"ה און אין סימן ש"מ, דארט אין ש"מ זאגט אויפ דעם דער ש"ך אז אפילו ביי מיתת בית דין איז עפעס אנדערש.

רבינו: דעם טעם אז מיתתו איז א כפרה דאס זאגט דער ש"ך (סק"ט) דארט. דער טורי זהב (סק"ג) זאגט אויך אזוי דארט. אבער עכ"פ דער חתם סופר זאגט דאס ביי עמלק, אז וועגן דעם איז זכור את אשר עשה לך עמלק, ווייל ס'איז געווען דורך א גוי.

דער מקור איז א גמרא אין סנהדרין (מז.).

דומ"ץ קרית יואל: יא, די גמרא זאגט דאס דאך אין סנהדרין (מז:) ביי נהרג ע"י עכו"ם. אויפ צוויי פלעצער אין די גמרא, לגבי חיוב אבילות, ביי א מומר זאל מען נישט מתאבל זיין, אבער נהרג ע"י עכו"ם מתאבלין עליו.

רבינו: אפילו וועז ער האט נישט תשובה געטוהן, און מ'האט אים גע'הרג'ט אלץ מומר.

דומ"ץ קרית יואל: דאס רעדט אויך אוים דער ש"ך, איינם וויל זאגן דער ש"ך אז וועגן דעם ווייל לכאורה האט ער תשובה געטוהן. און דער ש"ך זאגט צו אז נישט דאס איז דער טעם, נאר ווייל מיתתו איז כפרתו, אז א גוי האט אים גע'הרג'ט ווערט אים מכופר די עבירות. דער ש"ך זאגט בפירוש אז נישט וועגן דעם ווייל לכאורה האט ער תשובה געטוהן.[18]

לכאורה דאס איז דער מקור פון דעם חתם סופר.

רבינו: קען זיין, ער צייכנט דאס אבער נישט צו.

אבער אזוי זאגט דער חתם סופר, אויפ צוויי פלעצער זאגט ער עם.

דומ"ץ קרית יואל: אזוי האט דער רבי אריין געצייכנט אין די חידושי תורה (בקונטרס חידו"ת אצל מסיבות להחזקת המוסדות ח"א עמ' תרכ"ו), ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, דאס איז נאר וועז ער איז א ישראל, אבער נישט וועז ער איז א מומר. אבער אין רמ"א שטייט אפילו אויב ער איז א מומר.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט זיך באגוצט מיט דעם מאמר חז"ל.

דומ"ץ קרית יואל: יא, כ'האב דאך געהערט ווי דער רבי האט דאס געזאגט פאר די בחורים.[19] אונז האמיר אלעם

---

17 וז"ל הרמ"א שם: "י"א שמומר שנהרג בידי עובד כוכבים מתאבלים עליו (הגהת אשיר"י פרק א'מ ואי"ז) וכן מומר קטן שהמיר עם אביו או אמו דהוי כאנוס (מרדכי ה"א בשם ר"י ומיאו ב"י סימן שמ"ה)".

גדר להציל עמו מיד אויביהם ולהתפלל אל ה' שיגלה החוטאים בעוון שיענשו בידי ישראל, ולא על ידי שונאיהם.

וזה היתה תפלת יהושע במעלת עכן עד שהודיעו הקב"ה על ידי גורל מי הוא החוטא והמיתו והענישו, והנה כי כן כבר ראוי היו אלו להנצל מעמלק עד אשר יתן מהשי"ת רשות לבית דין ישראל להעניש וזה הבטיח משה ליהושע שיצא וילחם בעמלק כי עתיד הוא להתפלל אל ה' שיתן משה אלקים בידו להעניש החוטאים ולא יתן מטהו ביד הרשעים העמלקים".

18 וז"ל הש"ך שם: "מתאבלים עליו. דחזקה שהרהר בתשובה עכ"ל בעטרת זהב (הלבוש), ולא דק, דא"כ כ"ש נהרג ע"פ ב"ד, והטעם הוא בהגהת אשר"י וא"ז שם, דכיון שנהרג ה"ל כפרה והיינו כדאי' בש"ס דכיון דשלא כדין מיקטל ה"ל כפרה, ועיין עוד לקמן סי' שד"מ מדינים אלו".

19 ונעתיק 'אמרות טהורות' מתוך שיעור תהלים שדרש מרן שליט"א לפני תלמידי הישיבה, באותו יום, יום ה' וירא, בהיכל המתיבתא הק' בקרית יואל יצ"ו:

...עס איז מיר אויסגעקומען די וואך צו רעדן פאר די בחורים פון האקעלע ענינים, איך האב געטראפן א דרשות חתם סופר, און כ'האב געמאכט א ברכה 'ברוך שכיוונתי'.

איך וועל נאכזאגן די ווערטער פונעם חתם סופר, דער חתם סופר אין די דרשות אויף פרשת זכור, אין די אלטע דפים איז עס דף קפ"ז עמוד א', שטעלט זיך דער חתם סופר אזוי, כ'וועל נאכזאגן לשו"ק: 'יש לדקדק מה

טעם הרעיש העולם כל כך במלחמת עמלק, וואס איז אזא גרויסע איבערקערעניש מיט מלחמת עמלק, "הלא לא יכול להיכנס לפנים מהענן", ער האט דאך נישט געקענט אריין גיין אינעם ענן, ס'איז דאך גענוגן דער עמוד הענן, "רק נלחם עם אותם שפלט הענן", ער האט זיך נאר געשלאגן מיט די וואס פלטן הענן. נו וואר איז דאס גענוגן? זאגט ער, "שבטו של דן שהיה פסלו של מיכה עמם", אזוי ווי ס'שטייט אין ילקוט (סו"פ כי תצא), אז דארט איז גענוגן דער פסל מיכה, "ואם כן דין שיהרגו ע"י עמלק", איז דאך בדין אז זיי זאלן ג'הרג'ט ווערן דורך עמלק, "לבער הקוצים מן הכרם", וואלט דאך אזוי געדארפט זיין אז זיי זאלן ג'הרג'ט ווערן דורך עמלק, "וכן שמעתי מרבים מבני עמינו האומרים על אחינו אנשי הצבא הקוצים מתבערים מן הכרם", אזוי זאגט דער חתם סופר "ושרו להו מרייה כי לו נעים דיתבי בתוונא דליבא ויודעים כי הם קוצים חס ושלום", עס איז אמת אז זיי זענען קוצים, "וטוב שיתבערו", און ס'איז גוט אז זיי זאלן נתבער ווערן, זיי זאלן אומקומען, ענדיגט ער, "אבל לא על ידי אנשים אשר לא מבני ישראל המה", אבער נישט דורך גוים, "כי אם או בידי שמים" נאר בידי שמים "כאשר היה בימי אפילה", אזוי ווי ס'איז גענוגן אין די ששת ימי אפילה [במצרים] וואס זיי זענען דעמאלטס אויסגעשטארבן, "או שיומסר דינם לבית דין של מטה וידונם", אדער ס'זאל אנקומען צו א בית דין וידונם, "וחלילה להמיתם בידי אינם נימולים", חלילה זיי זאלן שטארבן דורך גוים.

במילא זאגט ער, טייטשט ער שוין אויס דארט אין פסוק "צא הלחם עם עמלק ושלא תאמר מה אכפת לי לצאת משום אותן שפלטם הענן הלא טוב לבער הקוצים", זאגט ער "מחר אנכי נצב על ראש הגבעה להתפלל שיהיה מטה אלקים בידי", זיי זאלן ג'הרג'ט ווערן דורכן בית דין, "ולא בידי עמלק, על כן חלילה לכם אחיי להסיר מעל לבבכם צרת אחינו הנתונים בשביה".

דאס איז אויף אין פלאץ. און אויף א צווייטן פלאץ זאגט דער חתם סופר אין תורת משה פרשת בשלח, אויף לגבי מלחמת עמלק, זאגט ער אויך די זעלבע זאך "יש לפרש דהנה לא נפחדו ממלחמת עמלק", מ'האט נישט מורא געהאט פון עמלק, "כי אם אותן שפלטתן הענן, אזוי ווי רש"י זאגט (בפ' כי תצא) "חסרי כח מחמת חטאם שהיה הענן פולטן דעליהם שלט". ווער איז דאס גענוגן? "שבטו של דן שהיה פסלו של מיכה ביניהם ונתחייבו מיתה לשמים", זיי זענען באמת מחוייב געווארן מיתה, "ואם כי לא נמסרה לבית דין כי לא היו עדים והתראה", ס'איז נישט גענוגן קיין עדים והתראה האט מען זיי נישט געקענט הרג'ענען, "מכל מקום משמים מסרוהו למלכות עמלק", פון הימל האט מען עס איבער געגעבן פאר עמלק, ווייל "דדין ארבע מיתות לא בטלו", ס'איז טאקע נישטא קיין ארבע מיתות בית דין, אבער ס'איז דא דער דין פון ארבע מיתות בית דין, אזוי ווי די גמרא זאגט אין כתובות דף ל', "ומעתה אין טעם להזדרז להלחם נגד עמלק", פארוואס דארף מען גיין מלחמה האלטן מיט עמלק? "אך האמנם ראוי לכל גודר גדר", עס איז ראוי פאר יעדן גודר גדר, "להציל עמו", מציל צו זיין זיין פאלק, "מיד אויביהם ולהתפלל אל ה'", מתפלל זיין צום אויבערשטן, "שיגלה החוטאים בענין שיענשו בידי ישראל", זיי זאלן נענש ווערן דורך א ישראל, דורך א בית דין "ולא על ידי שונאיהם". בקיצור דאס זאגט ער, אזוי טייטשט דער חתם סופר דארט.

איך האב נישט געהאט געזעהן דעם חתם סופר - כ'זאג אויס דעם אמת - כ'האב נישט געזעהן דעם חתם סופר בעפאר, כ'דאנק דעם באשעפער מיטגעהאלטן..., ביידע דרשות...[20] דער רבי האט געזאגט "ברוך שכוונתי"...

רבינו: אבער דער חתם סופר ברענגט דאס אזוי ביי עמלק. ס'איז געווען דארט פסל מיכה, ממש עובדי עבודה זרה. ער ברענגט צו דעם ילקוט אז דארט איז געווען פסל מיכה, עובדי עבודה זרה.

האדמו"ר מלינסק: מ'קען ברענגען א יורה דעה צו זעהן דעם לשון הש"ך.

דומ"ץ קריית יואל: [בצחות] כ'מיין אז דא (באולם השבע ברכות) איז נישטא קיין שולחן ערוך, אבער דער גאנצער עולם קען עם שוין אויסנווייניג, יעצט נאך די דרשה....

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן אסאך תענוג ונחת ביי אלע קינדער און אייניקלעך.

ואיחל רבינו להחתן: לחיים חתן, דער אויבערשטער זאל העלפן הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן מיט נחת און שמחה עד זקנה ושיבה.

ואיחל רבינו להאדמו"ר מלינסק: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן, אסאך תענוג ונחת, מ'זאל קענען זיצן על התורה ועל העבודה מיט הרחבת הדעת, און מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו לחיים לכל המחותנים ולכל העם הנאספים ויצא רבינו במחול לצדיקים עם החתן והמחותנים

"ברוך שכיוונתי", כ'האב נאכגעזאגט דעם רעיון, די מעשה מיטן פסל מיכה, מדעתיה דנפשיה, און כ'האב מכוון געווען צום דעת גדול פונעם הייליגן חתם סופר.

דער מקור איז - יעצט אביסל וועגן די הלכה - איז אינטערסאנט אין הלכות אבילות, אין דריי פלעצער, אין יו"ד סימן ש"מ, שמ"ה, און סימן שע"ו, לגבי אבילות, לגבי קדיש זאגן אויף א מומר, שטייט אין שולחן ערוך (סימן שמ"ה סעי' ה) אז א מומר - זאל נישט פארקומען - אין מתאבלין עליו, מ'איז נישט מתאבל, און דער ש"ך (שם ס"ק ט) זאגט ווייל באבוד רשעים רנה, ווען ער שטארבט איז א שמחה, באבוד רשעים רנה. זאגט דער רמ"א, דאס איז נאר ווען ער שטארבט, אבער טאמער ווערט ער ג'הרג'ט דורך א גוי, איז מען יא מתאבל, און מ'דארף זאגן קדיש. און דער ש"ך (ס"ק ט) און דער טורי זהב (ס"ק ג) זאגן פארוואס, ער איז דאך א מומר, וויל אז ער ווערט ג'הרג'ט דורך א גוי איז זיין מיתה כפרתו, דער מקור איז א גמרא אין סנהדרין דף מ"ו, דארט איז דער מקור פון דעם.

במילא דאס וואס מיר האבן געזאגט שטימט מיטן שולחן ערוך, און ס'איז א גרויסע סייעתא די ווערטער פונעם הייליגן חתם סופר.

[20] דרשת פתיחת הזמן של מרן רבינו שליט"א ביום ג' פ' וירא תשפ"ד לפני תלמידי הישיבה, ואח"כ ההוספה ביום ה' וירא תשפ"ד אצל שיעור תהלים בהיכל הישיבה.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

• וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם •

מתוך שיעור תהלים

לפני תלמידי המתיבתא סניף עסק התורה בקרית יואל יצ"ו

יום ו' ערב שב"ק פר' וירא תשפ"ה לפ"ק

◆ חשיבת הלימוד וידיעת עניני מקוואות ◆

איך הער מ'איז ממשיך צו לערנען מקוואות, סתם אזוי וועט מ'רעדט מיט א בחור און מ'הייבט אהן צו זאגן 'השקה' - 'ג' לוגין' - 'המשכה' - 'שאובין', ער ווייסט נישט וואס דאס זאגט, פון וואס מ'רעדט דא. 'טבילה בנהרות', און 'זוחלין', וועט ס'איז 'רבו זוחלין על הנוטפין', ער פארשטייט נישט וואס דאס איז, ס'איז עפעס פראנצויזישע ווערטער, אבער אז מ'לערנט מקוואות זעהט מען וואס דאס מיינט, מ'פארשטייט מ'באקומט אן השגה אין א מקוה, איז טאקע זייער גוט אז מ'איז ממשיך אזוי.

כ'וויל זאגן פאר די בחורים, דאס הייסט מ'לעבט אין אידישקייט, מ'לעבט מיט וואס הייסט א מקוה, א מקוה דאס איז אידישקייט, טהרה במקוה, ווי אזוי מאכט מען א מקוה?, וואס איז א מקוה? מ' סאה, און א מעיין איז בזוחלין, און א מעיין איז בכלשהו, אזוי לעבט מען אין תורה, און אידישקייט.

◆ חמשה הלכות בשחיטה - הלכה למשה מסיני ◆

נו, כ'וויל אייך זאגן, אין בין געווען די וואך א נסיעה, כ'דארף אייך דאס נישט זאגן יעדער ווייסט כ'בין געווען אויף א דרך רחוקה. די וואך אין די סדרה 'ואל הבקר רץ אברהם', אברהם איז אזוי גערופן ס'איז אן ענין. וויל איך געבן אביסל א גרוס, מ'זאל האבן אביסל אן השגה וואס הייסט דאס שחיטה.

וען מ'דארף שחטן א בהמה איז דא הלכות שחיטה, מ'דארף צו שחטן די צוויי סימנים, די קנה און די וושט, איז דא פינעף הלכות אין שחיטה, מ'טאר נישט מאכן קיין 'שהייה', מ'טאר נישט מאכן קיין 'דרסה', מ'טאר נישט מאכן קיין 'הגרמה' 'חלדה' און 'עיקור', די פינעף זאכן איז א הלכה למשה מסיני.

וואס הייסט דאס 'שהייה'? וועט מ'הייבט אהן צו שחטן טאר מען זיך נישט אפשטעלן, אז מ'שחט דארף מען ענדיגן צו שחטן די סימנים אהן א אפשטעל.

מ'טאר נישט דרוקן, דאס מיינט 'דרסה', מ'דארף מאכן א 'הולכה' ביים שחטן, מ'מאכט א 'הולכה' און א 'הבאה'.

מ'טאר נישט מאכן קיין 'הגרמה', דאס מיינט, עס איז דא דער מקום השחיטה וואו מ'דארף צו שחטן פון דא ביז דא, און טאמער שחט מען ארויס פונעם מקום השחיטה (העכער אדער נידעריגער), דאס הייסט 'הגרמה'.

נאכדעם איז דא 'חלדה', דער חלף דארף זיין אפען, מ'טאר נישט אונטער לייגן עפעס אונטערן עור ביים

שחט'ן די סימנים, דאס הייסט א 'חלדה'. דארף מען אכטונג געבן אפילו אז די וואהל פון די שאף זאל נישט איבער דעקן דעם חלף, ווייל ס'איז א שאלה צי עס הייסט נישט אויך 'חלדה'.

נאכדעם איז דא 'עיקור', עיקור האט צוויי פשטים, 'עיקור' איז טייטש אויב די סימנים זענען נעקר געווארן ממקומו, עס איז אוועק גערוקט געווארן פון פלאץ. און אויך אויב די חלף האט א פגימה.

◆ העמדת ובדיקת סכין השחישה ◆

א חלף טאר נישט האבן קיין פגימה. און דאס איז דער אומנות פון שחיטה, אז מ'שחט וועז דער חלף איז גלאט אהן קיין פגימה, וועגן דעם מאכט מען א בדיקה מיטן נאגל און מ'איז בודק אזוי, און דאס איז דער אומנות צוצושטעלן א שארפן חלף, ס'זאל זיין שארף, און אז ס'איז שארף איז עס זייער דין, און אז עס איז זייער דין באקומט עס א פגימה. ווי דינער דער חלף איז, אלץ האקעלער איז עס, און א משהו אז דער חלף קלאפט זיך אהן וועז מ'שחט און מ'שניידט אזוי באקומט עס א פגימה. בשעת וועז די הויט איז ווייך גייט עס אדורך, טאמער באקומט עס א קלאפ דעמאלטס באקומט עס א פגימה, נישט אלעמאל אבער ס'קען באקומען א פגימה. און דאס איז ממש א משהו, ממש א קלייניקייט.

און אויף דעם דארף מען האבן א גרויסע אומנות, מ'זאל קענען צושטעלן דעם חלף פריער ס'זאל נישט האבן קיין פגימה. ס'מאכט זיך אינמיטן די שחיטה באקומט עס א פגימה, ווייל אז מ'שחט און ס'איז געווען א שטיקל הארטע זאמד אויפן האלדז, און דער חלף האט דאס אדורך געשניטן, האט זיך עס אנגעקלאפט באקומט עס באלד א פגימה. אינמיטן שחט'ן באקומט עס א פגימה. דארף מען זעהן אז דאס האלדז זאל זיין זויבער, פאר וואס מ'שחט די בהמה קראצט מען אפ פונעם האלדז, עס שטייט א גוי מיט אזא אייזערנעם קעמל, ער קראצט אפ די האלדז איינמאל און נאכאמאל, און דער שוחט גייט צו בודק זיין, צו סאיז שוין גוט צו ניין ס'איז נאכנישט גענוג, ווייל טאמער וועט ער שחט'ן אזוי וועט די חלף גיין צוגרונד. דער חלף קען באקומען א פגימה.

◆ אומנות השחיטה ◆

ווילאנג דויערט צו שחט'ן א בהמה? אז מ'וועט ארין טראכטן ווילאנג עס געדויערט צו שחט'ן א גרויסע בהמה, איינער וועט זאגן א מינוט, איינער וועט זאגן צוויי מינוט, אזא גרויסע בהמה צו שחט'ן... דאס מציאות איז, צו שחט'ן א בהמה דארף צו דויערן דריי סקונדעס!, העכסטנס פינף סקונדעס איז שוין אסאך. איינער וואס קען מען נישט שחט'ן א בהמה אין אפאר סקונדעס, דער קען נישט זיין קיין שוחט.

מ'טראכט ארין, ווילאנג דויערט צו מאכן אזוי אהין און צוריק, א 'הולכה' און א 'הבאה'. אמאל דארף מען צו מאכן צוויי מאל, צוויי 'הולכות' און צוויי 'הבאות', ווילאנג קען דאס געדויערן צו טוהן? דריי סקונדעס, דאס איז וואס ס'געדויערט צו שחט'ן א בהמה.

וואס דען געדויערט ביים שחט'ן א בהמה? די בהמה לאזט זיך דאך נישט, עס איז דאך א לעבעדיגע בהמה, א צוויי-טויזענט פונט'יגע בהמה, ביז ווילאנג די בהמה איז אונטער קאנטראל, דו שטעלסט אים אראפ אז ער זאל זיך נישט קענען רירן, דאס געדויערט צייט. אויב קען מען עס מאכן שנעלער, דעמאלטס קען מען שחט'ן שנעלער. טאמער קענסטו אים נישט קאנטראלירן, שטייט דער שוחט און ווארט ביז ווילאנג די בהמה ווערט רוהיג, ער ווארפט זיך נישט. טאמער ווארפט ער זיך קען ער נישט שחט'ן, ס'איז נישט כשר די שחיטה.

דער גאנצער קונץ ביי שחיטה איז, ווי אזוי מ'קען די בהמה קאנטראלירן. ווי שנעלער מ'קאנטראלירט דאס, אלץ שנעלער קען מען אים שחט'ן, טאמער קענסטו אים נישט אזוי שנעל קאנטראלירן, קען נעמען צוויי מינוט ביז די קאנטראלירסט אים. אויב קען מען נישט אזוי שנעל קאנטראלירן, קען עס געדויערן צוויי מינוט ביז מען קאנטראלירט די בהמה. אויב איז דער סיסטעם בעסער צוגעשטעלט, קען עס נעמען איין מינוט, און עס קען נעמען א האלבע מינוט. עס ווענדט זיך אינעם סיסטעם ביים קאנטראלירן די בהמה. ווייל שחט'ן בעצם דויערט נישט קיין סאך, ממש דריי סקונדעס, נישט דאס איז די זאך. אוודאי שחיטה פאר זיך איז א אומנות, מ'דארף קענען שחט'ן, און דער אומנות איז ווי אזוי מ'שחט, נישט צי טיף און נישט צי ווייניג, נישט צי שטארק, יעדע זאך איז אן אומנות.

◆ בדיקת סימני השחיטה ◆

להלכה דארף מען בודק זיין דעם חלף פאר די שחיטה, אן דעם טאר מען נישט שחט'ן. און מ'דארף בודק זיין די סימנים נאך די שחיטה אז מ'האט עס טאקע געשחט'ן, מ'קען זיך נישט פארלאזן אויף סתם, מן הסתם האב איך גוט געשחט'ן, ס'איז נישטא אזא זאך מן הסתם, מ'מוז קוקן און זעהן אז די סימנים זענען אדורך געשניטן, אז ס'איז געשחט'ן געווארן כהלכתה. אמאל קען מען עס זעהן דורכ'ן אויג, ווען מ'שחט צושפרייט זיך עס און מ'קען עס זעהן מיטן אויג. און אמאל קען זיין אז ווייל ס'גיסט זיך בלוט קען מען נישט זעהן, דעמאלטס לייגט מען אריין די האנט, און מיט די האנט שפירט ער וויפיל ער האט געשחט'ן, דאס אליינס איז א אומנות אז מ'לייגט אריין די האנט און מ'זאל שפירן אז מ'האט אדורך געשניטן די סימנים. דאס איז בדיקת הסימנים לאחר השחיטה, און דאס איז מעכב.

אז מ'שחט הייבט דאך אהן צו גיסן בלוט, דויערט אביסל ווען די בהמה בלוטיגט אפ פון דעם דם הנפש, ס'איז דא צוויי אדערן אין די זייט, ס'הייסט 'ורידין', דאס איז דיקע אדערן, און פון דארט הייבט זיך אהן צו גיסן דאס בלוט אזוי בשפע.

◆ בדיקת הריאה ◆

שפעטער דארף מען מאכן א בדיקה אויף די 'ריאה', מ'שינדט אפ די בהמה, און מ'שניידט אויף ביים בריסט-קאסטן, ביים 'חזה', און דער שוחט, דארט ווערט ער אנגערופן א בודק, לייגט אריין די האנט אין די בהמה, ער מאכט א קליינע שניט און ער לייגט אריין די האנט, ער טאפט ארום די ריאה, די לונג, צי ס'האט נישט קיין 'סירכא', סירכא איז אזוי ווי א שפין-וועבעכטס, אזוי זעהט עס, דאס איז א דינע זאך, אמאל איז עס ברייטער און אמאל איז עס קלענער, און דאס ציהט זיך אין די ריאה פון איין פלאץ צו די צווייטע פלאץ.

עכ"פ, דער בודק מאכט א 'בדיקת פנים', ער לייגט אריין די האנט, און ער געדענקט אויסנווייניג ווי אזוי די ריאה איז, צי די ריאה איז גרעסער, צי ס'איז דיקער אדער דינער, מ'דארף צו פארשטיין וויאזוי די ריאה איז געבויט. עס האט פארשידענע חלקים, דינערע און דיקערע (ערלעך) דאס איז אויך א אומנות. ער טאפט ארום, און ווען ער טאפט דארט שטעלט ער זיך פאר ווי ער האלט אין די ריאה, אין וועלכע זייט, אין וועלכע חלק פון די ריאה, ער דארף זעהן צי ס'איז דא עפעס. טאמער איז דא עפעס, טאר ער עס נישט איבער רייסן, מ'דארף עס זעהן ארויס צו נעמען גאנץ, אבער ער מוז ארום גיין די ריאה אין אלע זייטן און ער זעהט וואס די ריאה האט, אמאל האט עס עפעס א קליניקייט, אמאל האט עס א גרויסע סירכא, און אמאל איז עס גאר גרויס. טאמער איז עס גרויס איז עס טריפה, דאס גייט שוין אריין אין הלכות ריאה, וועלכע מ'מעג נעמען, וואס איז גלאט, און וואס איז נישט גלאט.

דער בודק צייכנט זיך אויף אויפן פאפיר, וואס ער האט מרגיש געווען וועו ער האט געהאלטן די הענט אינעווייניג, ער צייכנט אויס א פיקטשער פון א ריאה, און ער צייכנט אויך וואו ער האט געזעהן, אין דעם וויבקל און אין דעם וויבקל, און שפעטער שניידט מען אויף די בהמה און מ'געבט עס פאר א 'בודק חוץ'. און דער בודק חוץ בלאזט אן די ריאה, אמאל אין דער אלטער היים האט דאס דער קצב מיטן מויל אנגעבלאזן, אבער היינט איז דא א מאשין-בלאזער וואס מ'לייגט עס אריין און ס'בלאזט זיך אן די ריאה, דארף דער 'בודק חוץ' טרעפן די אלע זאכן וואס דער 'בודק פנים' האט געטראפן אינעווייניג, דאס דארף ער טרעפן אינדרויסן, דעמאלטס הייבט זיך אהן וואס מ'קען יא נעמען און וואס מ'קען נישט נעמען, א קליניקייט קען מען נעמען, אויב ס'איז שוין א גרעסערע זאך נעמט מען נישט, דאס הייסט גלאט, און דאס איז נישט גלאט, דאס איז די גרויסע אומנות פון די בדיקה.

◆ אחוזי בהמות הכשרות ◆

וויפיל קומט ארויס כשר פון דעם? בדרך כלל וועו ס'איז א גוטער טאג איז עס עטליכע אין דרייסיג פראצענט, עס קען זיין צוויי אין דרייסיג, דאס הייסט א שוואכערע טאג, זיבן אין דרייסיג פראצענט איז שוין א גוטער טאג, און אמאל איז דא נאר צוואנציג פראצענט, און אמאל נאר צען פראצענט, און אמאל גארנישט, מ'האט געשחט'ן און מ'קען גארנישט נעמען. לעצטנס, האב איך געהערט, איז געווען א טאג וואס אינגאנצן צוואנציג פראצענט פון די בהמות זענען געווען כשר.

אז מ׳טראכט אריין וועז איך זאג דרייסיג פראצענט, א האלבע בהמה נעמט מען דאך סייווי נישט, א האלבע בהמה איז דער חלק האחוריים, די אונטערשטע העלפט בהמה נעמט מען נישט, דאס גייט פארן גוי. די פאדערשטע העלפט יא, דאס הייסט די אונטערשטע פוס נעמט מען נישט, אבער די פאדערשטע פוס נעמט מען יא.

וועז מ׳קויפט אפ פונעם שלאכט-הויז די פלייש, קויפט מען נאר אפ די כשר׳ע, און דאס אויך נאר א האלב, ווייל האלב איז דאך די אחוריים, א האלבע בהמה. דאס הייסט וועז מ׳זאגט אז ס׳איז דא נאר דרייסיג פראצענט כשר, דאס מיינט אז נאר פופצן פראצענט האט מען געזומען, ווייל האלב נעמט מען דאך בכלל נישט, די אונטערשטע העלפט נעמט מען נישט, קומט אויס וועז מ׳נעמט פון א שלאכט הויז און עס קומט אויס דרייסיג פראצענט כשר, נעמט מען פופצן פראצענט פון די שחיטה, נאר דאס נעמט מען אהיים.

קומט אויס אז דער בעל השלאכט-הויז דארף אריין צו לאזן א כשר׳ע שחיטה, און מ׳נעמט נאר ארויס פופצן פראצענט. פארוואס טוט ער עס? ווייל מ׳באצאלט אים פאר דעם פופצן פראצענט געזוג געלט, לאזט ער מ׳זאל אים דרייען א קאפ, אז נישט לאזט ער נישט אריין דארט.

◆ חלק הניקור ◆

נאכדעם איז דא א חלק פון ׳ניקור׳, מ׳דארף מנקר זיין, דאס איז אזוי, אויף די לעבער איז דא ׳חלב הכליות׳ דאס איז חלב מדאורייתא. די ערשטע מאל וועז כ׳בין געווען אין א בית השחיטה האב איך אויפגעשטעלט א בהמה צו זעהן די כליות, די נירן, נעבן דעם איז דא חלב, דאס איז חלב דאורייתא, אויף דעם איז מען חייב כרת אויב מ׳עסט עס דאס, ס׳איז דא ׳חלב הכליות׳ און ס׳איז דא ׳חלב על הקרב׳, מ׳זעהט עס אין חומש מ׳ווייסט נישט וואס דאס איז. די בהמה האט ׳חלב הכסלים׳, ׳חלב הקרב׳, ׳חלב הכליות׳, ס׳איז אלעם חלב דאורייתא, די שטיקלעך פון די זייט דארף מען מנקר זיין.

ס׳איז דא חלב וואס איז א דאורייתא, און ס׳איז דא חלב וואס איז נאר א דרבנן, און ס׳איז דא אויך חלב וואס איז נאר יונק פונעם חלב, לעבעדיגערהייט איז עס יונק פונעם חלב, דאס עסט מען אויך נישט. נאכדעם איז דא וועד ס׳איז א שכן צום חלב, דאס הייסט די שכנים פונעם חלב עסט מען שוין אויך נישט. דאס איז אלעם וואס מ׳דארף צו וויסן, דאס איז גרויסע הלכות די הלכות ניקור, וואס מ׳דארף מנקר צו זיין.

דארט וואו איך בין די וואך געווען, דארט איז כמעט נישטא וואס מנקר צו זיין, פארוואס? וואס זענען יענע בהמות אנדערש? די אמעריקאנער רעגירונג לאזט נישט אריין פון סאוט-אמעריקא נישט קיין לעבער, נישט קיין לונגן, נישט קיין צונג, נישט קיין באקן פלייש, נישט קיין ביינער, די אלע אברים לאזן זיי נישט אריין ברענגען, קומט אויס אז אסאך זאכן וואס מ׳דארף מנקר זיין קען מען נישט אריין ברענגען קיין אמעריקא, און אז מ׳קען עס נישט אריין ברענגען נעמט מען עס בכלל נישט, דארף מען עס נישט מנקר זיין.

◆ צלע י׳ ◆

ס׳איז נאך מער אינטערסאנט, דא אין אמעריקא וועז מ׳צושניידט די בהמה - אזוי ווי כ׳האב געזאגט - די אויבערשטע חלק מיט די אונטערשטע חלק, וואו שניידט מען? וויפיל איז דער חלק האחוריים? וואו הייבט זיך עס אהן? וואס איז דער גבול? די בהמה האט ריפן-ביינער, ס׳איז דא צלע י״ב און צלע י״ג, צווישן די צוויי איז א גרויסע מחלוקה וואס מ׳נעמט יא און וואס מ׳נעמט נישט, דארט איז דא וואס מנקר צו זיין, פארשידענע אדערן וואס מ׳דארף אראפ נעמען. דארט אין סאוט-אמעריקא שניידט מען שוין ביי צלע י׳, ביי די צענטע ריפ דארט הייבט זיך אהן דער חלק, די איבעריגע איז חלק האחוריים, אזוי איז דארט אין יענע מדינה. במילא קומט אויס איז נישטא וואס מנקר צו זיין, ווייל ביי צלע י״ב און צלע י״א דארט איז דא וואס מ׳דארף אראפ נעמען, אבער אז מ׳נעמט נישט דער גאנצער חלק איז כמעט נישטא וואס מנקר צו זיין, ס׳איז נישטא דארט וואס אראפ צו נעמען.

אויסער ביי די פאדערשטע פוס, דארט איז דא איין חלק מ׳רופט עס א שי״ן, דאס איז אדערן, דם, וואס דער מנהג איז אויסצושניידן, מ׳שניידט דאס אראפ. פארוואס הייסט עס א שי״ן, ווייל די אדערן גייט אזוי ווי א צורה פון שי״ן, דאס נעמט מען אראפ, אבער אזוי איז כמעט נישטא וואס מנקר צו זיין.

◆ מערכת השחיטה מדויקת - יסוד לכשרות ◆

ברוך ה' ס'איז אידעראל גוט, אבער דארט איז נאך אסאך בעסער, ווייל דער יסוד אין כשרות איז א סיסטעם, דאס הייסט אז ס'דארף ארבעטן און קלאפן דער סיסטעם, או דו האסט א סיסטעם און מ'שטעלט אראפ משגיחים דא, און משגיחים דארט, דעמאלטס פארט עס ווי א זייגער. טאמער דער סיסטעם ארבעט נישט, היינט איז דאס דא, מארגן איז דאס דארט, דעמאלטס קומט מען צו צו טעותים, און דאס ברענגט מכשולות. אויב איז דא א גוטער סיסטעם, פאר כשרות איז דאס אן אויסטערלישע מעלה.

דארט אין אוריגוואי איז דא אן אויסגעצייכנטער סיסטעם. ממש אויסגעצייכנט. און די בעלי בתים, כ'רעד די אידישע בעלי בתים (בעלי המסחר מיעל-מארט), זיי שטעלן צו וואס מען דארף. ווילסט אזא חומרא, זאל זיין אזא חומרא. נאך א מענטש, זאל זיין נאך א מענטש. כאטש ס'איז טאקע מער געלט. אבער אלעס שטעלט מען צו.

וואס איז דארט אבער בעסער ווי ביז איצט? אין סאוט אמעריקע, אויף יענע מקומות איז ביליגער דאס פלייש ווי דאהי. איך בין געווען יעצט אין אוריגוואי, דארט וואוינען דריי און א האלב מיליאן מענטשן. אזויפיל וואוינען אין די גאנצע מדינה. בהמות איז דא דארט עלף מיליאן בהמות. דאס איז די ביזנעס דארט, מ'האדאוועט בהמות. ס'איז א שטארקע ביזנעס.

דאס ברענגט אז דארט זענען דא שלאכט-הייזער, בתי שחיטה, ספעציעל פאר עקספארט פאר די גאנצע וועלט. ס'איז ביליגער, קומט מען פון די גאנצע וועלט אהין שחט'ן. מ'קומט אדער אהין, אדער אין ארגענטינא, אדער אין בראזיל, אויף יענע מקומות.

◆ מעלת השוחטים ◆

פון וואו האט מען שוחטים? פון וואו האט מען בודקים? איז דא אידן אין ארץ ישראל, זיי לערנען זיך אויס שחיטה, מ'לערנט זיך אויס בדיקה, און זיי זענען גרייט צו פארן אויף די מרחקים, צו זיין א שוחט דארט אדער צו זיין א בודק.

צו פארן פון ארץ ישראל ביז קיין אוריגוואי איז זייער א ווייטער מרחק. פון אמעריקע איז עס אויך ווייט, פון ארץ ישראל איז עס נאך סאך ווייטער. מ'קען פארן יעדן טאג צו די ארבעט און אהיימפארן? ניטאמאל יעדע וואך קען מען פארן. ס'איז זייער ווייט. פון אמעריקע קען מען אויך נישט פארן אהין כסדר. מ'קען, ס'פארן פליגערס, אבער פאר א שוחט איז דאס נישט קיין געשעפט.

פארן שוחטים פון ארץ ישראל וואס בלייבט דארט עטליכע וואכן, דער פארט אויף זעקס וואכן, דער פארט אויף אכט וואכן. אזוי פארט מען אוועק פונדערהיים.

מיך האט קיינמאל נישט געצויגן צו גיין מיט א שחיטה אויף יענע מקומות. די עדה החרדית שחט אויך אין אוריגוואי. מ'האמיר געטראפן דארט שוחטים פון די עדה החרדית. אידן זענען גרייט, פאר געלט וואס מען פארדינט, פארט מען אוועק פונדערהיים אויף די פאר וואכן.

מיך האט דאס קיינמאל נישט געצויגן. א שוחט זאל פעלן פונדערהיים זעקס וואכן אדער אכט וואכן אין איין צי?. עס קלאפט אראפ, עס מאכט דעם מענטש אוים-מענטש. איך האב נישט געהאט קיין חשק דערצו.

איצט איז מען געקומען אויף אן המצאה. אין בוענאס איירעס איז דא א שיינע קהלה, זייער א שיינע ספרד'ישע קהלה. זיי האבן אויסגעלערנט גוטע שוחטים און גוטע בודקים. איך בין דאך געווען אין בוענאס איירעס אויכעט. איך האב דארט געזען וואס ערליכע חסיד'ישע אינגעלייט, זיי זענען אוים אזוי ווי די אידן וואס זיצן דא. אזוי זענען זיי אוים. איך האב געזען די חדר-אינגלעך, מיט לאנגע פאות, ערליכע בחור'לעך, הגם, מ'קען נישט זאגן אז ס'איז ווי דא, ווייל די בחורים גייען מיט טליתים ביים דאוונען שחרית... ס'איז א ספרד'ישער מנהג. אבער אזוי איז אלעס חסיד'יש, זייער א שיינע קהלה. זיי האבן צוגעשטעלט ערליכע שוחטים בודקים יראי ה' אויף א הערליכן אופן.

יעצט פון בוענאס איירעס ביז אוריגוואי איז שוין נישט אזוי ווייט. אזוי ווי מ'פארט פון דאהי צו אנדערע מקומות אין אמעריקע, פארן זיי אהין. מילא האמיר דארט פיינע שוחטים, פיינע בודקים, שוחטים וועם איך קענן, זיי האבן געלערנט דאהי אין די ישיבה, זיי זענען געקומען אהער און געלערנט דא. זיי זענען צוריקגעפארן, דארט חתונה געהאט, און זיי זענען אויסגעשטיגן פיינע אויסגעצייכענטע שוחטים און בודקים. מיט זיי האמיר אונז געמאכט דארט די שחיטה. במילא איז דאס א שחיטה על צד היותר טוב. ממש על צד היותר טוב.

ס׳איז א גרויס פלאץ, דארף מען האבן אסאך משגיחים. א משגיח דא, א משגיח דארט, אז די גוים זאלן נישט אויסמישן די טריפה פלייש. אויף אלע מקומות זענען געשטעלט צוויי מענטשן, דארט וואו מען מאכט כשר׳ס קען נישט אריינקומען נאר דאס וואס איז כשר, אזוי איז דאס אפשר צעהן משגיחים איבעראל אהערגעשטעלט. ס׳איז א גרויס פלאץ.

◆ ברוחניות ובגשמיות ◆

ס׳איז א וואונדערבארער סיסטעם. די גאנצע שחיטה נעמט דריי, צו דריי-און-א-האלב שעה א טאג. די שוחטים זענען דארט, מ׳האט זיי צוגעשטעלט א ביהמ״ד, א דיינונג-רום מיט א קעבער. זיי דארפן נישט קאכן. ס׳איז דא א קעבער וואס גרייט אהן פרישטאג מיטאג און נאכטמאל, ווי אין א דארמיטארי.

מ׳שטעלט זיי צו מטה, כסא, שולחן ומנורה אויפן בעסטן אופן. מ׳קאכט דארט מ׳באקט דארט, דער קעבער שטעלט צו פאר אלע מיטארבעטער.

אונז האמיר א שחיטה אויף אנדערע פלעצער, אין אייאווע, איבעראל איז עס גוט. אבער דארט איז עס גאר גוט.

◆ סדר המליחה ◆

ס׳איז אינטערעסאנט, מ׳דארף דאך אויסזאלצן דאס פלייש. מ׳דארף פארשטיין וואס ס׳הייסט אוטאמעישאן, ס׳גייט אוטאמאטיק. מ׳לייגט ארויף א זייטל, א גרויסער שטיק פלייש וועט אויפגעהאנגן. עס פארט אריין אין א גרויסע מקוה – ווי מ׳וועל מיר דאס אנרופן. ס׳איז אזא גרויסע שמאלע לאנגע מקוה. עס פארט דורך די וואסער אויף די האק, ס׳איז א האלבע שעה ביז עס קומט ארויס פון די אנדערע זייט, אזוי אז א האלבע שעה איז עס געפארן אין וואסער.

נאכדעם פארט עס ארויף, דארף מען מענטשן וואס זאלן דאס זאלצן. עס שטייען דארט מענטשן וואס זאלצן. אזוי פארט דאס ארום אויף א קייט א שעה צייט. ס׳דארף זיין אין די זאלץ א שעה, עס פארט אליינס ארום מיט די זאלץ.

נאכדעם פארט דאס אריין אין אזא שויער, עס שווענקט זיך אפ פון די זאלץ. נאכדעם פארט עס נאכאמאל אריין אין א מקוה, וואו עס שוועמט זיך אפ. דריי מאל, עס הייבט זיך אויף און עס גייט צוריק אריין. אזוי דריי מאל נאכאנאנד. עס טובל׳ט זיך דריי מאל, אלעס פאסירט פון זיך אליינס, נאכדעם פארט עס אראפ און דעמאלט איז דאס שוין כשר. דעמאלט צושניידט מען דאס שוין אויף פארשידענע חלקים. דאס הייסט א סיסטעם.

או ס׳איז דא א סיסטעם פאסירט נישט קיין טעותים. מ׳הענגט עס אויף אין איין זייט, און עס קומט ארויס כשר פון די אנדערע זייט שטוב. עס גייט פון זיך אליינס. א מענטש דארף דאס נישט צוריק. נאר די מענטשן וואס זאלצן, זיי שטייען דארט, און וען ס׳קומט אן צו זיי, דארף זיי זאלצן. דארט שטייט אויך א איד, און איז משגיח ביים זאלצן דעם פלייש. אלעס גייט אוטאמאטיש, עס וואשט זיך, עס פארט אזוי. ס׳איז אינטערעסאנט צו זען. א סיסטעם ווי עס איז איינגעשטעלט, און דאס מאכט עס.

◆ שחיטה המהודרת ביותר ◆

וען איך האב אנגעהויבן צו טוהן אין דעם ענין, האב איך געזאגט אזוי. ס׳איז געווען א מעשה בים ייטב לב. ער איז געקומען קיין סיגוט, ער איז געווארן רב דארט אין סיגוט. אין סיגוט זענען געווען חסידי״שע אידן, קאסובער און וויזשניצער חסידים וואס זענען געווען דארט נאך פארן ייטב לב. זיי האבן געהאט א מנהג אז אחרון של פסח, אז זיי האבן געהאט עקסטערע כלים אויף געבראקם. אזא חומרא האבן זיי געהאט.

דער ייטב לב האט פאר דעם געווארנט אין אוהעל, דראביהטש און אין גארליץ, האט ער נישט געהאט דעם מנהג צו האבן אנדערע כלים פאר די געבראקטע מאכלים פון אחרון של פסח. אבער אז ער איז געקומען קיין סיגוט, און ער האט געהערט אז עס זענען דא אידן וואס האבן אזא חומרא, האט ער געזאגט, ער מאכט אויך עקסטערע כלים אויף אחרון של פסח. האט מען אים געפרעגט, וואס האט פאסירט, ביז איצט האט מען דאך נישט געדארפט עקסטערע כלים? האט ער געזאגט, דא זענען דא חסידי״שע אידן וואס האבן אזא חומרא. איך וויל נישט אז אן איינוואוינער דא אין די שטאט וואס זאל טראכטן אז ער

האט א חומרא מער ווי דער רב, ער איז פרומער ווי דער רב. עס קען נישט זיין א איד זאל דא זיין וואס ער האט א חומרא און דער רב האט נישט די חומרא.

האב איך געזאגט פאר די בעלי בתים, עס קען נישט זיין א חומרא ערגעץ אין שחיטה און אונז זאל מיר דאס נישט האבן. אונז קען מיר נישט זיין די צווייטע קלאס. אונז מוז מיר זיין די ערשטע קלאס. און אזוי איז דאס טאקע ברוך ה', אונז זעמיר די ערשטע קלאס אין אלע זאכן. וואו עס איז ערגעץ דא א חומרא האמיר דאס איינגעשטעלט בס"ד.

◆ חלקים הצריכים ניקור ◆

מ'גענקט, פאר פערציג יאר צוריק איז געווען אן איבערקערעניש מיט ניקור, פאר וועך עס ווייסט. עטס זענטס נאכנישט געווען דא אויף דעם עולם. ס'איז געווען א גרויסע איבערקערניש. האב איך געזאגט, איך דארף די פרומסטע ניקור. אפילו מ'זאגט אז דעמאלט איז גוט געווען, ס'איז געווען כשר. אבער איך דארף דאס בעסטע. איך וויל נישט אז עימיצער זאל זאגן אז זיין ניקור איז פרומער פון אונז. אונז האמיר דעם פרומסטן ניקור.

ס'איז דא אסאך חלקים וואס אנדערע נעמען, אבער בייַ אונז אין געשעפט קומט נישט אריין דער גאנצער חלק. יענע חלק פון די בהמה קומט נישט אריין בייַ אונז אין געשעפט.

ס'איז דא גוטע חלקים וואס די בעלי תאוה דארפן..... אבער בייַ אונז קען מען דאס נישט באקומען. ווייל דארט דארף מען מנקר זיין, און בייַ אונז טוהט מען דאס נישט.

אונז האמיר די פרומסטע ניקור. אזוי איז מיט די גאנצע שחיטה. אונז האמיר די פרומסטע שחיטה. ווי עס איז דא עפעס א חומרא, גיימיר דאס האבן. דער כלל זאל זיין, וואו עס איז דא עפעס א חומרא, גיי מיר דאס האבן. אונז גיימיר נישט זיין צווייטע קלאס. אונז גיי מיר זיין ערשטע קלאס.

◆ עבודת אב"ד ◆

כ'האב אייך געוואלט אראפגעבן מ'זאל האבן עפעס אן השגה וואס עס הייסט אידישקייט.

איך בין געפארן אהין. קיינער האט דאס נישט געפאדערט פון מיר. איך באקום נישט קיין געהאלט פאר דעם, איך באקום נישט באצאלט פאר דעם. אבער איך האב אזוי געזאגט, וואס איז מיין דזשאב? כ'האב געעדט אפן, מיין דזשאב איז עולה צו זיין שישי? מיין דזשאב איז בענטשן בייַ שלש סעודות? וואס איז מיין דזשאב? מיין דזשאב איז צו מאכן אז אידן זאלן האבן כשר'ס צו עסן! דאס איז מיין דזשאב. פארט מען ביז אוריגוואי, וועט מען פארן ביז אוריגוואי, און אז מען וועט דארפן פארן נאך ווייטער, וועט מען פארן נאך ווייטער.

דא איז געווען א איד, ער האט געהייסן ר' ארון פריילך, ער איז געקומען פון וואלאווע וואו מיין זיידע איז געווען רב, מיין זיידע נאך וועמען איך היים (הגה"ק רבי אהרן טייטלבוים זצוק"ל אבד"ק וואלאווע). מיין זיידע איז געווען זייער אן ערליכער איד, זייער א גרויסער ירא שמים. האט ער מיר פארציילט, אז מיין זיידע האט אים געזומען, ער איז ארויסגעפארן צו די דערפער. אזוי איז געווען אינדערהיים, ס'איז געווען א שטאט און ס'איז געווען א גלילות, די דערפער ארום, דארט האבן געוואוינט די דארפישע אידן. האט ער אים געזומען און מיט א פערד און וואגן איז ער ארויסגעפארן איבער די דערפער אויף צו טוהן וואס מ'דארף.

האט ער אים געזאגט. ער האט אים געווייזן, איך פאר יעצט אהין. האט ער געזאגט, 'איך באקום דאך געהאלט פון קהל'. האט ער אים געפרעגט, 'איך ארבעט גענוג פאר מיין געהאלט? איך טוה גענוג פאר דעם?'. דאס האט ער געפרעגט.

די וועלט קלונגט מיר אין די אויערן. איך באקום אויך געהאלט... 'איך טוה גענוג?!'.

מ'דארף האבן גרויס סייעתא דשמיא, אבער סייעתא דשמיא איז דא וועז ס'איז דא א רצון און מען טוט וואס מען קען, דעמאלט העלפט דער אויבערשטער. נישט סתם אז מען פארלאזט זיך, דער אויבערשטער וועט שוין העלפן, ס'וועט זיין גוט. נאר מ'דארף טוהן, נישט זיין פויל, גיין טוהן און זיך פלאגן, יא מ'דארף זיך פלאגן.

צו ס'איז באקוועם צו זיצן אויפן פליגער צען און א האלב שעה? ניין. ס'איז נישט אזוי באקוועם. ס'איז באקוועמער צו זיצן אינדערהיים. מ'דארף אבער זען צו טוהן. פאר אידישקייט דארף מען טוהן.

שוין, זאלט עטץ אלע האבן א גוט שבת!

זכות הגליון
בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו הרבני היקר והנכבד רודצו"ח

מוה"ר יואל
יאקאבאוויטש הי"ו

לרגל שמחת נישואי בתו שתחי'
למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

ישא ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרווות ממנה ומכל יו"ח
רב תענוג ונחת דקדושה, במידה טובה מרובה וגדושה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל ברכאן דנפישא

כעתירת וברכת

מערכת "קול התאחדותינו"

דקהל יטב לב ד'סאטמאר
בני ברק

מה טובו אהליך יעק״ב

תודה וקו״ל זמרה

מריחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו האי גברא יקירא,
ארי שבחבורה, נודע לתהילה ולתפארה, יעק״ב איש תם יושב אהלים, שמו הטוב מהולל בהילולים,
מסור בלו״נ למענינו, להרבות פעלים לכל קדשינו, עומד הכן לבוא בעזרתינו בעצה ובמעש למען גליונינו

הרבני החסיד המופלג איש חי ורב פעלים לתורה ולתעודה

מוה״ר יעקב טעללער הי״ו

מנכ״ל ממלכת התורה שע״י מוסדותינו הק׳ בווזמסב״ג יצ״ו

לרגל שמחת נישואי בנו למז״ט בשעטו״מ

החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מעלה, דו״ד בכל דרכיו משכיל, על כל יודעיו ומכיריו אהוב ומהולל

כמר **משה דוד** ני״ו

ממציוני תלמידי המתיבתא הק׳ סניף ברך משה

עב״ג הכלה המושלמת שתחי׳ למזל טוב בשעטומ״צ

בת הרה״ח הנכבד מוה״ר **יואל פריעדמאן** הי״ו אב״י וממרגליות בעיר עוז לנו קרית יואל הי״ו

מעומק לבבינו, נביע ברכותינו, ותערב לה׳ עתירתינו, שיושפע לו רב ברכות ושובע שמחות
ואך טוב וחסד ירדפוהו תמיד בכל עת, אושר ועושר והרחבת הדעת וכל מילי דמיטב

החותמים למען שמו ברגשי שמחה והערכה

מערכת ״קול התאחדותינו״ בארה״ב | מערכת ״קול התאחדותינו״ בארה״ק

יעלה ויבוא אי׳חולי ל׳בבינו

תודה וקול זמרה

מריחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה,
מופלג בכל מידה ומעלה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, יומם ולילה לא ישבות למענינו,
להרבות פעלים לכל קדשינו, מגדיל עשות בהתמסרות עצומה ונאמנה למען גליונינו

העסקן היקר והנעלה, נחמד למטה ואהוב למעלה

מוה״ר יואל יאקאבאוויטש הי״ו

גבאי נאמן דבית מדרשינו ״בית מנחם צבי״ דקהל יטב לב ד׳סאטמאר ווילליאמסבורג יע״א

לרגל נישואי בתו החשובה המהוללה שתחי׳

עב״ג הבה״ח המופלג והמצוין עדיו לגאון ולתפארת

כמר **אהרן צבי** ני״ו

ארי שבחבורת ישיבתינו הק׳ מתיבתא ויואל משה בארא פארק יצ״ו

בן האי גברא יקירא איש חמודות הרבני הנכבד מוה״ר **אברהם יעקב ווידער** הי״ו

מעומק לבבינו, נביע ברכותינו, ותערב לה׳ עתירתינו, שיושפע לו שובע שמחות וכל טבוון וקשוט
זרעא חייא וקיימא דלא יפסוק מפתגמי אורייתא, מתוך רב אושר ועושר בחדא מחתא, כאוות נפשו
לא ימושו מפיך ומפי זרעך, אך טוב וחסד תמיד ירדפוך, כל ימי חייך, וישלם ה׳ פעלך, בכל טוב

החותמים למען שמו ברגשי שמחה והערכה

מערכת ״קול התאחדותינו״ בארה״ב | מערכת ״קול התאחדותינו״ בארה״ק